

Nr 22.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kommunallag m. m. ävensom i ämnet väckta motioner.

Till konstitutionsutskottets handläggning ha båda kamrarna den 15 april 1953 hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 210, däri Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 8 april 1953 föreslagit riksdagen att antaga förslag till

- 1) kommunallag;
- 2) lag om införande av kommunallagen;
- 3) lag angående ändring i lagen den 13 juni 1919 (nr 293) om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning;
- 4) lag angående ändring i kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253); samt
- 5) lag angående ändrad lydelse av 33 § lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen.

Beträffande motiveringen till lagförslagen får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet.

I samband med propositionen, vars behandling uppskjutits till höstsessionen, har utskottet till behandling förehaft följande, i anledning av propositionen väckta och till utskottet hänvisade motioner:

inom första kammaren

nr 501 av herr *Herlitz*,

nr 502 av herr *Lundgren*,

nr 503 av herr *Lodenius m. fl.*,

nr 504 av herr *Svensson*,

nr 505 av herr *Weiland m. fl.*,

nr 506 av herr *Spetz* och herr *Ohlsson, Ebbe*,

nr 507 av herr *Sunne m. fl.* och

nr 508 av herr *Nilsson, Patrick, m. fl.*, ävensom

inom andra kammaren

nr 618 av herr *Nihlfors*,

nr 619 av herrar *Hammar* och *Hagård*,

nr 620 av herr *Adamsson*,

nr 621 av herr *Ekdahl m. fl.*,

nr 622 av herr *Persson* i Norrby *m. fl.*,

nr 623 av herr *Svensson* i Vä *m. fl.* och

nr 624 av fru *Sjöstrand m. fl.*

Vad motionärerna hemställt återgives i det följande i samband med ut-

skottets redogörelse för Kungl. Maj:ts föreliggande förslag i de delar, som yrkandena i varje särskilt fall avse. I fråga om de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna.

Inledning.

Kommunallagskommittén, som i enlighet med Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 mars 1946 tillsatts för att verkställa viss översyn av den kommunala lagstiftningen och framlägga därav föranledda förslag, har den 4 februari 1952 avlämnat betänkande III med förslag till ny kommunallag m. m. (SOU 1952: 14). Den föreslagna lagen är avsedd att ersätta de nuvarande lagarna den 6 juni 1930 om kommunalstyrelse på landet och i stad (LKL och LKS).

Förslaget innebär, att i stort sett enhetliga former skapas för den kommunala organisationen i landskommuner och städer. Kommunalstämman och allmänna rådstugan avskaffas, och beslutanderätten skall överallt tillkomma fullmäktige. I syfte att stärka ledningen av förvaltningen föreslås regler, som ge kommunalnämnd i landskommun och drätselkammare i stad ställningen av kommunens verkliga centralorgan, dess styrelse. De största städerna få möjlighet att som kommunens styrelse inrätta ett stadskollegium. Mandattiderna för fullmäktige och kommunens styrelse skola enligt förslaget sammanfalla; styrelsen skall utses i december det år, fullmäktigval ägt rum, av de nyvalda fullmäktige. Magistratens befattning med kommunalstyrelsen föreslås skola upphöra. I anslutning härtil har kommittén uttalat den meningen, att även magistratens befattning med vissa statligt administrativa uppgifter skall — efter en övergångstid — upphöra. Delvis som en konsekvens av magistratens avskaffande föreslås en motsvarande successiv avveckling av kommunalborgmästarinstitutionen. Ändringar föreslås vidare i de nuvarande bestämmelserna om valbarhet till kommunala förtroendeuppdrag, avsägelserätt och kommunala tillkännagivanden. En allmän jävsregel för ledamöterna av de kommunala organen införes. I fråga om kommunernas drätsel förvaltning föreslår kommittén åtskilliga nyheter. Bl. a. ha i lagförslaget inarbetats bestämmelser om fondbildning, ett ämne som f. n. är reglerat i särskild lag. Kommunernas fria lånerätt föreslås vidgad. Besvärreglerna ha omarbetats, och i samband därmed har kommittén förordnat, att kommunerna skola få rätt att utse en särskild nämnd, kallad besvärsnämnd, med uppgift att pröva de kommunala förvaltningsorganens beslut rörande tjänstetillsättningar m. fl. ärenden. Slutligen föreslår kommittén ändring i bestämmelserna om municipalsambällen, åsyftande en minskad användning av denna organisationsform. Den föreslagna kommunallagen jämte vissa därav betingade ändringar i särskilda författningar avses skola träda i kraft den 1 januari 1955.

Kommitténs förslag är i huvudsak enhälligt. De reservationer, som på vissa speciella punkter avgivits av olika ledamöter, redovisas nedan i erforderlig mån vid behandlingen av de frågor till vilka de hänföra sig.

Över kommitténs ifrågavarande förslag i dess helhet ha efter remiss yttranden avgivits av kammarkollegiet, statskontoret, riksräkenskapsverket, överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser (med överlämnande av yttranden från 107 magistrater eller kommunalborgmästare, samtliga — 133 — städer, 42 köpingar, 152 landskommuner och 40 municipalsamhällen), besvärssakkunniga, ordningsstadgeutredningen, föreningen Sveriges kommunalborgmästare, svenska kommunalarbetareförbundet och Sveriges kommunaltjänstemannaförbund samt styrelserna för svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, svenska landstingsförbundet, föreningen Sveriges kommunala förvaltningsjurister, föreningen Sveriges kommunalkamrerare, Sveriges stadskamerala förening och föreningen Sveriges stadsdomare. Beträffande särskilda delar av förslaget ha efter remiss yttranden avgivits av riksarkivet, bostadsstyrelsen, medicinalstyrelsen, byggnadsstyrelsen, kommunläneutredningen och hälsovårdsstadgekommittén.

Förevarande proposition grundar sig i allt väsentligt på kommunallagskommitténs förslag. Bland de avvikelser från kommittéförslaget som propositionen innefattar märkes att den nuvarande ordningen i fråga om kommunalborgmästarna bibehålles tills vidare. Vid bearbetningen av kommitténs förslag ha beaktats de förslag till ändringar i kommunallagarnas regler om allmän kommunalskatt och valkretsindelning, som framlagts vid innevarande års riksdag i propositionerna nr 100, respektive nr 185.

I propositionen föreslås vidare — med anledning av riksdagens skrivelse den 12 mars 1952 (nr 71) — viss ändring i sättet för kungörandet av kommunalfullmäktig- och stadsfullmäktigval.

Allmänna synpunkter.

K o m m u n a l l a g s k o m m i t t é n. I ett inledande avsnitt av sitt betänkande har kommittén redovisat de allmänna synpunkter, som kommittén låtit vara bestämmande för sitt arbete. Kommunerna borde åtnjuta största möjliga frihet att ordna sin förvaltning och sina verksamhetsformer med hänsyn till skiftande lokala behov. Lagstiftningen borde därför icke innehålla tvingande bestämmelser i andra avseenden än sådana i fråga om vilka det ur allmän synpunkt erfordrades fasta regler och en enhetlig ordning i alla kommuner. Vidare syntes lagstiftningen genom stadganden av fakultativ natur böra ge kommunerna möjlighet att efter eget skön bringa en viss i lagen angiven ordning i tillämpning. Men längre borde lagstiftaren icke ingripa reglerande, utan kommunerna borde ges den rörelsefrihet och de utvecklingsmöjligheter på det organisatoriska området, utan vilka den kommunala verksamheten kunde löpa fara att tyngas och förlora i effektivitet.

I detta sammanhang har kommittén också behandlat vissa spörsmål rörande kommunalagstiftningens form, bl. a. frågan om sammanförande av de nuvarande kommunallagarna för städerna respektive för landsbygden till en gemensam lag. Denna fråga bör enligt kommittén ses mot bakgrunden av den på många olika områden pågående utvecklingen i riktning mot ett upp-

hävande av skillnaderna mellan stad och land. I detta hänseende erinras bl. a. om uppkomsten av stadsliknande samhällen i skilda delar av landet och om den praxis som på senare tid tillämpats i kommunala indelningsärenden och som inneburit, att stora landsbygdsområden inkorporerats med städer eller att en tätort ombildats till stad tillika med hela den landskommun inom vilken tätorten varit belägen. Kommittén har funnit dessa förhållanden helt naturligt leda till frågan, om det finnes skäl att vidare upprätthålla olika regler för den kommunala självstyrelsens handhavande i landskommuner — varmed i detta sammanhang och i allmänhet även i fortsättningen avses både »egentliga» landskommuner och köpingar — samt städer, i varje fall i den omfattning att särskilda lagar äro erforderliga. Vid en närmare undersökning av skiljaktigheterna mellan de nuvarande lagarna har kommittén kommit till den uppfattningen, att man utan förfång för vare sig det ena eller andra slaget kommuner kan skapa enhetliga regler i de flesta hänseenden vari olikhet för närvarande är rådande. I överensstämmelse härmed har kommittén utarbetat förslag till gemensam kommunallag för de borgerliga primärkommunerna.

Ehuru kommittéförslaget i princip innefattar enhetliga regler för den kommunala organisationen i landskommuner och städer, har kommittén bibehållit de nuvarande benämningarna på de främsta kommunala organen, d. v. s. kommunalfullmäktige och kommunalnämnd för landsbygdens vidkommande samt stadsfullmäktige och drätselkammare för städernas. Som skäl härför har kommittén anført dessa benämningars starka förankring i det allmänna medvetandet. Kommunal- och stadsfullmäktige ha emellertid i lagtexten vanligen sammanfattats såsom kommunens fullmäktige eller blott fullmäktige. Och som gemensam beteckning för kommunalnämnd och drätselkammare samt det speciella styrelseorganet i större städer, stadskollegiet, använder kommittén »kommunens styrelse».

I förslaget till kommunallag har kommittén sammanfört — utom bestämmelser motsvarande dem som nu finnas i kommunallagarna för land och stad — även stadganden om fondbildning, ett ämne som f. n. regleras i den särskilda lagen om kommunal fondbildning av den 6 december 1946. Som motivering härför har kommittén framhållit, att dessa stadganden utgöra en betydelsefull del av de regler, som finnas om kommunens drätsel — ett område av den kommunala förvaltningen, som kommittén ansett önskvärt att reglera i ett sammanhang. Av liknande skäl har kommittén i sitt förslag till kommunallag också infogat bestämmelser i de avseenden vari föreskrifter äro meddelade i lagen den 12 juni 1936 angående användning i vissa fall av kommun eller annan samfällighet tillhörig egendom.

R e m i s s y t t r a n d e n a. Den allmänna inställningen till kommitténs förslag är över lag positiv. Grundsatsen om att kommunerna böra åtnjuta största möjliga frihet att ordna sin förvaltning och sina verksamhetsformer gillas av ett stort antal remissmyndigheter. Förslaget om sammanförande av kommunallagarna för land och stad till en enda lag har vunnit stark avslutning. Erinringar mot detta förslag ha i huvudsak framställts blott av

representanter från några landsrättsstäder. Man har därvid gjort gällande, att landsbygdssynpunkterna tillnåtts för stor betydelse och att städernas intressen eftersatts till förmån för den eftersträvade enhetligheten. Mot förslaget att inarbeta fondbildningsreglerna i kommunallagen ha invändningar gjorts endast från några få håll.

Departementschefen. Inledningsvis har departementschefen erinrat om att den kommunala självstyrelsen i vårt land bygger på gamla traditioner och att den framstår som en av hörnpelarna i vårt fria samhällsskick. Mot bakgrunden härav tedde det sig som en naturlig uppgift för lagstiftaren att reglera kommunernas verksamhetsformer på ett sätt, som vore ägnat att bevara och utveckla självstyrelsen. Detta måste vara utgångspunkten för all lagstiftning på det kommunala området och framför allt den centrala lagstiftning det här gällde. Denna utgjorde ett viktigt led i det arbete för att förbättra den kommunala organisationen och effektivisera verksamheten inom kommunerna, på vilket reformsträvandena på detta område särskilt varit inriktade sedan genom 1918 års rösträttsreform alla medborgare fått lika inflytande på skötseln av de kommunala angelägenheterna och därmed det primära målet för dessa strävanden uppnåtts.

Efter en återblick på reformarbetet förklarar departementschefen, att han rörande de allmänna riktlinjer, som böra vara bestämmande för utformningen av den nya lagstiftningen, kan ansluta sig till kommunallagskommittén. I detta hänseende anföres närmare:

Jag biträder sålunda kommitténs uttalande, att kommunerna bör åtnjuta största möjliga frihet att ordna sin förvaltning och sina verksamhetsformer med hänsyn till skiftande lokala behov. Denna min ståndpunkt har sin grund i den principiella uppfattningen, att kommunerna bäst fyller sina många uppgifter som lokala samhällsorgan, om de åtnjuta relativ frihet på det organisatoriska området. En alltför ingående reglering från statsmakternas sida av kommunernas förhållanden skulle dessutom kringskära den kommunala självstyrelsen och minska medborgarnas intresse för kommunala åtgärder och initiativ. Å andra sidan är det självfallet, att grunddragen för den kommunala organisationen måste anges i lagen. Lagstiftaren måste fastställa det minimimått av regler, som ger kommunmedlemmarna garantier för likställighet och handläggning under demokratiska former och säkerställer ett visst reellt lekmannainflytande på avgörandena, utan vilket självstyrelsen lätt blir ett tomt sken. Detta innebär även, att en viss enhetlighet i organisation och arbetsformer för kommunerna under alla förhållanden är ofrånkomlig.

I fråga om de kommunala organen och verksamhetsformerna gäller det alltså att mot varandra väga å ena sidan betydelsen av att kommunerna åtnjuta största möjliga mått av frihet och utrymme för lokala anordningar och å den andra behovet av garantier för att denna frihet ej missbrukas samt det intresse av enhetlighet som föreligger bl. a. ur denna synpunkt. Enligt min mening har kommittén på det hela taget löst detta avvägningsfrågan på ett lyckligt sätt.

Den sammansmältning av kommunallagsbestämmelserna för land och stad, som kommittéförslaget innefattar, har departementschefen karakteriserat som en naturlig konsekvens av den utveckling, som försiggått och

försiggår på många områden hän mot en utjämning av olikheterna mellan landsbygd och städer. Som exempel pekas på den ökade tätortsbildningen i landskommunerna och på det förhållandet att flera städer numera inrymma stora områden med ren glesbygd. Anmärkningen från några landsrättsstäders sida att kommittén tillmätt landsbygdssynpunkterna för stor betydelse vid lagbestämmelsernas sammanförande och utformning har departementschefen icke funnit berättigad. Den ändring i organisation och arbetsformer, som föranleddes av bestämmelsernas sammanförande, syntes i intet fall behöva rubba några verkligt grundläggande och omistliga principer i organisationen. Departementschefen kunde därför utan tvekan ansluta sig till förslaget att sammanföra kommunallagsbestämmelserna för land och stad i en och samma författning. Mot bibehållandet i denna författning av de nuvarande för land och stad skilda benämningarna på de främsta kommunala organen funnes enligt departementschefens mening knappast något att invända.

I likhet med kommittén har departementschefen ansett lämpligt att i kommunallagen infoga bestämmelser om fondbildning ävensom föreskrifter i det ämne, som nu regleras i 1936 års lag om användning i vissa fall av kommun eller annan samfällighet tillhörig egendom. Vad särskilt anginge fondbildningsreglerna syntes deras intagande i kommunallagen ägnat att understryka fondbildningens natur av ett normalt led i den kommunala innehållningen.

I anslutning till uttalanden av kommittén har departementschefen i förevarande sammanhang anfört, att åtgärder synas böra vidtagas för att anpassa vissa andra författningar på kommunallagstiftningens område efter principerna i den nu föreslagna lagen. Under erinran att kommittén också framlagt förslag till ny landstingslag, för vilket kommunallagens bestämmelser i stor utsträckning tjänat som förebild, har departementschefen framhållit, att i fortsättningen även lagen om församlingsstyrelse och de lagar som reglera Stockholms kommunalförvaltning böra uppmärksammas. — I enlighet härmed ha efter avlåtandet av förevarande proposition särskilda sakkunniga tillkallats för översyn av de åsyftade författningarna.

Departementschefen har dessutom framhållit som önskvärt att bestämmelser om den kommunala förvaltningsorganisationen, besvärsregler m. m. i fattigvårds- och barnavårdslagarna, hälsovårdsstadgan m. fl. författningar anpassas efter en ny kommunallag. Frågan härom syntes böra upptagas till prövning i anslutning till den översyn av dessa specialförfattningar, som påginge eller förbereddes.

Utskottet. Kommunallagstiftningen av år 1930 innefattade i huvudsak en formell revision av 1862 års kommunalförordningar med de ändringar däri som vidtagits under den långa tid förordningarna voro gällande. Genom denna revision skapades ett fast underlag för ett på mera praktiska och konkreta uppgifter inriktat lagstiftningsarbete. Sedan den närmaste befattningen med detta arbete år 1946 lagts i händerna på kommunallagskommittén,

ha efter förslag av kommittén betydelsefulla ändringar vidtagits i kommunallagarna. Vid 1948 års riksdag beslöts sålunda en vidgning av den kommunala kompetensen och upphävdes bestämmelserna om kvalificerad majoritet, och vidare tillkommo då nya regler om fullmäktiges antal och om centralisering av medelsförvaltningen i landskommunerna. Ändrade bestämmelser om ersättning åt innehavare av kommunala förtroendeuppdrag beslötos vid 1950 års riksdag.

I det av kommittén avgivna betänkande, som ligger till grund för förevarande proposition, har kommittén behandlat återstoden av lagstiftningen för de borgerliga primärkommunerna och föreslagit en ny, för land och stad gemensam kommunallag. Såväl kommittén som departementschefen har som en viktig synpunkt vid utformningen av den nya lagstiftningen understrukit, att kommunerna böra åtnjuta största möjliga frihet att ordna sin förvaltning och sina verksamhetsformer med hänsyn till skiftande lokala behov. Å andra sidan har betonats önskvärdheten ur allmän synpunkt av en viss enhetlighet i organisation och arbetsformer samt behovet av garantier för att kommunerna ej missbruka sin frihet. Utskottet har vid sin genomgång av förslaget haft uppmärksamheten riktad på i vad mån de berörda synpunkterna beaktats vid utformningen av de olika detaljbestämmelserna. Enligt utskottets mening lämnar förslaget i denna del icke rum för några anmärkningar. Den strävan till enhetliga bestämmelser, som kännetecknar förslaget, sammanhänger självfallet nära med att förslaget innebär ett sammanförande av kommunallagsbestämmelserna för land och stad. För ett sådant sammanförande ha enligt vad utskottet funnit förebragts övertygande skäl. Det ter sig enligt utskottets mening naturligt, att den utjämning av olikheterna mellan stad och land, som försiggått och alltjämt fortsätter, får sin avspegling på lagstiftningens område i form av en för skilda slag av kommuner gemensam kommunallag. Utskottet kan så mycket hellre biträda förslaget om gemensam kommunallag som det synes möjligt att skapa enhetliga regler för land och stad utan att rubba något av vad som är omistligt i de nuvarande organisatoriska bestämmelserna för de skilda slagen av kommuner. Att många praktiska fördelar äro förenade med den föreslagna ordningen torde vara uppenbart. Ur allmän lagstiftningssynpunkt måste det också betraktas som en vinst, att den dubbling av en lång rad likalydande bestämmelser, som de båda nuvarande lagarna innehålla, nu bringas att upphöra.

Det föreslagna infogandet i kommunallagen av bestämmelser i ämnen, som f. n. äro reglerade i kommunala fondbildningslagen och 1936 års lag om användning i vissa fall av kommun eller annan samfällighet tillhörig egendom, finner utskottet ändamålsenligt, särskilt som bestämmelsernas natur av en ordinär reglering jämställd med övriga kommunallagsföreskrifter därigenom blir bättre framhävd.

I likhet med departementschefen är utskottet av den uppfattningen, att vissa andra kommunalförfattningar böra anpassas efter principerna i den föreslagna lagen. Enligt vad utskottet inhämtat i detta avseende beräknas

proposition med förslag till ny landstingslag — byggd på ett av kommunallagskommittén avgivet förslag och avsedd att träda i kraft samtidigt med kommunallagen — bliva framlagd för nästa års riksdag. Vidare torde de utredningar, som enligt vad förut nämnts tillsatts för översyn av församlingslagstiftningen, respektive lagen om kommunalstyrelse i Stockholm i syfte att bringa dessa lagstiftningskomplex i överensstämmelse med kommunallagen, komma att inom kort avge förslag till vissa provisoriska lagstiftningsåtgärder, som skola tillämpas från kommunallagens ikraftträdande.

Utskottet delar departementschefens uppfattning om angelägenheten av att även de bestämmelser om kommunernas förvaltningsformer, som finnas i fattigvårds- och barnavårdslagarna m. fl. specialförfattningar, i möjligaste mån anpassas efter den nya kommunallagen. Det synes utskottet för vinnande av enkla och rationella arbetsformer i den kommunala förvaltningen vara av största vikt, att en sådan anpassning snarast kommer till stånd. För detta ändamål bör enligt utskottets mening nu pågående revision av vissa av specialförfattningarna påskyndas och övriga författningar göras till föremål för översyn.

Kommunalstämmans och allmänna rådstugans avskaffande.

G ä l l a n d e o r d n i n g. Fullmäktiginstitutionen är enligt gällande bestämmelser obligatorisk i kommuner med mer än 700 invånare. I övriga kommuner kan den allmänna beslutanderätten utövas på kommunalstämma eller allmän rådstuga. Den 1 januari 1953 hade blott två kommuner färre än 700 invånare.

Emellertid ha stämman och rådstugan vissa speciella uppgifter, vilka lagligen icke kunna ombesörjas av fullmäktige. De ärenden, som enligt kommunallagen för landet äro förbehållna kommunalstämman, äro — om här bortses från frågor rörande stämmans egen organisation samt om införande och avskaffande av kommunalfullmäktige — dels ärenden, för vilkas avgörande gälla särskilda bestämmelser om rösträtt, dels frågor om kommunalfullmäktiges antal och dels vissa valärenden, nämligen val av nämndemän i fall då kommunen icke utgör egen valkrets för val av nämndemän, vidare val av valmän för utseende av vattenrättsnämndemän, av skiftesgodemän, av valmän för utseende av ägodelningsnämndemän samt av ledamöter i skogsvårdskommitté.

De viktigaste bland de ärenden, för vilkas avgörande gälla särskilda bestämmelser om rösträtt, äro de som angå i mantal satt jord. I dessa ärenden må ej andra deltaga än de som inneha sådan jord. Kommunalstämma för behandling av dylika ärenden brukar benämnas jordbruksstämma. De angelägenheter, som avgöras på jordbruksstämma, röra värden av sockenallmänningar, förvaltningen av olika till den mantalssatta jorden knutna kassar, såsom magasinskassar och olika slag av rotehållarkassar, m. m.

Även i fråga om en del av de på kommunalstämman ankommande valärendena är rösträtten på visst sätt begränsad. Rätt att deltaga i val av val-

män för utseende av ägodelningsnämndemän samt i val av skiftesgodemän och ledamöter i skogsvårdskommitté tillkommer sålunda i allmänhet endast de kommunalt röstberättigade, som äga eller inneha jordbruksfastighet.

De ärenden, vari beslutanderätten i stad städse tillkommer allmänna rådstugan, äro av två slag, nämligen dels överläggningar och beslut i sådana angelägenheter, som enligt särskilda författningar äro förbehållna vissa klasser av stadens medlemmar, och dels frågor — förutom om införande och avskaffande av stadsfullmäktige — om stadsfullmäktiges antal.

Utöver vad nu sagts ha kommunalstämman och allmänna rådstugan vissa uppgifter vid uppbyggnaden av förvaltningsorganisationen i nybildad kommun.

K o m m i t t é n. Med utgångspunkt från att efter kommunindelingsreformens genomförande den 1 januari 1952 blott en kommun (Holmön) hade färre invånare än 700 har kommittén framhållit, att fullmäktiginstitutionen med angivna undantag vore obligatorisk i landets samtliga landskommuner och städer redan enligt nu gällande bestämmelser. Det syntes därför saknas anledning att bibehålla regler om kommunalstämma och allmän rådstuga såsom organ för utövning av kommunens allmänna beslutanderätt. Att ingå på de företräden det representativa systemet ägde i jämförelse med beslutanderättens utövning av medborgarna på stämma och rådstuga syntes icke påkallat. För kommittén vore det tillräckligt att i detta sammanhang konstatera, att det med hänsyn till kommunindelingsreformen och befolkningsutvecklingen i städerna i fortsättningen komme att praktiskt taget saknas tillämplighetsområde för de nuvarande bestämmelserna om kommunalstämma och allmän rådstuga såsom beslutande organ i kommunernas allmänna angelägenheter. Dessa bestämmelser borde därför utgå ur kommunallagstiftningen. Vad åter angår de olika slag av ärenden, däri kommunalstämman och rådstugan äga exklusiv beslutanderätt, har kommittén funnit, att dessa ärenden icke äro av den art och betydelse, att berörda organ böra bibehållas för handläggning av desamma även sedan fullmäktige blivit obligatoriska i alla kommuner. Då kommittén sålunda funnit förutsättningar föreligga för en fullständig utmönstring ur kommunallagstiftningen av bestämmelserna om kommunalstämma och allmän rådstuga, har kommittén i sitt förslag till kommunallag icke upptagit några dylika bestämmelser.

Kommittén har därefter övervägt åt vem kommunalstämmans och allmänna rådstugans uppgifter skola anförtros i fortsättningen.

Vad angår de ärenden, som ankomma på den s. k. jordbruksstämman, omnämner kommittén, att den i skrivelse till Kungl. Maj:t den 10 oktober 1949 närmare angivit sina synpunkter på detta spörsmål. Kommittén hade därvid förordat, att man under en övergångstid skulle tillåta jordbruksstämmitillgångarnas förvaltning på hävdvunnet sätt men samtidigt bereda de olika menigheterna möjlighet att skapa nya förvaltningsformer för tillgångarna. Skrivelsen utmynnade i en hemställan att Kungl. Maj:t måtte på

lämpligt sätt draga försorg om att ärendet fullföljdes i vad det fölle utanför den förestående kommunallagsreformen. Kommittén har nu i förevarande betänkande föreslagit en övergångsbestämmelse för det ändamål som berörts i skrivelsen. Stadgandets giltighet har begränsats till fem år.

I fråga om de angelägenheter, som i stad enligt särskilda författningar äro förbehållna vissa klasser av stadens medlemmar, har kommittén framhållit, att sådana ärenden väsentligen syntes röra fastighetsägarna samt angå gatas anläggning och underhåll ävensom gatuhållning. Där icke fastighetsägarna befriats från sina skyldigheter genom stadsfullmäktiges beslut, hade hithörande angelägenheter reglerats genom s. k. likställighetsöverenskommelser i enlighet med Kungl. Maj:ts cirkulär den 10 juli 1863 mellan å ena sidan staden och å den andra fastighetsägarna, som därvid under magistratens ordförandeskap samlats till allmän rådstuga och där ensamma utövat rösträtt. Kommittén anser, att det icke är behöfligt att skapa någon ersättning för allmänna rådstugan i dess egenskap av organ för fastighetsägarna. Enligt kommitténs mening kan man framdeles nöja sig med att fastighetsägarna få tillfälle att taga ställning till en ifrågasatt likställighetsöverenskommelse eller ändring i dylik vid ett offentligen utlyst möte, för vilket icke några särskilda författningsbestämmelser gälla. Dylikt fastighetsägarsammanträde kunde hållas i landsrättsstad inför valnämnden samt i annan stad inför magistraten och, efter magistratens slutliga avveckling, inför det organ som övertog magistratens valfunktioner.

Bestämmanderätten i frågor om fullmäktiges antal skall enligt kommitténs förslag i allmänhet tillkomma fullmäktige själva. Vid nybildning av kommun liksom då fullmäktigval skall anställas med anledning av in- eller korporering skall dock antalet fullmäktige bestämmas av länsstyrelsen.

Beträffande val av nämndemän förordar kommittén sådan ändring i gällande bestämmelser om valkretsindelning för nämndemansval, att kommun städse skall utgöra egen valkrets. Detta medger i sin tur, att dessa val städse kunna förrättas av kommunernas fullmäktige. Även övriga på kommunalstämman ankommande valärenden föreslås överflyttade till fullmäktige.

I nybildad kommun skola enligt kommittéförslaget — utom bestämmandet av fullmäktiges antal — vissa andra uppgifter, som f. n. tillkomma kommunalstämma eller allmän rådstuga, överföras på länsstyrelsen.

För genomförande av kommitténs nu angivna förslag om handhavandet i fortsättningen av kommunalstämmans och allmänna rådstugans speciella uppgifter har kommittén framlagt förslag till ändringar i lagen om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning, kommunala vallagen, rättegångsbalken, lagen om delning av jord å landet, vattenlagen och förordningen angående skogsvårdsstyrelser.

Remissyttrandena. Kommitténs förslag i denna del har under remissbehandlingen i huvudsak tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

Departementschefen uttalar sin anslutning till förslaget att avskaffa kommunalstämman och allmänna rådstugan. I likhet med kom-

mittén har departementschefen ansett anledning saknas att i detta sammanhang taga upp någon principdiskussion om formerna för den kommunala beslutanderättens utövning. Även den föreslagna fördelningen av stämmans och rådstugans speciella uppgifter i framtiden har biträttats av departementschefen. Han anser liksom kommittén, att de angelägenheter som f. n. behandlas på jordbruksstämma under en övergångstid alltjämt böra få handläggas i hittillsvarande ordning, samt förordar, att Kungl. Maj:t får rätt att förlänga den av kommittén föreslagna tiden, fem år, om det skulle befinnas oundgängligt. Departementschefen har tillfogat, att frågan på vad sätt staten skall, genom lagstiftning eller annorledes, medverka till omläggningen av jordbruksstämotillgångarnas förvaltning f. n. är föremål för övervägande. Under erinran om att överförandet till fullmäktige av de på kommunalstämman ankommande valärendena erfordrar ändringar i vissa författningar på civillagstiftningens område har departementschefen förklarat, att med dessa ändringar torde böra få anstå till 1954 års riksdag.

Utskottet. Till följd av kommunsammanslagningarna och befolkningstillväxten i städerna har praktiskt taget kommit att saknas tillämpningsområde för den nuvarande regeln att den kommunala beslutanderätten kan utövas på kommunalstämma, respektive allmän rådstuga, där invånarantalet ej överstiger 700. Vid årsskiftet 1952/53 underskred sålunda folkmängden det avgörande talet blott i två kommuner. Bl. a. med hänsyn härtill lär saknas anledning att bibehålla reglerna om stämma och rådstuga som beslutande organ i kommunens allmänna angelägenheter. Ej heller synes det rationellt att låta stämman och rådstugan kvarstå för att i fortsättningen handlägga de speciella uppgifter, som nu ankomma på dem. Utskottet biträder därför förslaget om utmönstring ur kommunallagstiftningen av bestämmelserna om kommunalstämma och allmän rådstuga. Mot vad departementschefen i anslutning till kommitténs förslag förordat beträffande handläggningen i framtiden av stämmans och rådstugans speciella bestyr har utskottet icke något att erinra. Utskottet förutsätter härvid, att förslag till sådana författningsändringar, som betingas av vissa valuppgifters överflyttning från kommunalstämman till fullmäktige, framläggas för nästa års riksdag. Vidare vill utskottet uttala förhoppningen, att det skall vara möjligt att skapa nya förvaltningsformer för jordbruksstämotillgångarna i så god tid, att någon förlängning icke behöver ifrågakomma av den övergångstid av fem år, under vilken hithörande angelägenheter enligt den preliminära beräkningen alltjämt skola få behandlas på kommunalstämma.

Fråga om att införa suppleanter för fullmäktige.

Förslag i riksdagen. Tid efter annan ha i riksdagen framförts förslag om införande i större eller mindre utsträckning av suppleanter i kommunernas fullmäktigeförsamlingar. Senast skedde detta åren 1938 och 1944, och vid båda tillfällena ledde förslagen till riksdagsskrivelser med anhållan om utredning i de väckta frågorna.

I sin skrivelse av år 1938 (nr 83) anhöll riksdagen i anledning av två av konstitutionsutskottet tillstyrkta motioner av herr Ivar Öman m. fl. (I: 62) och herr Arnemark (II: 121) m. fl., att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning och förslag till bestämmelser av innehåll att i stad, som utgjorde egen förstakammarvalkrets vid val av stadsfullmäktige, tillika skulle utses suppleanter för dessa med uppgift att vid förfall för fullmäktige deltaga i val av ledamöter till första kammaren. Konstitutionsutskottet påpekade i sitt utlåtande (nr 4), att i Stockholm och Göteborg till skillnad från vad som gällde i övriga valkretsar icke funnes möjlighet att vid förhinder för valman att deltaga i förstakammarval inkalla någon suppleant. Med hänsyn till de förevarande valens rikspolitiska betydelse borde ett förhinder för en stadsfullmäktig att deltaga i valet, såsom svår sjukdom o. dyl., icke få kunna utöva inflytande på valutgången. Utskottet ansåg därför i likhet med motionärerna, att även i Stockholm och Göteborg suppleant borde finnas att tillgå för stadsfullmäktigledamot, som vore förhindrad att deltaga i förstakammarval.

Riksdagsskrivelsen av år 1944 (nr 96) var föranledd av en av herrar Ekdahl och Andersson i Malmö väckt motion (II: 177), vilken tillstyrktes av konstitutionsutskottet. I skrivelsen anhölls om utredning rörande lämpligheten av införande i kommunallagarna av sådana bestämmelser, att vid val av stads-, kommunal-, municipal- och kyrkofullmäktige även suppleanter måtte utses för att inträda såväl vid ledamots avgång som vid hinder för honom att bevista sammanträde. I sitt utlåtande (nr 8) sade sig utskottet biträda motionärernas uppfattning att betydande olägenheter vore förenade med gällande ordning, enligt vilken suppleanter ej funnes för ordinarie ledamöter i fullmäktiginstitutionerna. Sålunda måste det anses vara olämpligt, att suppleant saknades för det fall att ledamot t. ex. på grund av sjukdom, för fullgörande av offentligt uppdrag under längre tid eller till följd av jäv i frågor om ansvarsfrihet vore förhindrad deltaga i fullmäktiges sammanträden. Nackdelarna med rådande system gjorde sig särskilt påmint i de fall, då en ledamots frånvaro medförde att ett annat beslut fattades än vad som skulle skett, om den meningsgrupp den frånvarande tillhörde varit fulltaligt representerad. Till stöd för motionens tanke framhöll utskottet vidare det värdefulla i att vid fullmäktigs avgång personer funnes att tillgå, som i anledning av sin tidigare ställning som suppleanter förvärvat erfarenhet eller i varje fall haft större anledning att sätta sig in i det kommunala arbetet. Ett genomförande av en reform i ämnet komme även att innebära en lösning av den i 1938 års riksdagsskrivelse avsedda frågan om utseende av suppleanter för stadsfullmäktige i de två största städerna vid val av ledamöter till första kammaren. Emot det åsyftade förslaget skulle — anförde utskottet till sist — möjligen kunna invändas, att därigenom ansvarskänslan hos fullmäktiges ordinarie ledamöter komme att undergrävas. Enligt utskottets mening vore emellertid riskerna härför obetydliga, då utskottet förutsatte, att anmält hinder icke finge godkännas, med mindre verkligt bärande skäl för utevaro från sammanträde föreläge.

K o m m i t t é n. Kommittén har till en början redogjort för en enquete, som på kommitténs initiativ företagits i suppleantfrågan bland ett 70-tal landskommuner och 20 städer. Av redogörelsen framgår, att man i betydligt mer än hälften av de avgivna svaren avstyrkt införande av suppleanter.

Kommittén framhåller härefter, att vad man främst åsyftat med förslagen om en suppleantinstitution är, att den skulle bli en garanti för att medborgarnas vid val uttryckta vilja återspeglades i fullmäktiges beslut även vid sådana tillfällen, då någon eller några av de ordinarie representanterna vore förhindrade att delta i besluten. Kommittén finner, att visst fog föreligger för ett sådant resonemang, och utvecklar närmare sin syn härpå. Emellertid framhåller kommittén, att uppmärksamhet också måste ägnas frågan, i vad mån det enligt erfarenheten faktiskt förekommer, att fullmäktigledamöters frånvaro leder till beslut som icke överensstämmer med en fulltalig församlings vilja. En sådan betydelsefull utbyggnad av den kommunala organisationen, som införandet av fullmäktigsuppleanter skulle innebära, syntes nämligen, trots de principiella skäl som talade därför, icke höra komma i fråga, såvida icke en viss frekvens av dylik bristande överensstämmelse mellan beslut och fulltaligt organs vilja kunde konstateras. Det måste med andra ord kunna påvisas ett praktiskt behov av den ifrågasatta reformen. Och även om ett sådant behov ådagalades, vore det nödvändigt att utvärdera vilka olägenheter som vore förenade med suppleantinstitutionen och om dessa vägde tyngre än skälen för suppleanter.

Särskilt med hänsyn till vad som framkommit vid den ovan berörda enqueten har kommittén ansett sig kunna fastslå, att behovet av fullmäktigsuppleanter till hinder av att beslut förtryckes genom fullmäktigs utevaro är skäligen ringa. Önskemålet att vid fullmäktigs avgång ha tillgång till personer, som genom sin ställning som suppleanter förvärvat kommunal erfarenhet, spelade uppenbarligen icke någon avgörande roll vid bedömandet av den föreliggande reformfrågan. Men även som ett stöd i andra hand för tanken på en suppleantinstitution vore detta motiv — av skäl som kommittén närmare utvecklar — föga bärkraftigt.

Av de olägenheter, som äro förenade med suppleantsystemet, har kommittén ansett den betydelsefullaste vara faran av ansvarskänslans försvagande hos fullmäktige. Det kunde ligga nära till hands för en ledamot, som av bekvämlighetsskäl eller för att slippa ansvaret för visst avgörande ville utebli från sammanträde, att anmäla förhinder och påkalla inkallande av suppleant. Kommittén framhåller att det icke torde vara möjligt att effektivt hindra en sådan användning av suppleantinstitutionen med aldrig så stränga villkor för godkännande av utevaro.

Kommittén anför vidare, att suppleanterna kunna antagas icke på samma sätt som de ordinarie fullmäktige bli i tillfälle att sätta sig in i de föreliggande frågorna. Deras insats syntes därför icke bli av högre värde.

I huvudsak av de skäl som nu angetts har kommittén i sitt förslag till kommunallag icke upptagit några bestämmelser om fullmäktigsuppleanter. Kommittén tillfogar i detta sammanhang, att den vid sitt ställningstagande

givetvis icke kunnat undgå att beakta den avvisande hållning till suppleantinstitutionen, som kommit till uttryck i flertalet av de från kommunerna inkomna yttrandena i denna fråga.

Även om sålunda tanken på ett allmänt införande av suppleanter i primärkommunerna avvisas, har kommittén ansett starka skäl kunna anföras för utseende av suppleanter i stad, som utgör egen förstakammarvalkrets, med uppgift att vid förfall för fullmäktig deltaga i val av förstakammarledamöter. Emellertid framhåller kommittén, att dessa suppleanter icke skulle komma att taga någon befattning med i vanlig mening kommunala angelägenheter. Suppleanternas uppgift skulle helt falla inom statslivets område, och regler om dylika suppleanter hörde hemma bland bestämmelserna om första kammarens bildande. Enär med hänsyn härtill kommittén ansett ämnet falla utanför det lagstiftningsområde, som vore föremål för översyn av kommittén, har kommittén icke upptagit spörsmålet till närmare övervägande.

R e m i s s y t t r a n d e n a. Kommitténs avvisande av suppleantinstitutionen i fullmäktigförsamlingarna har vunnit anslutning hos det alldeles övervägande antalet remissinstanser. Endast en länsstyrelse och fyra kommuner ha förordat införande av suppleanter.

D e p a r t e m e n t s c h e f e n. Främsta orsaken till kommunernas i allmänhet negativa inställning till föreliggande reformfråga har departementschefen ansett vara, att man i kommunerna över lag icke känt något praktiskt behov av suppleanter och sålunda ej uppfattat det som en brist i den kommunala organisationen att suppleanter saknades. Säkerligen ville man ej ifrågasätta det principiellt befogade i önskemålet, att de politiska grupperingarna borde kunna öva inflytande på kommunala angelägenheter efter sin inbördes styrka och utan hänsyn till att en eller flera av deras företrädare vore tillfälligt hindrad att deltaga i visst ärende. Men man torde anse, att de fall, då viktiga beslut kunde påverkas genom frånvaro av någon ledamot, vore alltför undantagsbetonade för att motivera införande av en suppleantinstitution.

Departementschefen säger sig dela denna syn på frågan. Skulle fullmäktigförsamlingarna i landets kommuner kompletteras med en suppleantkår, måste ha ädagalagts ett klart, till icke alltför få kommuner begränsat behov av suppleanter för att garantera fullmäktiges funktionsduglighet och hindra tillfälliga omkastningar i partifördelningen. Enligt departementschefen visar den behandling frågan fått i kommittén och i samband med remissen, att ett sådant behov icke föreligger.

I det läge förevarande spörsmål sålunda befinner sig har departementschefen icke närmare ingått på alla de speciella skäl för och emot ett suppleantsystem, som anförts under diskussionen i frågan, utan i detta avseende i huvudsak anslutit sig till kommitténs argumentering.

Av liknande skäl som kommittén anført har departementschefen ansett anledning saknas att i förevarande sammanhang behandla frågan om införande av suppleanter för stadsfullmäktige i de städer, som utgöra egna

förstakammarvalkretsar, med den enda uppgiften att vid behov deltaga i val till första kammaren.

I ämnet väckta motioner. I de likalydande motionerna I: 506 av herr *Spetz* och herr *Ohlsson, Ebbe*, samt II: 621 av herr *Ekdahl m. fl.* yrkas, »att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring i föreliggande förslag till kommunallag samt i följdförfattningar till densamma, att vid val av stads-, kommunal- och municipalfullmäktige även suppleanter måtte utses att inträda såväl vid ledamots avgång som vid hinder för honom att bevista sammanträde, samt att konstitutionsutskottet måtte utarbeta vederbörlig lagtext».

Utskottet. Den av utskottet i dess utlåtande nr 8/1944 i viss mån understödda tanken på att införa suppleanter i de kommunala fullmäktigförsamlingarna har under remissbehandlingen vunnit föga anslutning från kommunernas sida. Av de 367 kommuner och municipalsamhällen, som yttrat sig över kommitténs förslag, ha endast 4 förordat suppleantsystem. Detta måste uppenbarligen tolkas så, att fullmäktiginstitutionen anses fungera tillfredsställande även om icke suppleanter finnas för frånvarande ledamöter. Att gentemot denna kommunala erfarenhet och inställning vidhålla tanken på ett suppleantsystem såsom motiverat ur rent principiella synpunkter förefaller icke rimligt. För övrigt måste kommunernas avvisande hållning anses ge ökad tyngd åt de invändningar mot suppleantinstitutionen, som framförts när den föreliggande reformfrågan tidigare i olika sammanhang varit under debatt. Att möjligheten att inkalla suppleant kan hos enskilda fullmäktigledamöter minska deras känsla av ansvar för sitt uppdrag lärer sålunda icke kunna helt bestridas. Och även hos allmänheten kan lätt en motsvarande nedvärdering av fullmäktiguppdraget komma till synes. Detta kan t. ex. taga sig uttryck däri, att en arbetsgivare utan verkligt tvingande skäl vägrar en anställd ledighet för att deltaga i ett fullmäktigsammanträde under hänvisning till att suppleant finnes för den anställde. Över huvud taget synes det vara ägnat att minska fullmäktiges auktoritet i allmänhetens ögon, om viktiga kommunala angelägenheter avgöras av en från det ena sammanträdet till det andra olika sammansatt fullmäktigförsamling. Till det sagda vill utskottet blott föga, att en suppleantinstitution säkerligen skulle kräva tämligen komplicerade lagregler och bliva besvärlig i tillämpningen, särskilt i vad angår prövningen av anmält förfall och inkallande av suppleant.

Utskottet ansluter sig sålunda till den ståndpunkt departementschefen inlagit i denna fråga och avstyrker motionerna I: 506 och II: 621.

Departementschefen har i förevarande sammanhang även berört spørsmålet om införande av suppleanter för stadsfullmäktige i de städer, som utgöra egna förstakammarvalkretsar, med uppgift att vid behov deltaga i val till första kammaren. I anledning härav får utskottet erinra, att det i sitt betänkande nr 17 vid innevarande års riksdag — vari utskottet hemställt, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära viss utredning rörande första kammarens sammansättning, ställning och funktioner — bl. a. framhållit, att

frågan om en enhetlig reglering av suppleantinstitutionen för de olika val-korporationerna till första kammaren bör uppmärksammas. Utskottets hem-ställan har bifallits av riksdagen (skrivelse nr 326).

Överlåtande av beslutanderätt från fullmäktige till nämnd.

K o m m i t t é n. Enligt kommunallagarnas bestämmelser utövas kommu-nens beslutanderätt av fullmäktige (kommunalstämman, allmän rådstuga), medan förvaltning och verkställighet tillkomma styrelser och nämnder. Med utgångspunkt från dessa bestämmelser har kommittén behandlat frågan om överlåtande av beslutanderätt (delegation) från fullmäktige till nämnd, sär-skilt i frågor om förvärv och försäljning av fast egendom samt i avtals- och lönefrågor. Kommittén har återgivit ett antal rättsfall till belysande av rätts-praxis ståndpunkt i ämnet.

Såvitt spörsmålet rör förvärv och föryttring av fastighet har kommittén ansett det vara av vikt, att de inledningsvis berörda bestämmelserna givas en sådan innebörd, att kommunernas befattning med fastighetsaffärer icke försväras. Där det ur praktisk förvaltningssynpunkt befunnes nödigt eller i varje fall ändamålsenligt, att kommunens styrelse eller annat förvaltnings-organ, som omhänderhade kommunens fastighetsförvaltning, omedelbart kunde fatta beslut om köp eller försäljning av fastighet, borde fullmäktige ha möjlighet att giva styrelsen eller nämnden bemyndigande härtill. Vid dylika bemyndiganden borde emellertid alltid fogas så ingående direktiv att fullmäktige icke till förvaltningsorgan överlämnade den huvudsakliga för-foganderätten över kommunens egendom.

Kommittén har därefter närmare utvecklat i vilka fall och under vilka betingelser fullmäktige böra ha möjlighet att överlåta sin beslutanderätt be-träffande förvärv och avhållande av fast egendom. I anslutning härtill fram-håller kommittén, att rättspraxis hitintills ej kan anses ha lagt några hin-der i vägen för delegationsrätt i den av kommittén förordade utsträckningen. Bl. a. med hänsyn härtill har kommittén ej föreslagit några närmare regler om delegationsrätt på förevarande område utan förordat, att det liksom hit-intills överlåtes åt rättspraxis att draga upp gränserna för delegationsrätten.

Vad angår möjligheten att till förvaltningsorgan överlåta beslutanderätten i avtals- och lönefrågor har kommittén — under hänvisning till att full-mäktige i stad enligt rättspraxis ansetts kunna lämna stadens avtals- och lönenämnd allmänt bemyndigande att fatta för staden bindande beslut i ärenden rörande arbets- och löneförhållanden för arbetare och med dem lik-ställd personal — framhållit, att det ej finnes anledning att härutinnan göra skillnad mellan arbetare och tjänstemän.

En av kommitténs ledamöter har i särskild reservation yttrat, att kommit-tén, i stället för att faktiskt godtaga och förorda en utvidgning av delegations-rätten, borde ha varnat för en sådan utveckling och tillrätt en restriktivare hållning mot tendenserna till ökat delegationsförfarande.

I samband med behandlingen av frågan om överlåtande av beslutanderätt från fullmäktige till nämnd har kommittén även berört det därmed besläktade spörsmålet om beredande av möjlighet för fullmäktige att bemyndiga kommunförbund eller annan liknande sammanslutning att träffa för kommunen bindande avgöranden i löne- och avtalsfrågor, s. k. extern delegation. Kommittén har därvid kommit till den slutsatsen, att det f. n. ej finnes tillräckligt starka skäl för att i lagstiftningen införa rätt till delegation av nämnda slag.

Remissyttrandena. Åtskilliga kommunala remissinstanser ha biträtt kommitténs synpunkter på frågan om delegation från fullmäktige till nämnd. Från andra håll ha framförts önskemål, att bestämmelser om delegation skola intagas i lagtexten.

Departementschefen. Enligt departementschefen ställer sig frågan om tillåtligheten av delegation praktiskt sålunda: erfordras i kommunallagen bestämmelser, som närmare än de nu gällande ange befogenheternas fördelning mellan fullmäktige och nämnder? För sin del vore departementschefen liksom kommittén av den uppfattningen, att förevarande ämne lämpade sig mindre väl för en detaljreglering i lagen. Frågan rörde främst den interna kommunala organisationen. På detta område måste finnas ett visst utrymme för anpassning efter de krav som utvecklingen ställde. Departementschefen uttalar därför som sin mening, att det liksom hittills bör anförtros rättspraxis att med hänsynstagande till vad som är rimligt och ändamålsenligt draga upp gränsen mellan beslutanderätt å ena sidan samt förvaltning och verkställighet å den andra.

Till de synpunkter kommittén anfört på frågan om behovet av delegationsmöjligheter i praxis har departementschefen i stort sett kunnat ansluta sig.

Med anledning av kommitténs ställningstagande till frågan om s. k. extern delegation har departementschefen erinrat om att 1948 års förhandlingsrättskommitté, som likaledes övervägt detta spörsmål, i sitt den 31 december 1951 avgivna betänkande intagit en annan ståndpunkt än kommunallagskommittén och framlagt förslag till lag om rätt för kommun att uppdraga beslutanderätten i hithörande frågor till sammanslutning av kommuner. För egen del har departementschefen förklarat sig närmast böjd för att ansluta sig till sistnämnda förslag och sålunda förorda, att kommun genom en särskild lagstiftning av kommunallags natur medges rätt till en sådan extern delegation av beslutanderätten. Departementschefen har emellertid ansett, att frågan bör ytterligare övervägas och underställas nästkommande års riksdag.

Utskottet. En samlad och detaljerad uppräknig i lagen av de uppgifter, som böra tillkomma fullmäktige å ena sidan samt de kommunala nämnderna å den andra, lär vara svår att åstadkomma och synes för övrigt ej lämplig. I stor utsträckning framgå de olika organens åligganden av de speciella bestämmelser, som meddelas i olika ämnen, t. ex. angående utgifts- och inkomststatens fastställande, medelsförvaltning, revision, arkivvård o. s. v.

Men att därutöver med anspråk på fullständighet närmare reglera vad som skall ankomma på fullmäktige respektive nämnder torde icke vara tillrådligt. En sådan reglering skulle enligt utskottets mening kunna bli till hinder för kommunerna i deras strävan att anpassa verksamhetsformerna efter lokala förhållanden och den allmänna utvecklingens krav. Utskottet anser det därför riktigt att som kommittén och departementschefen förordat bibehålla den nuvarande generella regeln att kommunens beslutanderätt ulövas av fullmäktige samt att förvaltning och verkställighet tillkomma de administrativa organen. Liksom hittills bör det alltså ankomma på rättstillämpningen att, när fråga uppkommer hur långt det ena eller andra organets befogenhet sträcker sig, lämna vägledande anvisningar för den kommunala praxis. I likhet med departementschefen anser utskottet, att frågan om den s. k. externa delegationen icke bör bli föremål för slulligt ställningstagande i nu förevarande sammanhang.

Kommunernas centrala förvaltning och dess ledning.

Nuvarande ordning. I landskommunerna är kommunalnämnden det främsta förvaltningsorganet. Kommunalnämnden har att bereda de ärenden, som skola förekomma till behandling å kommunalstämma eller hos kommunalfullmäktige, att förvalta kommunens egendom, uppbära dess inkomster och i övrigt handhava dess drätsel samt att verkställa representationens beslut, i den mån ej sådan verkställighet uppdragits åt särskilt därtill utsedda styrelser, nämnder eller personer. Vidare skall kommunalnämnden ha överinseende över för särskilda förvaltnings- eller verkställighetsbestyr utsedda styrelsers, nämnders eller personers förvaltning. Innan ärende, som beretts annorledes än av kommunalnämnden, företages till avgörande å kommunalstämma respektive hos kommunalfullmäktige, skall tillfälle lämnas nämnden att avge yttrande däröver.

Ledamöter i nämnden väljas av kommunalstämman eller, där kommunalfullmäktige finnas, av dem till ett antal av minst fem och högst elva. Jämte ledamöterna skola utses lika många suppleanter. Valet förrättas i december månad året näst efter det, då allmänna val av kommunalfullmäktige ägt rum, och avser de fyra därpå följande kalenderåren.

Rörande kommunalnämndens organisation och verksamhetsformer innehåller lagen utförliga bestämmelser. Föreskrifter finnas sålunda bl. a. om valbarhet, förfarandet vid ledamots avgång, val av ordförande, suppleanternas tjänstgöring, beslutförhet, protokollföring, utseende av kassaförvaltare, ledamöternas ansvar m. m.

Städernas förvaltning leddes i äldre tid regelmässigt av magistraten, som dessutom såsom rådstuvurätt handhade rättsskipningen. Genom 1862 års kommunallagstiftning utökades förvaltningsorganisationen i städerna med en drätselkammare. I senare tid har magistraten avskaffats i åtskilliga städer, som därmed lagts under landsrätt, och nytillkomna städer ha ej erhållit

magistrat och egen jurisdiktion. I dessa städer utgöres det ledande organet av drätselkammaren, vid vars sida ställts en kommunalborgmästare. Antalet städer med magistrat utgör f. n. 48 och landsrättsstäder 85.

Magistraten består av borgmästare och minst två rådmän. Dess uppgifter bruka indelas i två huvudgrupper, kommunala och statliga. Med kommunala uppgifter avses framför allt magistratens funktioner enligt LKS och med statliga uppgifter vad som enligt särskilda författningar eller eljest åligger magistraten såsom en statlig, lokal administrativ myndighet. En mellanställning mellan dessa grupper intaga de åligganden som magistraten har i fråga om allmänna val.

Enligt LKS tillkommer det magistraten bl. a. att vaka över att stadsfullmäktiges beslut bringas till verkställighet av drätselkammaren och övriga verkställighetsorgan. Finner magistraten, att ett fullmäktigebeslut icke tillkommit i laga ordning, står i strid mot allmän lag eller författning eller annorledes överskrider fullmäktiges befogenhet eller att underställning uraktlåtits, är magistraten pliktig att vägra handräckning till verkställighet av beslutet. Vidare skall magistraten tillse, att åt staden donerad fast egendom och staden förunnade inkomstgivande rättigheter bli behörigen använda för sina bestämda ändamål. Magistraten tillsätter vid stadens förvaltning anställda tjänstemän och betjante, såvitt ej särskilda författningar eller reglementen annorlunda stadga. Alla av staden utsedda styrelser stå i sin förvaltning under magistratens överinseende. Magistraten har initiativrätt hos stadsfullmäktige, och borgmästaren äger deltaga i fullmäktiges överläggningar. På magistraten ankommer det att göra upp förslag till utgifts- och inkomststat. Med revisionen av stadens räkenskaper har magistraten att taga viss befattning. Även andra uppgifter tillkomma magistraten enligt LKS.

Enligt vallagarna vilar huvudansvaret för andrakammarvalens och de kommunala valens anordnande på magistraten.

Bland magistratens mångahanda statligt administrativa uppgifter må nämnas tillståndsgivning enligt ordningsstadgan för rikets städer, förande av handelsregister och fastställande av avstyckningar. Magistraten eller ledamot av denna är överexekutor. Vanligen är en ledamot av magistraten notarius publicus.

Drätselkammaren har att förvalta stadens egendom, uppbära dess inkomster och i övrigt handhava dess drätsel samt därjämte ombesörja de allmänna uppdrag för stadens räkning, vilka enligt för drätselkammaren gällande reglemente tillhöra dess befattning. Drätselkammaren har vidare beredningskyldighet med avseende å de ärenden, som falla inom dess verksamhetsområde. Innan ärende, som beretts annorledes än av drätselkammaren eller allmänt beredningsutskott, företages till avgörande av stadsfullmäktige, skall tillfälle lämnas kammaren eller utskottet att avge yttrande. I stad utan magistrat skall tillfälle städse lämnas drätselkammaren att avge yttrande över ärende, som beretts annorledes än av kammaren.

I LKS:s kapitel om stadens drätsel stadgas skyldighet för drätselkammaren att föra stadens räkenskaper och avsluta dem för kalenderår. I stad

utan magistrat är uppgörandet av förslag till utgifts- och inkomststat ålagt drätselkammaren.

Utöver vad nu sagts har drätselkammaren i stad utan magistrat att fullgöra flertalet av de uppgifter, som enligt LKS ankomma på magistraten. Någon kontroll av stadsfullmäktigbeslutens laglighet tillkommer det dock icke drätselkammaren att utöva.

De organisatoriska föreskrifterna för drätselkammaren i LKS äro synnerligen knapphändiga. Ledamöterna skola utses av stadsfullmäktige, varvid vissa valbarhetsregler gälla. I övrigt förutsättes, att erforderliga bestämmelser meddelas i ett reglemente för drätselkammaren, som skall fastställas av länsstyrelsen. Detta gäller sålunda t. ex. om antalet ledamöter, mandattid, suppleanter, val av ordförande m. m.

I stad utan magistrat skall, som förut antytts, finnas en kommunalborgmästare. Kommunalborgmästaren, som icke får vara stadsfullmäktig eller tillhöra drätselkammaren, äger deltaga i fullmäktiges överläggningar och är skyldig att närvara vid kammarens sammanträden. Han väljes av stadsfullmäktige, men förordnande å befattningen utfärdas av länsstyrelsen. Kommunalborgmästare skall ha avlagt för utövande av domarämbete föreskrivna kunskapsprov, dock kan dispens härifrån meddelas av Konungen. I ett reglemente, som utfärdas av Konungen efter förslag av stadsfullmäktige, skall bl. a. angivas kommunalborgmästarens åligganden. De rent kommunala göromålen skifta i olika städer. Däremot gäller en enhetlig ordning beträffande vissa statligt administrativa uppgifter. Dessa sammanfalla i huvudsak med magistratens motsvarande uppgifter.

De bestämmelser om städernas centrala förvaltning, för vilka redogjorts i det föregående, ge ingen fullständig bild av hur organisationen är utformad i det praktiska livet. Kommunallagskommittén har med beaktande härav kompletterat sin redogörelse för lagbestämmelserna med en översikt av den nuvarande stadsförvaltningens organisation.

I fråga om magistraten har kommittén konstaterat, att dess uppgifter i stadsstyrelsen blivit av allt mera formell karaktär, allteftersom den kommunala självstyrelsen vuxit i styrka och förvaltningsorganisationen byggts ut. Någon verklig legalitetskontroll från magistratens sida torde numera icke förekomma i det stora flertalet städer; dock brukar borgmästaren närvara vid stadsfullmäktiges sammanträden. Stadsfullmäktiges beslut anmälas i allmänhet för magistraten, men det torde ytterst sällan inträffa, att magistraten vägrar verkställighet. Ej heller förekommer någon övervakning eller uppsikt från magistratens sida över den kommunala förvaltningen. Bestämmelsen om magistratens befattning med tjänstetillsättningar saknar numera praktiskt taget all betydelse. Magistratens allmänna initiativrätt inom kommunalförvaltningen torde begagnas ytterst sällan. Dess befattning med budgetberedningen är numera liksom dess uppgifter med avseende å den kommunala revisionen nästan undantagslöst av rent formell art.

Beträffande drätselkammaren har kommittén framhållit, att kammaren

i allmänhet kommit att intaga en ställning motsvarande kommunalnämndens i landskommunerna. Tyngdpunkten i beredningen har sålunda i flertalet städer förlagts till drätselkammaren, ehuru allmänna beredningsutskott förekomma mångstädes. Ett sjuttiotal städer ha odelad drätselkammare, medan kammaren i övriga städer är uppdelad på två eller tre avdelningar. I några av de största städerna intaga avdelningarna en mycket självständig ställning. Mandatperioden är i allmänhet fyra år, men det förekommer såväl tre- som tvåårig period. Där mandattiden är fyra år, väljes kammaren i allmänhet i december året efter det ordinarie stadsfullmäktigval ägt rum.

K o m m i t t é n. De nyheter kommittén föreslår äro i huvudsak följande. I varje kommun skall finnas en ledande centralmyndighet för förvaltningen, kommunens styrelse, som på landet skall utgöras av kommunalnämnden och i städerna av drätselkammaren eller ett nytt organ, benämnt stadskollegiet. Enhetliga regler införas om sammansättningen av kommunens styrelse och formerna för dess verksamhet. Magistratens befattning med kommunalförvaltningen avskaffas. Även kommunalborgmästarbefattningen föreslås skola upphöra.

Såvitt angår magistraten har kommittén till stöd för sitt förslag anført, att magistratens befattning med de uppgifter, som enligt LKS tillkomma densamma, under utvecklingens gång i allmänhet kommit att sakna reell betydelse. Kommittén har vidare betonat det oegentliga i att det kommunala livet i vissa städer, nämligen i dem som på grund av sin storlek eller av andra särskilda skäl fått behålla egen jurisdiktion, skall vara underkastat en ständig övervakning av en magistratsinstitution, medan rikets övriga kommuner, vilka i allmänhet ha en väsentligt mindre utvecklad organisation för den kommunala förvaltningen, äro befriade därifrån. Beträffande frågan i vad mån magistratens hittillsvarande funktioner enligt LKS kunna helt upphöra eller böra överflyttas på andra organ har kommittén ansett, att legalitetskontrollen bör upphöra och övriga uppgifter i huvudsak kunna överlämnas till kommunens styrelse.

Kommittén har i förevarande sammanhang även tagit upp frågan om överflyttning av magistratens befattning med valen och av dess nuvarande statligt administrativa uppgifter. Kommittén uttalar som sin uppfattning, att en fullständig skilsmässa mellan förvaltning och rättsskipning bör åvägbringas i magistratsstäderna, den nuvarande magistratsinstitutionen avvecklas och rättsväsendet övertagas av staten. Då en utredning av dessa frågor icke kunde anses ingå i kommitténs uppdrag, hade kommittén ej haft anledning att framlägga något förslag härom. Inom kommittén hade emellertid diskuterats olika vägar för en slutlig avveckling av magistraten.

Vad angår magistratens befattning med valen har kommittén sålunda funnit, att hithörande bestyr böra övertagas av valnämnder och att i samband härmed för hela riket i huvudsak enhetliga bestämmelser om valförrättningsorgan böra antagas. De statligt administrativa uppgifterna föreslås utskiftade på redan bestående statliga och kommunala organ.

I anslutning härtill har kommittén framhållit, att i huvudsak samma regler böra gälla i alla städer och att sålunda även de uppgifter av förevarande slag, som åvila kommunalborgmästaren, böra överflyttas till andra organ. Kommittén finner alltså, att kommunalborgmästarens ställning som ett statligt administrativt organ bör upphöra.

Under påpekande att kommunalborgmästaren — om hans statligt administrativa uppgifter överflyttas på angivna sätt — skulle bli en rent kommunal tjänsteman, har kommittén tagit upp frågan, om det finnes anledning att i lag bibehålla särskilda bestämmelser om en dylik befattningshavare. Efter att ha övervägt skälen för och emot ett obligatoriskt ämbetsmannaelement i städerna, kommer kommittén till det resultatet, att man icke bör påtvinga städerna en i lag reglerad chefstjänstemannabefattning. Kommittén föreslår därför, att de nuvarande bestämmelserna om kommunalborgmästare skola upphöra och hela kommunalborgmästarinstitutionen försvinna.

Då kommittén förutsatt, att magistraten och kommunalborgmästarbefattningen måste finnas kvar som statliga myndigheter under den tid, som åtgår innan de statligt administrativa uppgifterna kunna överflyttas på andra organ, har kommittén föreslagit vissa övergångsbestämmelser i den särskilda lagen om införande av kommunallagen.

Kommunens styrelse skall enligt kommitténs förslag leda förvaltningen, taga erforderliga initiativ och ha inseende över övriga nämnders verksamhet. Den skall erhålla tillfälle att avge yttrande i alla fullmäktigärenden, som den icke själv berett. I detta avseende kan den icke ersättas av ett allmänt beredningsutskott. Styrelsen skall vidare handhava kommunens drätsel samt — i den mån dessa uppgifter icke uppdragits åt annan — förvalta kommunens egendom, verkställa fullmäktiges beslut och föra kommunens talan i mål och ärenden. Den har också att taga befattning med kommunens arkivvård.

Vid utformningen av bestämmelser om sammansättningen av kommunens styrelse och formerna för dess verksamhet i landskommuner och städer utan stadskollegium har kommittén i stort sett som förebild använt de regler, som gälla för kommunalnämnd i dessa hänseenden.

Bland de avvikelser från angivna regler, som kommittéförslaget upplager, märkes till en början bestämmelsen om antalet ledamöter och suppleanter i kommunens styrelse. Enligt förslaget skall antalet ledamöter och suppleanter bestämmas av fullmäktige, antalet ledamöter får dock icke vara under sju.

Mandattiden för kommunens styrelse föreslås av kommittén få samma längd som kommunalnämndens mandattid enligt gällande bestämmelser, d. v. s. fyra år, men i fråga om mandattidens förläggning och ordningen för styrelsevalet innebär förslaget en viktig nyhet. Kommitténs av fem ledamöter bestående majoritet föreslår nämligen, att fullmäktiges och styrelsens mandattider skola sammanfalla och att styrelsen skall utses i december det år, fullmäktigval ägt rum, av de nyvalda fullmäktige. Det kan i detta

sammanhang nämnas, att majoriteten dessutom föreslår, att fullmäktige skola välja sin ordförande och vice ordförande vid samma tillfälle. Kommitténs av fyra ledamöter bestående minoritet har i särskilt yttrande förordat den ordning, som f. n. gäller för val av kommunalnämnd. Enligt minoritetens uppfattning bör alltså valet förrättas i december året efter det, då allmänna fullmäktigval ägt rum, och mandattiden sålunda börja och sluta ett år senare än fullmäktiges mandattid.

Kommittémajoriteten har, då den utvecklats sin mening, granskat de skäl som anförts gentemot en mer eller mindre samtidig förnyelse av fullmäktige och kommunalnämnd, bl. a. önskemålet att undvika plötslig omkastning eller ensidighet i förvaltningen. I detta hänseende har majoriteten yttrat.

Förskjutningarna mellan partierna i fullmäktige bliva till följd av den proportionella valmetoden i regel mindre betydande, och detta även i de fall då en omkastning av majoritetsförhållandena ägt rum. Genom att valen till kommunalnämnd — liksom till drätselkammare — kunna förrättas proportionellt, och en fördelning av platserna även utan proportionellt val i allmänhet sker med hänsynstagande till de olika gruppernas numerär, komma dessa nämnder icke att förete den ensidighet som befarats. Det är snarare sannolikt, att i huvudsak den äldre uppsättningen av nämndledamöter kommer att återväljas, dock med återspeglade av fullmäktiges nya sammansättning. Det är likaså överensstämmande med erfarenheten, att fullmäktige även efter ett nyval komma att i allmänhet inrymma icke blott ett flertal av de förutvarande fullmäktigledamöterna utan även de ledande kommunalmännen från olika partigrupper, försåvitt de icke avböjt förnyad kandidatur. Fullmäktige äro på grund härav väl skickade att redan för året efter valet utse kommunalnämnd och drätselkammare. Av det anförda framgår, att det — även om kommunens styrelse tillsättes av de nyvalda fullmäktige redan för första året efter nyval — finnes skäl antaga, att kontinuiteten uti kommunalförvaltningen kommer att upprätthållas.

Att sammansättningen av kommunens styrelse nära återspeglar kommunalrepresentationens utgör enligt kommitténs majoritet ett naturligt uttryck för den demokrati, som numera är bestämmande för vår kommunalförvaltning. Även praktiska skäl, nämligen hänsynen till samordningen av de viktigaste kommunala organen, kunde anföras för att kommunens styrelse skall nyväljas så snart ske kan sedan nyval av fullmäktige ägt rum.

Kommittémajoriteten har tillagt, att vad som nu anförts icke kan åberopas till stöd för att kommunens nämnder över lag skola nyväljas omedelbart efter ett fullmäktigval.

Till stöd för minoritetens mening angående lämplig tidpunkt för styrelsevalet har till en början anförts, att gällande bestämmelser om val av kommunalnämnd icke medfört några olägenheter och att några önskemål om ändring i bestämmelserna icke framförts från landskommunernas sida. Minoriteten framhåller vidare, att i städerna ofta praktiseras samma ordning i fråga om styrelsevalet som i landskommunerna. Minoriteten har vidare yttrat.

Enligt vår uppfattning är det förenat med påtagliga fördelar att kommunens styrelse icke förnyas samtidigt som fullmäktige. Särskilt må fram-

hållas, att det för kontinuiteten i kommunalförvaltningen synes vara av betydelse, att den gamla styrelsen kvarstår tills den nya fullmäktiguppställningen hunnit bliva förtrogen med sitt arbete. Det är också angeläget, att de nyvalda fullmäktige få tillfälle att förvärva erforderlig erfarenhet för att bedöma vilka personer som lämpa sig såsom ledamöter i styrelsen. En förläggning av styrelsevalet till en tidpunkt i närmare anslutning till fullmäktigvalet än nu är fallet i fråga om val av kommunalnämnd och i allmänhet även i fråga om val av drätselkammare skulle i ett stort antal kommuner kunna medföra en ökad politisering av styrelsevalet. Det bör slutligen även framhållas, att det sätt på vilket man löser frågan om när val av kommunens styrelse skall äga rum icke synes kunna undgå att utöva inflytande på tiden för valen till övriga nämnder i kommunen. Om ett stort antal kommunala nämnder skulle förnyas i anslutning till fullmäktigvalet, torde den stabilitet och fasthet, som kännetecknar den kommunala förvaltningen i flertalet av våra kommuner, kunna komma att äventyras.

Minoriteten har tillagt, att den med sin inställning till frågan om styrelsevalet icke funnit anledning till ändring i gällande bestämmelser om val av fullmäktiges ordförande.

Enligt kommitténs förslag kunna fullmäktige genom föreskrifter i reglemente för kommunens styrelse — vilket skall underställas länsstyrelsens prövning — i vissa angivna hänseenden bringa i tillämpning en annan ordning än den som eljest skulle gälla för styrelsen. Sålunda må i reglementet bestämmas, att med styrelsens medelsförvaltning skall sammanföras medelsförvaltning, som enligt särskilda författningar tillkommer andra kommunala nämnder. Vidare kan styrelsen i reglementet erhålla bemyndigande att i viss utsträckning delegera sin beslutanderätt till avdelning inom styrelsen, särskild ledamot eller kommunal befattningshavare. Beskaffenheten av de ärenden, som må delegeras, skall anges i reglementet, och beslut på grund av delegation skall anmälas vid styrelsens nästa sammanträde. Enligt kommitténs motivering är delegationsmöjligheten framför allt avsedd för ärenden av rutinmässig karaktär. Det föreskrives uttryckligen att framställning eller yttrande till fullmäktige eller offentlig myndighet alltid skall beslutas av styrelsen samfällt. Den föreslagna ordningen innebär, att helt självständiga avdelningar av kommunens styrelse ej bli tillåtna. De städer, där drätselkammaren f. n. är uppdelad på självständiga avdelningar, måste sålunda ändra kammarens organisation. — Utöver vad nu sagts må, i den mån icke särskilda bestämmelser meddelas i lagen, genom reglementet bestämmas den ordning, i vilken kommunens styrelse har att utöva sina befogenheter och fullgöra sina åligganden. Enligt kommitténs motivering i denna del kunna i reglementet meddelas bestämmelser bl. a. om vilka verksamhetsområden styrelsen har att taga befattning med.

Med tanke på de största städernas behov har kommittén föreslagit bestämmelser rörande en särskild organisation av den centrala kommunalförvaltningen, vars tillämpning skall bero på Konungens förordnande. I stort sett innebär denna organisation, att de uppgifter, som i andra kommuner i sin helhet skola tillkomma kommunens styrelse, uppdelas på ett stadskollegium och drätselkammaren. Stadskollegiet skall vara stadens sty-

relse och som sådan ha hand om huvuddelen av de vanliga styrelseuppgifterna, medan drätselkammaren skall handhava stadens drätsel. I fråga om mandattid, sammansättning och verksamhetsformer skola för såväl stadskollegiet som drätselkammaren gälla motsvarande bestämmelser som för kommunens styrelse i övriga kommuner. För stadskollegiet och drätselkammaren skall finnas ett gemensamt, av Konungen fastställt reglemente.

Remissyttrandena. Kommitténs förslag om upphörande av magistratens i LKS angivna funktioner har vunnit stark anslutning i remissvaren. Några remissmyndigheter ha emellertid — utan att i princip avstyrka förslaget om de kommunala funktionernas upphörande — ansett, att hela frågan om magistratens avskaffande bör prövas i ett sammanhang.

Beträffande förslaget om kommunalborgmästarinstitutionens avskaffande ha meningarna varit väsentligt delade. Av länsstyrelserna ha 11 biträtt förslaget, medan de övriga i den mån de yttrat sig ansett, att ställningstagandet bör anstå till dess frågan om handhavandet i framtiden av magistraternas och kommunalborgmästarnas statliga uppgifter blivit utredd. Av de 85 städer, som ha kommunalborgmästare, ha 16 uttryckligen tillstyrkt förslaget om kommunalborgmästarinstitutionens avskaffande. 29 städer ha som regel yttrat sig i allmänt tillstyrkande ordalag om kommittéförslaget utan att särskilt beröra det förevarande spörsmålet. De övriga 40 städerna ha vänt sig mot förslaget i denna del.

Vad kommittén föreslagit rörande den ställning och de uppgifter, som skola tillkomma kommunens styrelse, har i allmänhet vunnit gillande hos de remissinstanser, som berört dessa frågor i sina yttranden.

Av de föreslagna organisatoriska bestämmelserna för kommunens styrelse ha de, som gälla mandattidens förläggning och ordningen för styrelsevalet, tilldragit sig det största intresset bland de kommunala remissinstanserna. Kommittémajoritetens förslag har uttryckligen tillstyrkts av 39 kommuner, medan reservanternas linje biträtts av 95 kommuner och 4 municipalsamhäl- len. I yttrandena från 193 kommuner och 36 municipalsamhällen har ifråga- varande spörsmål ej uttryckligen berörts eller bestämd ställning ej tagits. I de yttranden, vari frågan ej särskilt behandlats, uttalas emellertid i allmän- het anslutning till huvudlinjerna i kommittéförslaget.

Departementschefen. Efter en återblick på den tidigare utveck- lingen och de förslag, som förut väckts rörande reformering av städernas för- valtning, har departementschefen först behandlat kommitténs förslag att avskaffa magistratens bestyr med kommunalförvaltningen. Departements- chefen har ej kunnat finna bärande skäl att låta anstå med ställningstagan- det till detta förslag i avvaktan på utredning rörande magistratens avveck- ling även som statsmyndighet, och beträffande själva saken har departe- mentschefen obetingat biträtt kommittéförslaget. Han har därvid anfört, att någon reell, fortlöpande övervakning av stadsfullmäktigbeslutens laglighet icke längre torde utövas av magistraterna. En dylik uppsikt syntes också vara oförenlig med nutida syn på den kommunala självstyrelsen och dess handhavande. Särskilt i betraktande av att landskommunerna icke vore un-

derkastade någon motsvarande kontroll framstode bestämmelserna i LKS i detta ämne som en kvarleva från äldre tiders förvaltningsformer i städerna. Även den befattning magistraten i övrigt hade att taga med kommunalförvaltningen hade under utvecklingens gång kommit att förlora sin reella betydelse. En utmönstring av de kommunalrättsliga bestämmelserna om magistrat innebure därför i praktiken ingen större omdaning i städernas förvaltning. Men den skapade förutsättningar för att även i lagstiftningen ge drätselkammaren den ställning, som den i verkligheten ofta redan tillvunnit sig.

Till frågan om en fullständig avveckling av magistraten kan och hör man enligt departementschefen icke taga ställning i detta sammanhang. Departementschefen framhåller emellertid, att det är klart, att magistratens upphörande som kommunalt organ och som instrument för statsuppsikten över städerna ger stark aktualitet åt de gamla önskemålen om särskiljande av förvaltning och rättsskipning i städerna och om stadsdomstolarnas övertagande av staten. I detta sammanhang erinras om att riksdagen nyligen — år 1952 — uttalat sig i ämnet. Riksdagen hade visserligen då avslagit en motion om utredning angående magistrats skiljande från rådhusrätt i avseende på magistratens statliga funktioner m. m., men i sammansatta konstitutions- och första lagutskottets av riksdagen godkända utlåtande (nr 1) hade framhållits, att en reform av magistratsinstitutionen ej borde begränsas till att avse endast magistratens kommunala uppgifter utan borde fullföljas även beträffande dess statligt administrativa uppgifter. Departementschefen tillägger, att frågan om igångsättande av en utredning för detta ändamål f. n. överväges.

Departementschefen har därefter behandlat förslaget om kommunalborgmästarinstitutionens avskaffande. Han framhåller, att under de av kommittén uppställda förutsättningarna — att magistratens kommunala funktioner avskaffas samt att, efter en övergångstid, magistratens och som en följd härav även kommunalborgmästarens statligt administrativa bestyr överflyttas på andra organ — det onekligen ter sig egendomligt, om man för de städer, som f. n. sakna magistrat, skulle bibehålla den nuvarande organisationen med en lagreglerad kommunalborgmästartjänst, som ju skulle bli en rent kommunal befattning. En sådan särställning för dessa städer kunde knappast motiveras på rationella grunder. Problemet kunde heller icke begränsas på detta sätt utan måste vidgas att gälla frågan huruvida i städerna över huvud taget borde finnas ett lagstadgat ämbetsmannaelement med den ställning inom kommunalförvaltningen, som tillkommer kommunalborgmästaren.

Efter att närmare ha dryftat skälen för och emot ett kommunalt ämbete av den ifrågavarande typen har departementschefen emellertid förklarat sig icke beredd att förorda, att slutlig ställning i detta sammanhang tages till förslaget om kommunalborgmästarinstitutionens avskaffande. Gällande bestämmelser om kommunalborgmästare ha därför överförts oförändrade i sak till förslaget till kommunallag. De ha där — enligt vad departements-

chefen framhåller — erhållit en sådan placering, att de, om ett förnyat övervägande av den nu behandlade frågan ger anledning därtill, kunna borttagas utan att lagens uppställning och paragrafindelning rubbas. Departementschefen har förutsatt, att i de fall kommunalborgmästartjänst blir ledig under den förut berörda övergångstiden tjänsten icke får besättas med ordinarie innehavare. En föreskrift härom har intagits i förslaget till lag om införande av kommunallagen.

Beträffande de av kommittén föreslagna bestämmelserna om kommunens styrelse har departementschefen anfört, att genomförandet av förslaget är ägnat att skapa förutsättningar för enhetlighet och samordning i kommunernas förvaltning. Han understryker, att den föreslagna ordningen får sin största betydelse för magistratsstäderna, där den rådande dualismen mellan magistrat och drätselkammare upphör och drätselkammaren får obestridd ställning av stadens styrelse.

I fråga om antalet ledamöter i kommunens styrelse har departementschefen med frångående av kommitténs förslag på denna punkt förordat, att ledamöterna skola vara minst fem på sätt fallet f. n. är beträffande kommunalnämnd. Avvikelsen från kommittéförslaget motiveras med att vissa mindre städer och landskommuner torde ha funnit lämpligast med ett ledamotsantal av fem eller sex i drätselkammaren respektive kommunalnämnden.

Departementschefen har därefter behandlat frågan om förläggningen av styrelsens mandattid och ordningen för styrelsevalet. Han understryker att starka skäl kunna anföras såväl för kommittémajoritetens förslag, enligt vilket de nyvalda fullmäktige samma år de valts skola utse styrelse för de fyra närmaste kalenderåren, som för minoritetens linje, vilken innebär ett bibehållande av den nuvarande ordningen för val av kommunalnämnd. Departementschefens övervägande i saken har föranlett honom att förorda det av kommitténs majoritet framlagda förslaget. I detta avseende anföres närmare.

Vad som framför allt bestämt min ståndpunkt är, att det synes mest förenligt med den moderna demokratiens allmänna grunder, att den fullmäktiguppsättning, som framgått ur ett val, så snart som möjligt blir i tillfälle att öva inflytande på kommunens angelägenheter. Argumentet att de nyvalda fullmäktige skulle vara mindre skickade att så kort tid efter valet som här avses utse styrelse synes mig ej kunna tillmätas större vikt. Erfarenheten visar, att vid varje val en mycket stor procent fullmäktige omväljes. Och de som väljes första gången är ofta personer, som redan förvärvat viss erfarenhet i nämnder och styrelser eller eljest ådagalagt intresse för kommunala angelägenheter. Enär såsom kommittémajoriteten erinrat förskjutningarna mellan partierna vid fullmäktigvalen mera sällan är avsevärda, är det sannolikt, att den styrelse, som utses av de nyvalda fullmäktige, oftast kommer att innesluta flertalet av ledamöterna i den äldre styrelsen. Med hänsyn till dessa förhållanden torde man ej behöva hysa några farhågor för att genomförandet av förslaget skulle bli till nackdel för kontinuiteten i det kommunala arbetet. Helt allmänt sett förefaller den föreslagna ordningen kunna underlätta detta arbete genom att de friktioner undvikas som kan uppstå mellan en nyvald representation och en sty-

relse, vars sammansättning icke återspeglar representationens. Att samspelet mellan kommunens båda viktigaste organ är av stor betydelse för den kommunala verksamhetens fortgående behöver icke här särskilt understrykas.

I likhet med kommittémajoriteten har departementschefen icke funnit tillräckliga skäl föreligga för en bestämmelse, som ålägger kommunen att nyvälja även de för särskilda förvaltnings- och verkställighetsbestyr tillsatta nämnderna och styrelserna i anslutning till fullmäktigvalet. På denna punkt borde kommunerna ha fria händer.

Att möjligheten till delegation av styrelsens beslutanderätt på sätt kommittén föreslagit regleras i lagen har departementschefen ansett värdefullt med hänsyn till den oklarhet som råder om kommuns befogenheter i nämnda avseende. I förslaget har departementschefen med anledning av önskemål i flera remissvar gjort sådan jämkning, att delegationsrätten kan omfatta även yttranden till offentlig myndighet. Departementschefen framhåller i detta sammanhang, att uppräknningen i styrelsens reglemente av de olika grupper av ärenden, vari beslutanderätten må överlåtas, i princip bör vara uttömmande. För att emellertid reglementet icke skall behöva ändras varje gång behov uppkommer av delegation i fråga om ärende, som icke är uttryckligen nämnt, synes det — yttrar departementschefen vidare — böra vara tillåtet att till uppräknningen i reglementet foga en föreskrift av innebörd, att beslutanderätten därutöver må överlåtas i ärenden, som till art och betydelse äro jämförliga med de särskilt angivna.

Den föreslagna skyldigheten för den som utövar beslutanderätt på styrelsens vägnar att anmäla fattat beslut för styrelsen anses av departementschefen icke behöva bli särskilt betungande. I fråga om exempelvis rutinmässigt avgivna remissvar till myndigheter syntes anmälningen ofta kunna inskränkas till en uppgift om antalet svar av olika slag. Slutligen understrykes, att den föreslagna möjligheten till delegation avser rätten att å styrelsens vägnar fatta beslut. Utan att det direkt utsäges i lagen syntes det vara klart, att styrelsen ägde att uppdelas sig på avdelningar för förberedande behandling av ärende och för verkställande av beslut som styrelsen fattat liksom att för sådant ändamål överlämna visst ärende till en eller flera ledamöter av styrelsen.

Vad angår kommitténs med tanke på de största städerna framförda förslag om möjlighet att dela upp styrelsuppgifterna på stadskollegium och drätselkammare vitsordar departementschefen behovet för dessa städer av en organisation, enligt vilken den ledande centralmyndigheten i huvudsak är befriad från de egentliga förvaltningsgöromålen, framför allt från det närmare bestyret med drätsel förvaltningen. Departementschefen anser också, att kommitténs förslag i förevarande avseende i huvudsak erhållit en tillfredsställande utformning, och förordar, att det lägges till grund för lagstiftning. I anledning av vad som anförts från några remissinstansers sida föreslås en föreskrift åsyftande att drätselkammarens åligganden i fråga om drätseln skola anges i det för stadskollegiet och drätselkammaren gemensamma reglementet.

Slutligen har departementschefen i detta sammanhang förordat sådan ändring i bestämmelserna om arvode och ersättning för utgifter åt ledamöter av kommunens styrelse och övriga nämnder, att beloppet därav må bestämmas för högst fyra år i sänder, mot högst ett år enligt nuvarande regler. Syftet med ändringen anges vara att öka möjligheterna att ge ledamot av kommunens styrelse en ställning, påminnande om den som tillkommer borgarråden i Stockholm.

Motioner. I de i anledning av propositionen väckta motionerna yrkas i förevarande del följande:

I) i motionen I: 502 av herr *Lundgren*, att riksdagen måtte besluta den ändringen i förslaget till kommunallag »att val av kommunens styrelse skall ske först året efter det då fullmäktige valts» och »att konstitutionsutskottet måtte utarbeta förslag till erforderlig lagtext», samt

II) i de likalydande motionerna I: 503 av herr *Lodenius m. fl.* och II: 622 av herr *Persson* i Norrby *m. fl.*, att riksdagen med ändring av Kungl. Maj:ts förslag måtte besluta att val av ledamöter och suppleanter i kommunens styrelse skall äga rum i december månad året efter det fullmäktigval ägt rum samt uppdraga åt vederbörande utskott att vidtaga härför erforderliga ändringar i lagtexten.

Utskottet. Av de nyheter, som förslaget till kommunallag innehåller, framstår reformeringen av den centrala kommunalförvaltningen som en av de viktigaste, åtminstone ur stadskommunal synpunkt. Magistraten, som i århundraden var det dominerande elementet i städernas förvaltning, föreslås skola helt utgå ur den kommunala organisationen, och i stället skall drätselkammaren erhålla ställningen av stadens ledande och centrala förvaltningsmyndighet. Härmed sättes slutpunkten för en långvarig utveckling från en menighetsstyrelse, som mer eller mindre stått under ledning av en — visserligen av val beroende — ämbetsmyndighet, till en av kommunmedlemmarna själva uppburen kommunalförvaltning i modern mening.

Som allmänt känt är har denna reform i stort sett föregripits av den faktiska utvecklingen i magistratsstäderna. Magistratens befattning med kommunalstyrelsen har blivit av alltmera formell och expeditionell art, och drätselkammaren har från att i allmänhet vara ett specialorgan för den ekonomiska förvaltningen efter hand tillvunnit sig en central och ledande ställning inom stadens förvaltning i dess helhet.

Utskottet kan för sin del så mycket hellre biträda den förordade omgestaltningen av stadsförvaltningen som därigenom tillgodoses ett från städernas sida sedan länge framfört önskemål, vilket även understötts av riksdagen. Förslagets genomförande medför dock ingen slutlig avveckling av magistraten, vars statligt administrativa funktioner lämnas oberörda. Såsom framhållits av sammansatt konstitutions- och första lagutskott vid 1952 års riksdag (utl. nr 1) bör reformen av magistratsinstitutionen emellertid fullföljas även beträffande dessa senare uppgifter. Enligt vad departementschefen upplyst överväges f. n. frågan om igångsättande av en utredning för

detta ändamål. Utskottet anser sig böra understryka vikten av att denna utredning kommer till stånd så snart sig göra låter. Resultatet av utredningen får betydelse icke blott för de städer, som ha magistrat, utan även för landsrättsstäderna, där kommunalborgmästarna ombesörja motsvarande statliga uppgifter som magistraten. Departementschefen har ansett, att ställning till kommitténs förslag om avskaffande av kommunalborgmästarbefattningen bör tagas först då den åsyftade utredningen verkställts. Utskottet är av samma uppfattning. Särskilt i betraktande av det osäkerhetstillstånd, som uppskovet med denna frågas avgörande föranleder för därav berörda städer och befattningshavare, framstår det som högst angeläget, att ifrågavarande utredning igångsättes och fullföljes utan tidsutdräkt.

Framför allt genom uteslutandet av bestämmelserna om magistrat har det blivit möjligt att i det föreliggande förslaget ge enhetliga regler rörande den kommunala förvaltningens ledning i olika slag av kommuner. De bestämmelser, som i sådant syfte föreslagits rörande kommunens styrelse, dess ställning och uppgifter, föranleda ingen erinran från utskottets sida.

Enligt förslaget skapas för land och stad gemensamma bestämmelser också beträffande det ledande förvaltningsorganets sammansättning och arbetsformer. För drätselkamrarna innebär förslaget betydelsefulla förändringar, i formellt hänseende genom att huvuddragen i organisationen fastställas i lagen och icke som f. n. i reglemente samt sakligt genom att de nuvarande bestämmelserna för kommunalnämnd i stor utsträckning fått tjäna som förebild vid regleringen.

Av de olikheter, som förslagets organisatoriska bestämmelser uppvisa i jämförelse med nuvarande föreskrifter för kommunalnämnd, gäller den viktigaste förläggningen av styrelsens mandattid samt ordningen för styrelsevalet. Enligt förslaget skall styrelsens mandattid sammanfalla med fullmäktiges och styrelsen utses av de nyvalda fullmäktige i december samma år fullmäktigval ägt rum. Rörande lämpligheten av en sådan ordning ha meningarna varit synnerligen delade både i kommittén och bland remissmyndigheterna. Där man icke biträtt detta förslag, har man i stället förordat den nuvarande ordningen för val av kommunalnämnd, enligt vilken kommunalnämnden utses i december året efter det, då fullmäktigval ägt rum, för de därpå följande fyra åren.

I likhet med departementschefen anser utskottet, att beaktansvärda skäl kunna anföras för båda alternativen. Enligt utskottets mening överväga emellertid skälen för att välja den ordning, som f. n. gäller för kommunalnämnd. Det må i detta avseende till en början framhållas, att det nuvarande systemet såvitt erfarenheten visar fungerat tillfredsställande såväl i landskommunerna som i de många städer, där drätselkammare utses enligt motsvarande regler som för kommunalnämnd. Detta bekräftas därav att frågan om en ändrad ordning över huvud taget icke synes ha tagits upp till debatt på kommunalt håll förrän med anledning av kommitténs förslag. Redan detta förhållande manar till försiktighet, när det gäller att överväga införandet av nya bestämmelser. Härutöver må understrykas den nuvarande

ordningens betydelse för stadgan och kontinuiteten i kommunalförvaltningen. Det måste också anses värdefullt, att nyvalda fullmäktigledamöter med denna ordning vinna förtroget med de kommunala angelägenheterna, innan de deltaga i det viktiga valet av kommunens styrelse. Att styrelsevalets förläggande i nära anslutning till valet av fullmäktige kan komma att på många håll orsaka en onödig politisering av sistnämnda val förefaller utskottet mycket sannolikt. I varje fall är det antagligt, att frågan om styrelsens blivande sammansättning skulle komma att spela en betydligt större roll än nu vid förberedelserna för fullmäktigvalet och därmed skymma blicken för detta vals betydelse för övriga kommunala angelägenheter. Till det sagda må tilläggas, att man genom att bibehålla det system, som gäller för kommunalnämndsval, undviker den i och för sig mindre lämpliga anordningen med två samtidigt fungerande fullmäktigförsamlingar. Dessutom undgås de komplikationer som uppstå om fullmäktigvalet överklagas och klagomålen ej hunnit prövas vid den tid, då styrelsen skall utses, respektive om valet då upphävts men nytt val ännu ej ägt rum.

Vad som sålunda anförts föranleder utskottet att i enlighet med vad som i förevarande avseende yrkats i motionerna I: 502 samt I: 503 och II: 622 tillstyrka sådan ändring i det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget, att valet av kommunens styrelse skall ske i december månad året efter det allmänna fullmäktigval ägt rum och avse de fyra därpå följande åren.

De föreslagna bestämmelserna om reglemente för kommunens styrelse och om vad reglementet må innehålla har utskottet funnit väl avvägda. Att med den utformning bestämmelserna om delegation erhållit styrelsen ej kan uppdelas på helt självständiga avdelningar, såsom skett med drätselkammaren i några större städer, är enligt utskottets mening oundgängligt för att styrelsen skall kunna fullgöra sin funktion som ledande och samordnande organ för kommunalförvaltningen i dess helhet.

Även den med tanke på de största städernas behov föreslagna organisationen med ett stadskollegium för de egentliga styrelseuppgifterna och en drätselkammare som specialorgan på det finansiella området anser utskottet ändamålsenlig. Utskottet biträder också förslaget, att arvode och ersättning för utgifter åt ledamöter av styrelser och nämnder må bestämmas för högst fyra år i sänder.

Valbarhet till kommunala förtroendeuppdrag samt avsägelsegrunder.

G ä l l a n d e b e s t ä m m e l s e r. Kommunallagarna uppställa vissa allmänna villkor, som skola vara uppfyllda för att någon skall kunna väljas till innehavare av kommunalt förtroendeuppdrag och bibehålla uppdraget under mandattiden. Ett av dessa villkor innefattas i regeln att den som är av allmänna fattigvården omhändertagen för varaktig försörjning ej må vara fullmäktig eller ledamot av kommunalnämnd eller drätselkammare. Vidare finnas vissa inskränkande bestämmelser i fråga om ämbets- och tjänstemäns

behörighet. Sålunda få följande personer icke vara stadsfullmäktige eller ledamöter (suppleanter) i kommunalnämnd: landshövding, landssekreterare, landskamrerare, länsassessor eller allmän åklagare i orten, ej heller tjänsteman eller betjänt, som är anställd vid kommunens drätsel eller annat dess förvaltande verk och är redovisningsskyldig för sin befattning. Utesluten från behörighet att vara stadsfullmäktige äro vidare magistratsledamöter och andra befattningshavare vid magistraten samt kommunalborgmästare. Domhavande må ej tillhöra kommunalnämnd. I fråga om uppdrag som kommunalfullmäktig eller ledamot av drätselkammare, liksom beträffande ledamotskap av styrelser eller nämnder, som enligt kommunallagarna utses för särskilda förvaltnings- eller verkställighetsbestyr, finnas inga obehörighetsgrunder för tjänstemän stadgade i lag.

I princip föreligger skyldighet för den som är valbar att mottaga kommunalt förtroendeuppdrag. För att vinna befrielse härifrån måste man kunna åberopa någon av de särskilda avsägelsegrunder som kommunallagarna upptaga. I fråga om uppdrag i landskommuner och städer finnas sådana grunder stadgade för kommunalstämmas ordförande och vice ordförande, kommunalfullmäktig och ledamot av kommunalnämnd samt stadsfullmäktig. Enligt dessa bestämmelser må annan ej avsäga sig uppdrag än a) ämbets- eller tjänsteman, som av sin befattning är hindrad att fullgöra uppdraget; b) den som uppnått sextio års ålder; c) den som eljest uppgiver hinder, vilket godkännes av kommunalstämman, respektive av flertalet bland de övriga fullmäktige; eller d) vid valet den som de fyra senaste åren, det år då valet sker inberäknat, innehaft uppdraget.

K o m m i t t é n. I fråga om de allmänna valbarhetsvillkoren har kommittén föreslagit, att det nuvarande fattigvårdshindret skall utgå ur kommunallagstiftningen, bl. a. på grund av stadgandets ringa praktiska betydelse.

Såvitt angår utformningen av särskilda valbarhetshinder för tjänstemän förklarar kommittén, att den ledande principen bör vara att icke utestänga ämbets- och tjänstemän från rätten att utöva kommunala förtroendeuppdrag i andra fall än när särskilt starka skäl därför föreligga med hänsyn till ämbetets eller tjänstens speciella art och natur. I enlighet härmed föreslås upphävande av de nuvarande inskränkande reglerna, såvitt de avse länsassessor, domhavande och allmän åklagare. Som en följd av vad kommittén i övrigt föreslagit beträffande magistrat och kommunalborgmästare slopas vidare valbarhetshindren för de hithörande befattningshavarna. Däremot har kommittén bibehållit valbarhetshindren för landshövding, landssekreterare och landskamrerare samt föreslagit, att de i enhetlighetens intresse skola utsträckas att gälla alla uppdrag som fullmäktig och ledamot av kommunens styrelse eller annan kommunal nämnd.

Vidare föreslår kommittén borttagande av redovisningsskyldighet som obehörighetsgrund i fråga om stadsfullmäktiguppdrag och ledamotskap av kommunalnämnd. Förslaget motiveras bl. a. med de svårigheter, som framträtt i rättspraxis att ge en enhetlig tolkning åt begreppet redovisningsskyl-

dig. För övrigt framhålles, att omhänderhavandet av medel och den därmed förbundna redovisningsplikten icke utgöra tillräcklig anledning att utesluta någon från att tillhöra det organ inför vilket redovisningsskyldighet föreligger.

I stället har kommittén föreslagit nya bestämmelser beträffande kommunala tjänstemäns obehörighet. Sålunda föreslås, att i kommunens tjänst anställd befattningshavare, vilken såsom föredragande hos kommunens styrelse eller eljest på grund av sina tjänsteåligganden intager en ledande ställning inom kommunens samfälliga förvaltning, icke må väljas till fullmäktig eller tillhöra kommunens styrelse eller annan kommunal nämnd. En sådan befattningshavares i tjänsten förvärvade erfarenhet borde tillföras de kommunala myndigheterna av befattningshavaren enbart i egenkap av kommunens tjänsteman och icke tillika såsom ledamot av vederbörande organ. Det syntes vara en allmän uppfattning, att kommunens främste tjänsteman borde stå neutral i förhållande till olika partiriktningar, åtminstone så till vida att han icke företrädde viss riktning såsom ledamot av kommunal representation eller nämnd. Till den åsyftade kategorien befattningshavare hörde på landet vanligen kommunalkamreren. I stad utan magistrat hade kommunalborgmästaren f. n. en liknande ställning. Innehavarna av de i vissa städer inrättade tjänsterna som stads- eller drätseldirektör syntes ävenledes höra hit.

Vidare föreslår kommittén, att chef för kommunalt verk icke må vara ledamot eller suppleant i den nämnd — kommunens styrelse eller annan nämnd — till vars förvaltningsområde verket hör.

Beträffande rätt till avsägelse från kommunalt uppdrag har kommittén föreslagit avskaffande av den ovillkorliga avsägelse rätt, som nu tillkommer dels ämbets- eller tjänsteman, som av sin befattning är hindrad att fullgöra uppdraget, och dels den som innehaft uppdraget de fyra senaste åren. Till stöd för förslaget i förstnämnda avseende har kommittén framhållit bl. a., att den statliga och kommunala verksamhetens kraftiga tillväxt avsevärt ökat antalet medborgare, som äga avböja kommunala förtroendeuppdrag under hänvisning till sin tjänst. Tillvaron av denna rätt innebure utan tvivel en olägenhet för kommunerna. Gentemot avsägelse rätten på grund av fyraårigt innehav av uppdrag har kommittén anført, att den kan leda till allvarliga olägenheter för kommunerna, särskilt om den tages i anspråk samtidigt av flera ledamöter.

Remissyttrandena. Den fråga, som tilldragit sig största intresset i remissvaren, gäller de kommunalt anställdas valbarhet. Här ha skiftande meningar framförts. Från somliga håll förordas en väsentlig skärpning av nuvarande förbud för kommunala befattningshavare att utöva förtroendeuppdrag, medan andra remissinstanser anse, att alla inskränkningar i valbarheten böra avskaffas.

Departementschefen. Förslaget att borttaga valbarhetshindret för den som är omhändertagen av allmänna fattigvården för varaktig försörjning biträdades av departementschefen.

I fråga om ämbets- och tjänstemäns valbarhet anser departementschefen i likhet med kommittén, att några begränsande regler icke böra uppställas i lagen i andra fall än där det påkallas av särskilt starka skäl. En grundtanke i det demokratiska styrelseskicket vore att medborgarna utan avseende å ställning och villkor skulle kunna deltaga i handhavandet av allmänna angelägenheter. Departementschefen biträder kommitténs förslag att slopa valbarhetshindren för länsassessor, domhavande, allmän åklagare samt magistratens ledamöter och befattningshavare ävensom förslaget att enhetligt reglera frågan om landshövding, landssekreterares och landskamrerares valbarhet. Med den ståndpunkt departementschefen intagit till frågan om kommunalborgmästarinstitutionens avveckling har i det nu föreliggande förslaget förbudet för kommunalborgmästare att vara stadsfullmäktig bibehållits.

Kommitténs förslag att slopa redovisningsskyldighet som valbarhets hinder är enligt departementschefens mening välgrundat. Vad speciellt angår stadsfullmäktiguppdraget framhåller departementschefen, att det ifrågavarande förbudet drabbar en lång rad befattningshavare i olika ställningar i den kommunala förvaltningen. Stundom utgjorde redovisningsplikten blott en mindre detalj i de uppgifter, som åvilade befattningshavaren. Ej heller beträffande ledamotskap av kommunalnämnd syntes det rationellt att låta redovisningsskyldighet inverka på valbarheten. Departementschefen har därför förordat, att förbuden för redovisningsskyldig att vara stadsfullmäktig och ledamot av kommunalnämnd uteslutas ur kommunallagstiftningen.

Departementschefen har funnit åtskilliga skäl tala för kommitténs förslag att från inval i fullmäktige och de kommunala förvaltningsorganen utesluta kommunal befattningshavare, vilken på grund av sina tjänsteåliganden intager en ledande ställning i kommunens samfällda förvaltning. Det oaktat har departementschefen liksom åtskilliga remissinstanser ställt sig tveksam till den av kommittén föreslagna bestämmelsen. Flera städer hade och kanske också komme att behålla en sådan organisation av sin förvaltning, att det kunde vara ovisst, på vem bestämmelsen rätteligen bleve att tillämpa. Till det sagda komme en annan synpunkt, som också betonats i remissyttrandena, den nämligen att vissa andra cheftjänstemän i den kommunala förvaltningen, såsom byggnads- och fastighetschefer, reellt intoge en ställning, som borde kräva att de i valbarhetshänseende sattes i paritet med den av kommittén åsyftade befattningshavaren. Men en sådan utvidgning av regelns tillämplighetsområde kunde icke förordas. Vad sålunda anförts har föranlett departementschefen att utesluta den ifrågavarande bestämmelsen ur förslaget.

Kommitténs förslag att chef för kommunalt verk ej må tillhöra den nämnd till vars förvaltningsområde verket hör biträdes av departementschefen, som funnit en sådan regel utgöra en godtagbar kompromiss mellan de motsatta uppfattningar rörande den kommunala personalens ledamotskap i nämnderna, som kommit till uttryck i remissyttrandena.

Beträffande avsägelse från kommunala uppdrag har departementschefen i likhet med kommittén förordat borttagande av den ovillkorliga avsägelse-rätten för ämbets- och tjänstemän samt dem som innehaft uppdrag under de fyra senaste åren.

Motioner. I de likalydande motionerna I: 507 av herr *Sunne m. fl.* och II: 624 av fru *Sjöstrand m. fl.* hemställles, »att riksdagen måtte besluta förbud för i kommunens tjänst anställd befattningshavare, vilken såsom föredragande hos kommunens styrelse eller eljest på grund av sina tjänsteåligganden intar en ledande ställning i kommunens samfällda förvaltning, att tillhöra fullmäktige, kommunens styrelse och kommunala nämnder för oreglerad förvaltning samt förbud för anställda i kommunala verk att vara ledamot eller suppleant i nämnd, varunder verket ligger».

Utskottet. Mot förslaget att borttaga det i praktiken betydelselösa valbarhetshindret för den som är omhändertagen av allmänna fattigvården för varaktig försörjning har utskottet ej något att invända.

Ej heller synes anledning föreligga till erinran mot att upphäva förbuden för länsassessor, domhavande, åklagare och magistratspersonal att tillhöra vissa kommunala organ eller mot förslaget till enhetlig reglering av landshövdings, landssekreterares och landskamrerares ställning i förevarande avseende. Genom dessa ändringar undanröjas flera inadvartenser i den nuvarande lagstiftningen. Det föreslagna sloandet av redovisningsskyldighet såsom hinder att tillhöra vissa kommunala organ synes likaledes välgrundat. I praxis har denna obehörighetsgrund, såvitt angår stadsfullmäktiguppdraget, givits tillämpning på personer, som rimligen icke böra vara betagna rätten att fungera som fullmäktige.

Medan de nu berörda ändringarna i valbarhetsreglerna i huvudsak åsyfta att vidga rätten för tjänstemän att mottaga kommunala uppdrag, så har å andra sidan framförts förslag att inskränka denna rätt för en kategori befattningshavare, nämligen innehavarna av vissa kommunala chefstjänster. Kommunallagskommittén har föreslagit regler i detta syfte beträffande dels i kommunens tjänst anställd befattningshavare, vilken såsom föredragande hos kommunens styrelse eller eljest på grund av sina tjänsteåligganden intager en ledande ställning i kommunens samfällda förvaltning, och dels cheferna för de kommunala verken. Befattningshavare tillhörande den förstnämnda kategorien bör enligt kommittén varken få vara fullmäktig eller ingå som ledamot i kommunal nämnd eller styrelse, under det förbudet för verkschef blott avser ledamotskap i den nämnd, till vars förvaltningsområde verket hör. Av de förordade förbuden har departementschefen i föreliggande förslag till kommunallag medtagit endast det sistnämnda.

Utskottet delar kommitténs och departementschefens uppfattning, att av personalen vid ett kommunalt verk blott den ansvarige ledaren bör genom lagbestämmelse hindras från att tillhöra den nämnd, varunder verket lyder. Utskottet kan alltså icke biträda motionerna I: 507 och II: 624, i vad därigenom föreslagits förbud för envar vid sådant verk anställd att vara ledamot eller suppleant i vederbörande nämnd.

Däremot anser sig utskottet böra tillstyrka den i samma motioner förordade, från kommitténs förslag hämtade bestämmelsen med generell förbud för i kommunens tjänst anställd befattningshavare, vilken intager en ledande ställning i kommunens samfällda förvaltning, att emottaga kommunala förtroendeuppdrag. Enligt utskottets mening har kommittén anfört starka skäl för ett sådant förbud. Det måste för det kommunala förvaltningsarbetet anses vara högst angeläget, att den främste befattningshavarens sakkunskap och erfarenhet tillföres kommunen av befattningshavaren i denna hans egenskap och icke såsom representant för något politiskt parti. Såsom kommer att beröras i annat sammanhang ämnar utskottet för övrigt — i syfte att underlätta utnyttjandet av den ifrågavarande befattningshavarens erfarenhet — förorda en bestämmelse om rätt för honom att delta i fullmäktiges överläggningar. I motsats till departementschefen tror icke utskottet, att det i praktiken kommer att yppa sig någon särskild ovissheit om vilken tjänsteman som i det speciella fallet beröres av den ifrågasatta regleringen. Kommittén synes i detta avseende ha lämnat erforderliga anvisningar. Utskottet vill för sin del blott understryka, att bestämmelserna äsyfta den befattningshavare, som till följd av sina funktioner intager en ledande och central ställning inom den kommunala administrationen sedd som helhet, däremot icke cheferna för speciella fack. Föreskrifter i ämnet kunna givetvis om så anses behövt intagas i tjänsteinnehavarens instruktion. Av vad som sålunda anförts framgår, att det ifrågavarande valbarhetshindret — liksom den antydda bestämmelsen om rätt att delta i fullmäktiges överläggningar — icke kan bli tillämpligt på mer än en befattningshavare i kommunens förvaltning. För att göra detta tydligare har utskottet vidtagit en mindre jämkning i den av kommittén förordade lydelsen. Och om reglerna över huvud taget bli tillämpliga, beror självfallet på om det i kommunen finnes tillsatt någon tjänsteman med den ställning som här äsyftas.

Utskottet tillstyrker vad som föreslagits beträffande rätt till avsägelse från kommunala uppdrag. Det torde kunna förutsättas, att fullmäktige, som genom förslaget erhålla vidgad prövningsrätt i fråga om avsägelser, icke komma att vägra avsägelse, där rimliga skäl därför anföras.

Kallelser och tillkännagivanden.

G ä l l a n d e b e s t ä m m e l s e r. De bestämmelser, som kommunallagarna innehålla rörande kallelse till sammanträde och offentliggörande av de kommunala organens beslut, äro i väsentliga hänseenden olika för land och stad. I fråga om kommunalfullmäktigsammanträde upptager lagen fyra olika kallelseformer: kungörende i kyrka — enligt lag den 13 mars 1942 ersatt med ett på vederbörande präst ankommande anslagsförfarande —, anslag på plats eller platser i kommunen, tillkännagivande i tidning och personliga kallelser. Annonsering i tidning skall ske, om ej fullmäktige beslutat

annat med två tredjedelars majoritet. Huvudregeln är att kungörelse eller kallelse skall innehålla uppgift — förutom å tid och ställe för sammanträdet — även å överläggningsämnen. Tillkännagivande i tidning skall emellertid, såvida fullmäktige ej bestämt annat, innehålla underrättelse endast om de viktigare ärenden, som icke enligt lag skola förekomma på sammanträdet. Av de fyra nu berörda kallelseformerna utgör blott kungörandet genom prästen en oundgänglig förutsättning för att sammanträde skall kunna hållas. I fråga om stadsfullmäktigsammanträde äro de lagstadgade kallelseformerna endast två, nämligen personlig kallelse och annonsering. Såväl kallelse som annons skall normalt innehålla uppgift om de ärenden, som skola förekomma. Delgivning av de personliga kallelsorna utgör i princip förutsättning för sammanträdes hållande. Rörande de tidsfrister, inom vilka de olika kallelseåtgärderna skola vidtagas, innehåller lagstiftningen närmare bestämmelser.

Offentliggörande av fattade beslut sker för kommunalfullmäktiges vidkommande enligt LKL i den enkla formen, att justeringen av fullmäktiges protokoll tillkännages från predikstolen i församlingens kyrka nästa sönd eller helgdag, då gudstjänst hålles där. Tillkännagivande om verkställd justering av kommunalnämndens protokoll skall ske i enahanda ordning. Till följd av bestämmelserna i den förutnämnda lagen av den 13 mars 1942 har uppläsningen från predikstolen ersatts med det i nämnda lag angivna anslagsförfarandet. Dagen för justeringens tillkännagivande bildar utgångspunkt för tiden för anförande av besvär över kommunalfullmäktiges beslut och i allmänhet för motsvarande tid beträffande beslut av kommunalnämnd.

Stadsfullmäktiges justerade protokoll skall å förut kungjord dag offentligen uppläsas. Besvärstid räknas från uppläsningdagen.

Kommittén. Kommittén har till en början föreslagit ett nytt, för land och stad gemensamt publikationssätt i form av anslag på en av kommunen själv anordnad och omhänderthavd anslagstavla (»kommunens anslagstavla»). Denna publikationsform får sin främsta betydelse genom den speciella rättsliga innebörd, som tillägges densamma. Enligt förslaget avses sålunda kungörande av fullmäktigsammanträde genom anslag å kommunens anslagstavla vara en konstitutiv form för tillkännagivandets spridande bland allmänheten, vars eftersättande medför, att sammanträde anses olagligt och därvid fattade beslut ogiltiga. Dagen för tillkännagivande om verkställd justering bildar i sin tur utgångspunkten för beräkning av besvärstid i fråga om fullmäktiges och andra kommunala organs beslut.

Angående den kommunala anslagstavlans placering har kommittén ej funnit annat stadgande erforderligt än att den skall anordnas å lämplig plats. Med hänsyn till de rättsverknningar som äro förbundna med anslående å kommunens anslagstavla förordar kommittén — dock utan att föreslå uttrycklig bestämmelse därom — att den förses med en särskild beteckning, f. ex. »X kommuns anslagstavla», som skiljer den från andra tavlor eller anordningar för anslag av kommunala meddelanden, vilka kommunen kan

låta anbringa på olika platser i kommunen. På sådana andra platser skall enligt kommitténs förslag kungörelse om fullmäktigsammanträde anslås, därest fullmäktige så beslutat.

Vidare föreslår kommittén, att sammanträdeskungörelses införande i tidning göres obligatorisk och att den för städerna gällande regeln om angivande i tidningskungörelse av de ärenden, som skola förekomma vid fullmäktigsammanträde, göres tillämplig även i övriga kommuner.

Såväl anslående som annonsering av sammanträdeskungörelse föreslås skola äga rum minst en vecka före sammanträdet.

Vid sidan av det offentliga kungörandet av fullmäktigsammanträde genom anslag och annonsering, vilket främst riktar sig till allmänheten, skall enligt kommitténs förslag kallelse utgå till envar fullmäktig i den formen att kungörelsen överbringas till ledamoten. Detta må ske genom att kungörelsen antingen delges eller översändes med posten. Delgivning skall normalt äga rum senast fyra dagar före sammanträde. Anlitas posten, skall kungörelsen avsändas så tidigt, att den kan antagas komma vederbörande till handa inom nämnda tid.

I avseende å särskilt brådskande ärenden föreslår kommittén ett förenklat kungörelseförfarande och en förkortning av de tidsfrister, inom vilka olika åtgärder skola ha vidtagits.

R e m i s s v a r e n. Åtskilliga av de remissmyndigheter, som direkt behandlat frågorna om kallelser och tillkännagivanden, ha tillstyrkt kommitténs förslag i denna del eller lämnat det utan erinran. Från stadskommunalt håll har i några yttranden gjorts gällande, att en kommunal anslagstavla är överflödig. Vidare ha flera remissinstanser avstyrkt det föreslagna obligatoriska kungörandet i tidning av fullmäktigsammanträde, och från andra håll har man vänt sig mot förslaget att sammanträdesannons skall innehålla uppgift å de ärenden, som skola förekomma.

D e p a r t e m e n t s c h e f e n. Enligt departementschefens mening kunna bestämmelser om en kommunens anslagstavla för de ändamål kommittén angivit icke undvaras i kommunallagen. Av särskild betydelse anser departementschefen vara, att kommunerna i anslagstavlan få ett publikationsmedel, över vilket de själva förfoga och som ständigt står till buds. Han säger sig dela kommitténs mening att några speciella föreskrifter om anslagstavlans utseende och placering icke äro erforderliga. Tillsynen över anslagstavlan syntes i princip böra ankomma på kommunens styrelse i dess egenskap av allmänt förvaltnings- och verkställighetsorgan. Den närmare skötseln och tillsynen — vilken bl. a. borde avse att uppsatta anslag sutte kvar under stadgad tid — kunde självfallet uppdragas åt någon ledamot i styrelsen eller annan lämplig person. Mot vad kommittén föreslagit om sammanträdeskungörelses anslående på andra ställen än kommunens anslagstavla har departementschefen icke något att erinra. Annonsering i tidningspressen utgör enligt departementschefen ett av de effektivaste medlen att nå den stora allmänheten, och han ansluter sig därför oreserverat till kommitténs förslag att tid och plats för fullmäktigsammanträde skall till-

kännagivas i ortstidningarna. Att genom lagbestämmelse ålägga kommunerna att i tidningskungörelse även upptaga de ärenden, som skola behandlas, anser departementschefen emellertid icke tillrådligt. På denna punkt måste man enligt hans mening beakta de invändningar, som åtskilliga remissinstanser ur kostnadssynpunkt riktat mot förslaget. Departementschefen förordar på grund härav, att fullmäktige få avgöra om tillkännagivande i tidning om fullmäktigsammanträde även skall innehålla uppgift å de ärenden, som skola behandlas. Med denna ordning är det — framhåller departementschefen — uppenbarligen även möjligt för fullmäktige att rörande tillkännagivande i tidning bestämma exempelvis, att det skall upptaga de viktigare ärenden, som skola förekomma vid sammanträdet, eller innehålla ett sammandrag i någon form av den fullständiga kungörelse, som anslås på kommunens anslagstavla.

Vad kommittén i övrigt föreslagit i fråga om kallelser och tillkännagivanden — rörande sammanträdeskungörelses överbringande till fullmäktigledamöterna, tidsfristen för de olika åtgärdernas vidtagande och förfarandet beträffande brådskande ärenden — kan enligt departementschefens mening läggas till grund för lagstiftning.

Utskottet. Vid utformningen av bestämmelser om kallelser och tillkännagivanden ha framför allt två önskemål krävt beaktande. Dels borde en ersättning skapas för det nu för landskommunerna stadgade kyrkokungörandet och dels borde såväl i detta som i andra hänseenden skapas en enhetlig ordning för land och stad. Enligt utskottets mening innefattar förslaget en lämpligt avvägd lösning av de föreliggande frågorna. I vad förslaget ålägger kommunerna att anordna en kommunens anslagstavla utgår detsamma från att kommunerna själva skola bestämma om tavlans utseende, placering och skötsel. Det måste enligt utskottets uppfattning betraktas som en förtjänst hos förslaget, att en närmare reglering i lagen härutinnan kunnat undvikas. De uttalanden kommittén och departementschefen gjort i berörda hänseenden innefatta emellertid värdefulla anvisningar för kommunerna och höra av dem uppmärksammas. Med hänsyn till önskvärdheten av att ge den kommunala verksamheten största möjliga offentlighet hade det givetvis varit till fördel, om kommunerna kunnat åläggas skyldighet att vid annonsering av fullmäktigsammanträde angiva de ärenden, som skola förekomma. Då kostnaderna för en dylik fullständig annonsering emellertid i enstaka fall måhända skulle överstiga vad som kan anses rimligt, har utskottet icke velat förordna någon avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

Jäv vid kommunala sammanträden.

G ä l l a n d e o r d n i n g. Den enda jävsregel, som kommunallagstiftningen för land och stad innehåller, är föreskriften, att den som är redovisningsskyldig till kommunen icke må deltaga i val av revisorer för gransk-

ning av förvaltning, för vilken han har att redovisa, eller i beslut med anledning av granskningen. Avsaknaden av mera generella bestämmelser har föranlett åtskilliga kommuner att själva reglera jävsförhållandena i arbetsordningar och instruktioner för de kommunala organen. Särskilt vanliga äro jävsreglerna i reglementen för drätselkammare och kommunalnämnd. Även i rättspraxis har erkänts, att vissa jävsprinciper äro att iakttaga i kommunalförvaltningen, ehuru lagbestämmelser saknas.

K o m m i t t é n. Enligt kommittén förekomma stundom fall av handlande i egen sak, som äro stötande för den allmänna rättskänslan och ägnade att undergräva förtroendet för de kommunala myndigheterna. Kommittén har därför ansett behov föreligga av en viss reglering i lag av hithörande förhållanden. Vid utformningen av lämpliga bestämmelser har kommittén sökt ledning i domarjäven och därvid särskilt uppehållit sig vid den regel, enligt vilken domare är jävig, om han av sakens utgång kan vänta synnerlig nytta eller skada. Därvid har kommittén funnit, att en motsvarande regel på det kommunala området lätt kan ges en vidare innebörd än vad som är påkallat. Detta kunde bli fallet, då ärendes avgörande medförde nytta för en begränsad grupp av kommunens medlemmar, exempelvis invånarna i en viss del av kommunen eller utövarna av visst yrke eller näring.

För att undvika jäv i dylika fall har kommittén funnit nödvändigt att begränsa jäven för de kommunala organens ledamöter till de fall, då ärende personligen rör ledamot (respektive vissa honom närstående). Att ett ärende rör någon personligen tager sig — framhåller kommittén — vanligen uttryck däri, att vederbörandes namn finnes angivet i de till ärendet hörande handlingarna, varigenom ärendet är så att säga personindividualiserat. Emellertid betonar kommittén att ett särskiljande på antytt sätt av ärenden, som angå »kollektiv», och personindividualiserade ärenden kan, om det sker alltför formellt, leda till resultat, som icke sakna drag av godtycklighet. Så kunde bli fallet, då ett kollektiv bestode av blott ett fåtal personer och beslutets karaktär av att kunna lända till fördel eller nackdel för de enskilda individerna vore starkt framträdande. Kommittén förklarar, att det i dylika fall ankommer på ledamoten själv och det organ han tillhör, i sista hand på de besvärsprovande myndigheterna, att taga ställning till jävssituationen i överensstämmelse med andan i och syftet med jävsregeln.

De ledamot närstående personer, vilkas personliga förhållande till ärende bör göra ledamoten jävig, har kommittén ansett böra bestämmas i enlighet med 4 kap. 13 § 2. rättegångsbalken. De där avsedda närstående utgöras av make — nuvarande eller tidigare —, trolovad, släktingar i rätt upp- eller nedstigande led, syskon, vissa släktingar i annat sidoledd samt personer, i förhållande till vilka visst svägerlag föreligger. Även den, till vilken ledamoten står i adoptivförhållande, räknas hit.

I övrigt har kommittén icke funnit lämpligt att efterbilda reglerna om domarjäv. Detta betyder enligt kommittén bl. a., att ledamot av kommunalt organ icke i och för sig är att anse som jävig därför att han eller någon av hans anhöriga är ställföreträdare för den som ärende rör eller är ledamot av styrelsen för bolag eller annan juridisk person, som ärendet angår.

Den jävsregel kommittén föreslår är alltså av innehåll, att fullmäktig, respektive ledamot i kommunens styrelse eller annan enligt kommunallagen tillsatt nämnd, icke må deltaga i behandling av ärende, som personligen rör honom eller någon honom närstående, som sägs i 4 kap. 13 § 2. rättegångsbalken om jäv emot domare.

R e m i s s y t t r a n d e n a. Bland remissinstanserna är inställningen överlag positiv till tanken på införande av jävsbestämmelser. Medan en jävsregel av det innehåll kommittén föreslagit tillstyrkts i vissa yttranden, har man i andra kritiserat den förordade regeln såsom bl. a. för snäv, varjämte hänvisningen till rättegångsbalken ansetts mindre lämplig. I några yttranden har föreslagits förbud för jävig ledamot av styrelse eller nämnd att närvara vid ärendets behandling.

D e p a r t e m e n t s c h e f e n. Enligt departementschefens mening bör en jävsregel av det förordade slaget med en mindre jämkning kunna godtagas för kommunallagens del. Departementschefen förklarar, att han i det stora hela också kan ansluta sig till de uttalanden kommittén gjort rörande den närmare innebörden av regeln. I anslutning härtill framhålles, att man icke av den föreslagna regleringen nödvändigtvis synes behöva draga den slutsatsen, att ledamot skulle äga att utan annan inskränkning än den som kommer till omedelbart uttryck i bestämmelsens ordalag deltaga i alla förekommande ärenden. Något hinder för en rättsutveckling, enligt vilken inom jävsområdet föras fall, som med avseende å jävsregelns anda och syfte äro fullt jämförbara med de särskilt reglerade fallen, har departementschefen sålunda icke kunnat finna.

Den jämkning, som departementschefen enligt vad nyss antytts funnit erforderlig i kommitténs förslag, avser kretsen av de närstående personer, vilkas förhållande till visst ärende gör fullmäktig eller nämndledamot jävig. Departementschefen anser, att denna krets bör bestämmas på i huvudsak samma sätt som skett i 111 § taxeringsförordningen med avseende å anhöriga till ledamot av taxeringsnämnd. Med denna jämkning har regeln i det nu framlagda lagförslaget givits det innehållet, att ledamot av fullmäktige eller nämnd är jävig, då ärende personligen rör ledamoten eller hans hustru, föräldrar, barn eller syskon. I överensstämmelse med vad som föreslagits i några remissyttranden har bestämmelsen för nämndernas del kompletterats med förbud för ledamot att närvara under handläggningen av ärende, vari han är jävig.

Departementschefen har till sist framhållit, att den jävsbestämmelse han sålunda föreslår, även om den icke tolkas restriktivt, givetvis ej täcker alla de fall, där en ledamot kan tänkas sätta eget eller annans intresse framför kommunens vid ställningstagande till viss fråga. Det torde emellertid — enligt vad departementschefen vidare anför — kunna antagas, att förhandenvaron av denna regel ofta skall förmå ledamot att vid en intressekollision av berörda slag hellre frivilligt avstå från att deltaga i ärendet än att ådraga sig misstanken att handla i eget eller annans enskilda intresse. Regeln kunde på detta sätt utanför sitt egentliga verkningsområde få en effekt,

som vore värdefull för samarbetet inom organen samtidigt som den vore ägnad att utåt stärka förtroendet för kommunalförvaltningen.

Motioner. I de likalydande motionerna I: 508 av herr *Nilsson, Patrick, m. fl.*, och II: 623 av herr *Svensson* i Vä *m. fl.* har i förevarande del hemställts, att riksdagen måtte besluta fastställa följande lydelse av 16 § kommunallagen:

»Fullmäktig må ej deltaga i behandling av ärende, som personligen rör honom eller henne eller hans eller hennes make eller maka, föräldrar, barn eller syskon.

Om hinder att deltaga i val — — — stadgas i 63 § andra stycket.»

Utskottet. De nuvarande kommunallagarna lägga inga hinder i vägen för ledamöter av kommunala organ att deltaga i behandlingen av ärenden, som röra dem själva eller deras anhöriga. Det är därför att hälsa med tillfredsställelse, att en reglering av jävsförhållandena nu föreslås. Att stadfästandet och iakttagandet av vissa jävsprinciper är ägnat att stärka förtroendet till de kommunala myndigheterna synes uppenbart.

Det möter emellertid betydande svårigheter att finna en regel, som å ena sidan hindrar den enskilde att som ledamot av ett kommunalt organ verka i egen sak och å andra sidan icke i strid med den kommunala självstyrelsens idé utestänger alltför många ledamöter från att deltaga i visst ärende. Ur sistnämnda synpunkt kan det sålunda icke komma i fråga att jäva en ledamot blott på den grund att han såsom bosatt i viss del av kommunen eller verksam inom viss näringsgren kan ha intresse och kanske ekonomisk nytta av att ett ärende avgöres på visst sätt. Kommittén och departementschefen ha ansett, att en rimlig begränsning av jävsområdet kan ernås genom en regel, som hindrar ledamot av kommunalt organ att deltaga i ärende, som personligen rör honom eller någon i kretsen av hans närmare anhöriga. Ehuru en så avfattad bestämmelse innefattar en långt snävare reglering än de jäv, som finnas stadgade för domare, håller utskottet före, att den nöjaktigt fyller behovet för kommunalförvaltningens del. Utskottet kan också i stort sett ansluta sig till de uttalanden som kommittén och departementschefen gjort rörande den närmare innebörden av bestämmelsen.

De ledamot närstående personer, vilkas personliga relation till visst ärende bör göra ledamoten jävig, har i kommitténs förslag angivits genom en hänvisning till rättegångsbalkens regler om domarjäv. Departementschefen har å sin sida förordat, att kretsen av närstående bestämmes på samma sätt som skett i taxeringsförordningen beträffande jäv för ledamot av taxeringsnämnd. Då rättegångsbalken i såväl detta som andra hänseenden redan i viss mån är och än mer kan antagas bliva normgivande för andra lagstiftningsområden, synes i enhetlighetens intresse även kommunallagen böra på denna punkt anpassas efter rättegångsbalken. Utskottet tillstyrker därför, att jävsbestämmelsen ges den av kommittén förordade lydelsen. Härigenom tillgodoses också syftet med den ändring i Kungl. Maj:ts förslag till jävsregel, som förordats i motionerna I: 508 och II: 623.

Kommunal arkivvård.

G ä l l a n d e b e s t ä m m e l s e r. Några generella lagstadganden om kommunernas arkivvård finnas icke. Däremot innehålla kommunallagarna vissa regler om vem ansvaret för protokolls och andra handlingars förvaring och vård i olika fall åvilar. Sådana bestämmelser — för de särskilda fallen något olika utformade — finnas beträffande kommunalstämma, kommunalfullmäktige, kommunalnämnd och stadsfullmäktige.

K o m m i t t é n. I kommitténs framställning i denna del har lämnats en översikt över den kommunala arkivfrågans tidigare behandling. Bl. a. redogöres för ett av riksarkivet i skrivelse till Kungl. Maj:t den 27 november 1947 framlagt förslag om inarbetande i kommunallagarna av bestämmelser rörande arkivvården. Kommittén har för egen del funnit det oemotsägligt, att arkivvården i många kommuner eftersatts i betydande mån och att det är nödvändigt att få till stånd en bättre ordning på detta område. Emellertid har kommittén icke ansett, att situationen kräver ingripande från lagstiftarens sida i den utsträckning, som riksarkivet ifrågasatt. Ur den kommunala självstyrelsens synpunkt kunde för övrigt riktas berättigade gensagor mot en reglering i detalj av arkivvården. Kommittén har pekat på andra vägar för ernående av en bättre ordning på arkivvårdens område, bl. a. frivilligt samarbete med de statliga arkivmyndigheterna samt upplysnings- och rådgivningsverksamhet från kommunförbundens sida. I ett par betydelsefulla avseenden ha dock bestämmelserna ansetts i behov av komplettering. Sålunda föreslår kommittén, att skyldighet att vårda handlingar och föra förteckning över dem, som för närvarande är uttryckligen stadgad blott för ordföranden i kommunalnämnden, skall åläggas fullmäktiges ordförande samt ordförandena i kommunens styrelse och de övriga nämnder, som utses enligt kommunallagen. Vidare föreslår kommittén vissa bestämmelser, som avse att öppna möjlighet till central arkivering av fullmäktiges och förvaltningsorganens handlingar.

R e m i s s y t t r a n d e n a. Blott ett mindre antal av remissmyndigheterna har berört arkivfrågorna i sina yttranden. Där så skett från kommunalt håll, har man i allmänhet tillstyrkt kommitténs förslag. Riksarkivet har uttalat, att de föreslagna bestämmelserna böra kompletteras med föreskrifter dels att kommunens styrelses vårdnadsplikt avser jämväl äldre protokoll och handlingar samt avslutade kommittéers och upphörda kommunala organs handlingar, dels hur det skall förfaras med vården av upphörande kommuners arkiv och dels att kopia av upprättad arkivförteckning skall överlämnas till vederbörande lands- eller länsarkiv.

D e p a r t e m e n t s c h e f e n. Behovet av att de kommunala arkivalierna erhålla en betryggande förvaring och vård understrykes starkt av departementschefen, som emellertid i likhet med kommittén icke kan förorda, att kommunernas verksamhet på förevarande område regleras i den utsträckning som riksarkivet ifrågasatt i sin framställning år 1947. Departementschefen förutsätter, att betydande framsteg skola kunna nås på

frivillighetens väg, bl. a. genom samarbete mellan de statliga arkivmyndigheterna samt kommunerna och deras sammanslutningar. Det erinras, att sedan kommittén avgivit sitt förslag frågan om ett dylikt samarbete behandlats i ett av särskilda sakkunniga — 1952 års arkivgallringssakkunniga — i december 1952 avlämnat betänkande. Detta förslag övervägdes f. n. inom ecklesiastikdepartementet. De av kommittén föreslagna bestämmelserna har departementschefen funnit välgrundade. Med anledning av de önskemål, som riksarkivet i sitt remissyttrande framfört angående komplettering i vissa hänseenden av kommitténs förslag, har departementschefen framhållit bl. a., att kommunens styrelses vårdnadsplikt givetvis omfattar även före lagens ikraftträdande upprättade protokoll och handlingar och att den får anses inbegripa också upphörda kommunala organs arkivalier. Vad angår riksarkivets förslag om skyldighet att överlämna kopia av upprättad arkivförteckning till vederbörande lands- eller länsarkiv bör detta enligt departementschefen lämpligen prövas i samband med arkivgallringssakkunnigas förut berörda förslag.

M o t i o n. I motionen I: 501 av herr *Herlitz* har anförts, att utöver vad i propositionen föreslås rörande den kommunala arkivvården åtgärder framstå som angelägna i tre hänseenden. — För det första borde bringas till tydligare uttryck, att den vårdnadsplikt som lagen stadgade icke allenast avsåge sådana handlingar med vilka den ansvarige hade att för fullgörande av sitt uppdrag taga befattning. Reglerna borde så utformas att det av dem klart framginge, att vad som över huvud funnes av kommunen tillhöriga äldre och yngre handlingar omfattades av en i lagen stadgad vårdnadsplikt. Det borde också mera tydligt än som skett i lagtexten angivas, att lagstadgad vårdnadsplikt även avsåge upphörda organs arkiv. — För det andra syntes det angeläget, att tillgången till de kommunala arkivalierna i möjligaste mån underlättades. En enkel åtgärd i detta syfte vore att föreskriva att förteckningar tid efter annan skulle insändas till landsarkiven. I överensstämmelse med vad som skedde vid kommunsammanslagningen 1949 syntes en sådan föreskrift kunna meddelas av Kungl. Maj:t; av värde vore emellertid, om betydelsen därav kunde från riksdagshåll understrykas. — För det tredje ginge tanken till vad riksarkivet redan 1947 föreslagit beträffande viss vägledande verksamhet från arkivmyndigheternas sida: riksarkivet hemställde om föreskrifter rörande arkivens vård och förtecknande samt gallring av arkivalier ävensom anordnande av statlig inspektion. Hithörande spörsmål kunde uppenbarligen i brist på utredning icke finna sin lösning i nu förevarande sammanhang. Av värde vore, om det från riksdagens sida kunde komma till uttryck att den funne spörsmålen förtjänta av synnerlig uppmärksamhet. — I motionen hemställles, att riksdagen vid behandlingen av propositionen ville beakta vad i motionen anförts.

Utskottet. En god arkivvård är för kommunerna av intresse främst med hänsyn till äldre handlingars betydelse ur rättslig synpunkt och som upp-

lysningskällor i övrigt rörande alltjämt aktuella frågor i den kommunala verksamheten. De kommunala arkivalierna äro även av intresse för forskningen på samhällsvetenskapernas, den allmänna kulturhistoriens m. fl. områden. Betydelsen ur dessa synpunkter av att arkivalierna erhålla en betryggande förvaring och vård torde också vara allmänt insedd. Däremot äro meningarna delade rörande behovet av lagstiftningsåtgärder i syfte att upprätthålla en god arkivvård.

Utskottet vill för sin del i likhet med kommittén och departementschefen förorda, att man här går till väga med en viss försiktighet. En mera ingående reglering på detta område skulle stå i strid med principen att kommunerna i fråga om den inre kommunala förvaltningen icke böra än nödigt bindas av detaljföreskrifter. Utskottet kan därför i sak tillstyrka de bestämmelser om arkivvården, som återfinnas i förslaget till kommunallag. Liksom departementschefen anser utskottet, att det i förslaget stadgade ansvaret för handlingars vård och förtecknande avser icke blott nytillkomna utan även äldre handlingar. För att detta emellertid skall bliva fullt tydligt synas vissa jämkningar böra vidtagas i den föreslagna lagtexten. Härigenom tillgodoses det önskemål som i detta avseende framförts i motionen I: 501.

Sådan föreskrift om insändande av arkivförteckningar till landsarkiven, som beröres i nyssnämnda motion, hör Kungl. Maj:t äga utfärda i administrativ ordning. Med anledning av vad som i övrigt föreslagits i motionen erinrar utskottet om vad det ovan anført gentemot en alltför ingående reglering av arkivvården. Utskottet förutsätter härvid i likhet med kommittén och departementschefen, att betydande förbättringar i arkivvården skola kunna vinnas utan åtgärder, som kunna fattas som intrång i den kommunala självbestämmanderätten. Utskottet vill i detta sammanhang uttrycka sin uppskattning av det intresse, som från kommunförbundshåll ägnats arkivvården.

Det kommunala förmögenhetsskyddet.

K o m m i t t é n. Såsom en allmänt erkänd norm för kommunernas ekonomiska förvaltning gäller — har kommittén framhållit — att en generation icke har rätt att förbruka vad föregående generationer hopbragt till sina efterkommandes gagn. Kommittén har ansett det som en brist, att den berörda principen icke fastslagits i lag. Med hänsyn härtill har kommittén föreslagit en bestämmelse av innehåll, att vad kommun tillhör i fast eller lös egendom skall så förvaltas, att dess förmögenhet icke minskas, kommun dock obetaget att för löpande behov taga i anspråk överskott samt fondmedel på sätt stadgas i lagförslaget. Enligt kommittén förutsätter införandet av en dylik bestämmelse, att de kommunala räkenskaperna på ett klart och översiktligt sätt utvisa, hur förmögenheten förändras från tid till annan. Kommittén har vidare angett vad som är att hänföra till den lagskyddade förmögenheten

och framhållit att, om det vid bokslutet visar sig att förmögenheten minskats, förlusten bör täckas i nästa stat. Emellertid har kommittén betonat, att den förordade regeln i huvudsak har principiell innebörd och får sitt värde som rättesnöre för kommunernas handlande på det ekonomiska området.

I samband med förslaget om kommunalt förmögenhetsskydd har kommittén även behandlat de bestämmelser, som återfinnas i 1936 års lag angående användning i vissa fall av kommun eller annan samfällighet tillhörig egendom. I första stycket av denna lag stadgas förbud för kommun att utan Konungens medgivande använda ersättning, som uppburits vid försäljning av tillgång för stadigvarande bruk eller på grund av försäkring av sådan egendom, för annat ändamål än anskaffande av annan dylik tillgång eller för avsättning till fond. Enligt andra stycket i lagen må kommun icke utan Konungens medgivande använda överskott å lån, som med Konungens tillstånd upptagits, för annat ändamål än för avsättning till fond. Angående nu ifrågavarande fondavsättningar finnas närmare bestämmelser i fondbildningslagen. Om medel, som avses i första stycket av 1936 års lag, icke finna omedelbar användning för anskaffande av tillgång för stadigvarande bruk, skola de avsättas till försäljningsmedelsfond. Överskott å sådant lån, som nyss berörts, skall avsättas till låneöverskotts-fond.

Kommittén föreslår, att innehållet i första stycket av 1936 års lag med vissa jämkningar överflyttas till kommunallagen. Enligt den lydelse bestämmelsen har i kommitténs lagförslag — där den placerats i anslutning till det förut berörda stadgandet om allmänt förmögenhetsskydd — må medel, som kommun uppburit såsom vederlag för anläggningstillgång eller på grund av försäkring av sådan tillgång, tagas i anspråk endast för återbetalning av lån, som upptagits för förvärv av tillgången, eller för anskaffande av annan dylik tillgång. Såsom anläggningstillgång skall enligt förslaget anses fast egendom, så ock lös egendom, avsedd att stadigvarande innehavas av kommunen. Den i första stycket av 1936 års lag inrymda föreskriften att där avsedda medel alternativt skola avsättas till fond har kommittén i sitt lagförslag låtit ingå bland bestämmelserna om försäljningsmedelsfond.

Slutligen må i detta sammanhang nämnas, att kommittén icke ansett erforderligt att i anslutning till stadgandet om allmänt förmögenhetsskydd erinra om det i andra stycket av 1936 års lag intagna förbudet mot att utan Konungens medgivande använda överskottsmedel å lån, upptaget med Konungens tillstånd, för annat ändamål än avsättning till fond. Bestämelse om skyldighet att avsätta sådana medel till låneöverskottsfond har upptagits bland reglerna om fondbildning.

Remissyttranden a. Flertalet av de remissinstanser, som behandlat frågan om det kommunala förmögenhetsskyddet, har uttalat sig till förmån för införande i någon form av en allmän bestämmelse i ämnet. I åtskilliga remissvar har man emellertid förordat en sådan jämkning i den av

kommittén förordade bestämmelsen, att den i huvudsak principiella innebörd, som kommittén synes ha velat tillägga den, kommer till uttryck.

Departementschefen. Departementschefen anser det värdefullt, att målsättningen för kommunernas ekonomiska politik inskrives i kommunallagstiftningen men har ej kunnat finna, att detta bör ske genom ett till form och syfte kategoriskt förbud mot förmögenhetsminskning. Ett sådant förbud förutsatte ett klart och överskådligt budget- och räkenskapssystem, som tillåte en avläsning av förmögenhetsförändringarna år från år. Departementschefen framhåller, att i varje fall landskommunernas bokföring icke torde vara inrättad så, att en dylik fortlöpande kontroll av förmögenhetsställningen är möjlig. Mot införandet av ett absolut förbud mot förmögenhetsminskning talade också den omständigheten, att en bokföringsmässig nedgång i förmögenheten i vissa situationer knappast kunde undvikas. Där- emot ville departementschefen tillstyrka, att den allmänt erkända principen om bevarande av förmögenheten lagfästes. Departementschefen har funnit detta kunna ske genom att ordet »skall» i den av kommittén föreslagna bestämmelsen utbytes mot »bör», varvid undantaget beträffande överskott och fondmedel kan utgå. Departementschefen föreslår sålunda den lydelsen, att vad kommun tillhör i fast eller lös egendom bör så förvaltas att kommunens förmögenhet icke minskas. — Mot det stadgande i kommunallagen, som kommittén föreslagit som ersättning för första stycket i 1936 års lag angående användning i vissa fall av kommun eller annan samfällighet tillhörig egendom, har departementschefen icke funnit anledning till erinran.

Utskottet. Den allmänt erkända principen att den kommunala förmögenheten bör bevaras oförminskad är ej i denna generella form inskriven i kommunallagstiftningen. Här och var finnas emellertid bestämmelser, som envar på sitt sätt tjäna till skydd för kommunens förmögenhet. Hit höra bestämmelserna i 1936 års lag om användning i vissa fall av kommun eller annan samfällighet tillhörig egendom. Även fondbildningsreglerna fylla en funktion i förmögenhetsskyddet. Den största betydelsen i förevarande avseende ha kanske bestämmelserna om underställning av lånebeslut, bl. a. genom de möjligheter de ge Kungl. Maj:t att öva kontroll över amorteringstiderna.

Lägger man härtil, att kommunerna själva i allmänhet vinnlagt sig om ej blott att vidmakthålla utan även att förkovra sin förmögenhet, kunde det måhända synas överflödigt att komplettera de ovan berörda bestämmelserna med en allmän föreskrift i förmögenhetsskyddande syfte. Det synes emellertid vara av betydande värde, att den grundsats varå dessa speciella bestämmelser vila kommer till klart och otvetydigt uttryck i lagtexten. Eftersom det enligt utskottets mening här blott kan gälla att fastslå själva principen, icke att skapa ett för varje situation ovillkorligt förbud mot förmögenhetsförbrukning, vill utskottet förorda den av departementschefen föreslagna lydelsen av bestämmelsen framför den som innefattas i kommittéförslaget.

Ur systematisk synpunkt torde det vara riktigt att, som skett i förslaget, till den allmänna regeln om förmögenhetsskydd knyta en motsvarighet till

den nu i 1936 års ovannämnda lag intagna bestämmelsen om användning av ersättning, som uppburits vid försäljning av tillgång för stadigvarande bruk eller på grund av försäkring av sådan tillgång. Härigenom och till följd av det sätt varpå reglerna om fonderingsskyldighet i vissa fall utformats i lagförslaget blir det möjligt att upphäva bestämmelserna i 1936 års lag i vad angår primärkommunerna. Mot utbytet av begreppet tillgång för stadigvarande bruk mot det från aktiebolagslagen hämtade uttrycket anläggnings-tillgång synes intet vara att erinra, i all synnerhet som uttrycket givits en tydlig definition i förslaget.

Fondbildning.

G ä l l a n d e b e s t ä m m e l s e r. Enligt lagen den 6 december 1946, sådan den är utformad efter vissa år 1952 vidtagna ändringar, äger kommun avsätta medel till fyra olika slag av fonder, nämligen särskild fond, allmän investeringsfond, skatteregleringsfond och tillfällig fond. — I lagen upptagas följande typer av särskild fond, nämligen pensionsfond, försäkringsfond, kassaförslagsfond samt fond för bestridande av kostnaderna för förvärvande av viss ägodel, genomförande av visst företag eller upprättande av viss anstalt. Avsättning till särskild fond i övrigt kräver Konungens medgivande. Medel, som avsatts till särskild fond, få tagas i anspråk för annat ändamål än vid avsättningen bestämts eller i reglemente för fond stadgats, endast om Konungens tillstånd därtill erhålles. — Till allmän investeringsfond må avsättas medel för anskaffande av tillgångar för stadigvarande bruk. Beslut att taga medel ur fonden i anspråk för annat ändamål skall för att vinna bindande kraft underställas Konungens prövning och fastställelse. — I samband med fastställande av utgifts- och inkomststaten äger kommun avsätta medel till skatteregleringsfond. Beslut att taga medel ur fonden i anspråk, som likaledes får fattas endast i samband med statens fastställande, må ej avse mer än en tredjedel av det högsta belopp, vartill fonden beräknas uppgå vid utgången av det år beslutet fattas eller uppgått vid utgången av något av de två närmast föregående åren. Då särskilda skäl föreligga därtill, må med Konungens tillstånd medel tagas i anspråk ur skatteregleringsfond utöver vad nu sagts. — Som tillfälliga fonder nämner lagen försäljningsmedelsfond, låneöverskottsfond och förnyelsefond. Till försäljningsmedelsfond skola avsättas medel, som inlutit vid avyttring av tillgång för stadigvarande bruk eller på grund av försäkring av sådan tillgång och som ej finna omedelbar användning för anskaffande av dylik tillgång. Till låneöverskottsfond skola avsättas överskottsmedel å lån, som av kommun upptagits med Konungens tillstånd och ej i sin helhet åtgått för det med lånet avsedda ändamålet. I samband med fastställande av utgifts- och inkomststaten äger kommun avsätta medel till förnyelsefond enligt närmare angivna regler. Till tillfällig fond må ock avsättning ske i ett par andra upptagna fall. Medel, som av-

sättas till låneöverskottsfond, må ej tagas i anspråk utan Konungens medgivande. Andra till tillfällig fond avsatta medel få tagas i anspråk för bestridande av kostnaderna för anskaffande av tillgång för stadigvarande bruk. Konungen må dock medgiva att dylika medel användas också för annat ändamål. — Fondbildningslagen innehåller härutöver vissa för olika slag av fonder gemensamma bestämmelser. Sålunda stadgas, att ränta endast må tillföras särskild fond. Vidare ges angående anbringande och nyttjande av fondmedel vissa föreskrifter, för vilka skall redogöras i ett senare sammanhang.

K o m m i t t é n. Som tidigare berörts innefattar kommittéförslaget, att reglerna om fondbildning för de borgerliga primärkommunernas vidkommande överflyttas från kommunala fondbildningslagen till kommunallagen. I samband med denna överflyttning ha bestämmelserna omredigerats och förenklats. Kommitténs förslag innehåller i jämförelse med gällande lag väsentligen följande sakliga nyheter. Den rätt, som kommun f. n. äger att avsätta medel för bestridande av kostnaderna för förvärvande av viss ägodel, genomförande av visst företag eller upprättande av viss anstalt, får sin motsvarighet i rätt att avsätta medel till särskild investeringfond för anskaffande av i avsättningsbeslutet angiven anläggningstillgång. Beträffande allmän investeringsfond anges avsättningsändamålet vara anskaffande av anläggningstillgångar för kommunens behov. I fråga om försäljningsmedelsfond anges som föremål för fonderingstvånget vad kommun uppburit som vederlag för anläggningstillgång eller på grund av försäkring av sådan tillgång. Fonderingsskyldighet skall föreligga endast om medlen icke före utgången av det år, varunder de influtit, anvisas för återbetalning av lån, som upptagits för förvärv av tillgången, eller för anskaffande av annan anläggningstillgång. Den nuvarande förnyelsefonden föreslås skola utgå och ersättas med en avskrivningsfond. Till avskrivningsfond må kommun avsätta belopp motsvarande högst vad som under räkenskapsåret avskrivs å kommunens anläggningstillgångar. Anslag för återbetalning av lån, som upptagits för förvärv av dylika tillgångar, skall — där avskrivningsfond finnes — i första hand täckas av medel ur denna fond. Vad som av fondens medel ej åtgår för nämnda ändamål må tagas i anspråk för förvärv av anläggningstillgång. I sin motivering för avskrivningsfonden har kommittén anfört, att kommunerna genom inrättande av en sådan fond skulle kunna effektivt övervaka, att deras förmögenhet icke minskas. En av kommitténs ledamöter har i särskilt yttrande reserverat sig mot förslaget om avskrivningsfond, som han funnit motverka kommitténs strävan att förenkla fondbildningsreglerna. Reservanten har även anfört, att den allmänna investeringsfonden skulle kunna fylla den funktion som avsåges med avskrivningsfonden. Kommittén har ytterligare föreslagit, att reglerna om rätt för kommun att avsätta medel till försäkringsfond skola utgå och att inrättande av sådan fond, liksom tillskapande av fonder för andra i lagen icke särskilt nämnda ändamål, skall göras beroende av Konungens medgivande. Två ledamöter i kommittén ha reserverat

sig för bibehållande av bestämmelserna om försäkringsfond. Slutligen ersätts enligt kommitténs förslag de särskilda föreskrifterna om placering och nyttjande av fondmedel med bestämmelser i ämnet, som avse alla kommunala medel.

Remissyttrandena. I ett stort antal av de yttranden, vari man berört fondbildningsspörsmålen, har kommitténs förslag tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Flera remissmyndigheter ha emellertid ansett en minskning av antalet fondtyper möjlig. Särskilt har man förmenat, att den föreslagna avskrivningsfonden kan utgå. Några remissinstanser ha även uttalat sig för borttagande av bestämmelserna om försäljningsmedelsfond och läneöverskottsfond under framhållande av att dessa fonders uppgifter kunna övertagas av den allmänna investeringsfonden.

Departementschefen. Till en början har departementschefen erinrat, att rätten att avsätta medel till skatteregleringsfond, som tidigare varit på visst sätt begränsad, gjorts helt fri genom år 1952 vidtagen lagändring. Denna ändring hade därvid icke betraktats som en slutgiltig lösning av frågan om avsättningsrätten. Såväl föredragande departementschefen som konstitutionsutskottet hade sålunda uttalat, att frågan om en vidgning på längre sikt finge prövas i samband med kommunallagskommitténs förslag. Emellertid förordar departementschefen nu, att den fria avsättningsrätten bibehålles. Han erinrar härvid om att de tidigare gällande begränsningarna huvudsakligen hade till syfte att förhindra, att ett visst års skattebetalare icke oskäligt betungades genom för höga fondavsättningar. Risken härför sammanhänge med att kommunalskatten före ikraftträdandet av 1945 års uppbördsförordning bestämdes i efterhand, d. v. s. vid en tidpunkt, då skatteunderlagets storlek och fördelning voro kända. Detta huvudskäl hade förlorat sin bärkraft i och med införandet av det nuvarande uppbördssystemet.

De skäl som anförts mot införande av bestämmelser om avskrivningsfond måste enligt departementschefens mening tillerkännas avgörande vikt. Vad anginge den nuvarande förnyelsefonden syntes reglerna i ämnet icke hava haft någon större praktisk betydelse. Efter tillskapandet av den allmänna investeringsfonden kunde behovet av fondbildning för nyanskaffningsändamål tillgodosås genom motsvarande avsättningar till denna fond. I det föreliggande förslaget till kommunallag ha följaktligen ej upptagits några bestämmelser om vare sig avskrivningsfond eller förnyelsefond. Departementschefen har emellertid framhållit, att kommun, som vill införa fond av berörda slag, givetvis har möjlighet att söka tillstånd härtill hos Konungen.

Liksom flera remissmyndigheter har departementschefen uttalat den meningen att en särskild fondering av vederlag för anläggningstillgångar respektive vad kommun uppburit på grund av försäkring av sådana tillgångar icke erfordras efter tillkomsten av den allmänna investeringsfonden. Departementschefen föreslår därför, att avsättning av sådana medel skall ske till sistnämnda fond i stället för en särskild försäljningsmedelsfond.

I fråga om tidpunkten för fonderingsskyldighetens inträde har departementschefen biträtt kommitténs förslag.

Vidare har departementschefen föreslagit, att även bestämmelserna om låneöverskottsfond skola slopas och ersättas med föreskrift, att överskott å lån skall avsättas till allmän investeringsfond, där ej Konungen föreskrivit annat i samband med beviljandet av lånetillståndet. Enligt departementschefens motivering härför behöver man icke hysa några större betänkligheter mot att jämställa dylika överskottsmedel med övriga medel, som ingå i allmän investeringsfond, och sålunda tillåta deras användning för anskaffande av anläggningstillgångar för kommunens behov. Med de villkor, som plägade förbindas med lånetillstånd, torde sällan uppkomma överskott av någon betydelse. Och om eventuellt överskott avsattes till allmän investeringsfond, vore under alla förhållanden sörjt för att medlen icke toges i anspråk för driftutgifter.

I likhet med kommittén har departementschefen ej ansett erforderligt att bland de särskilt reglerade fonderna medtaga den nuvarande försäkringsfonden. Detta betyder, att kommun, som vill inrätta försäkringsfond, har att utverka Konungens tillstånd härtill. Enligt departementschefen torde det kunna förutsättas, att denna ordning icke kommer att innebära någon väsentligare inskränkning i de nuvarande möjligheterna för kommun att vid behov bilda försäkringsfond.

Departementschefen delar kommitténs mening, att speciella regler om placering och nyttjande av fondmedel ej behövas.

Vad kommittén i övrigt föreslagit rörande utformningen av fondbildningsbestämmelserna har departementschefen lämnat utan erinran.

Utskottet. Redan genom kommitténs förslag ha fondbildningsreglerna gjorts enklare och vunnit i överskådlighet i jämförelse med de nuvarande bestämmelserna. Den överarbetning, som departementschefen låtit förslaget undergå, har fört ytterligare ett stycke på denna väg. Särskilt påfallande är nedskärningen av antalet reglerade fondtyper. Medan kommunala fondbildningslagen upplager åtminstone nio särskilt reglerade fondtyper, är motsvarande antal i det nu föreliggande förslaget endast fem. Den förenkling, som sålunda ernåtts, förtjänar enligt utskottets mening allt erkännande. Att den allmänna investeringsfonden ansetts kunna fylla de funktioner, som nu tillkomma försäljningsmedelsfonden och låneöverskottsfonden, måste anses särskilt tillfredsställande. Såvitt utskottet förstår tillgodoser förslaget trots reduceringen av antalet fondtyper alla ordinära behov av fondering i kommunerna. Vill kommun avsätta medel till fond av annat slag än som regleras i lagen, står liksom f. n. givetvis möjlighet tills buds att begära Konungens tillstånd härtill.

När utskottet sålunda tillstyrker en sådan utformning av fondbildningsbestämmelserna, som förordats av departementschefen, ansluter sig utskottet därmed även till att den år 1952 närmast som ett provisorium införda rätten att utan några i lag uppställda begränsningar avsätta medel till skat-

teregeringsfond får bli bestående. För en sådan ordning synes departementchefen ha anfört bärande skäl. På kommunalt håll torde man också anse anledning saknas att i detta avseende binda kommunernas handlingsfrihet genom särskilda spärrestämmelser.

Medelsförvaltning och revision.

G ä l l a n d e b e s t ä m m e l s e r. Beträffande penningar eller värdehandlingar, som för kommunens räkning innehavas av kommunalnämnden respektive drätselkammaren, stadgas i kommunallagarna, att de skola så förvaras, att de icke sammanblandas med andra penningar eller värdehandlingar. Penningmedel, som ej erfordras för verkställande av nära förestående utbetalningar, skola för kommunens räkning insättas hos bank — varmed jämväl avses centralkassa för jordbrukskredit — eller å postgirokonto. Enligt förarbetena till kommunallagarna hindra dessa bestämmelser icke, att medel, som ej direkt erfordras i kommuns rörelse, på annat sätt placeras mot fullt betryggande säkerhet (konstitutionsutskottets utl. nr 30/1930 s. 23). För fondmedels placering finnas som tidigare nämnts särskilda regler i lagen om kommunal fondbildning. Huvudregeln är, att fonds medel skola vara på betryggande sätt anbragta. Utan tillstånd av länsstyrelsen må fonds medel ej anbringas annorlunda än hos bank eller centralkassa för jordbrukskredit eller å postgirokonto eller i sådana tillgångar, i vilka förmyndare äger utan överförmyndarens tillstånd anbringa omyndigs medel, d. v. s. statliga, kommunala och vissa därmed i säkerhetskänseende jämställda obligationer samt, i viss utsträckning, fastighetsinteckningar.

Kommunalnämnden respektive drätselkammaren åligger att i enlighet med givna föreskrifter föra kommunens räkenskaper och avsluta dem för kalenderår. Räkenskaperna skola årligen på landet före den 1 februari och i stad före den 1 april tillhandahållas kommunalfullmäktiges (kommunalstämans) ordförande respektive magistraten eller i stad utan magistrat ordföranden i stadsfullmäktige. Den åt vilken räkenskaperna tillhandahållits har att oförtövat, med föreläggande av viss tid för revisionsberättelsens avgivande, tillhandahålla dem åt revisorerna. Av kommunen för särskilda förvaltningsbestyr tillsatta styrelser, nämnder eller personer skola varje år på landet före den 15 januari och i stad före den 1 mars till kommunalnämnden respektive drätselkammaren avlämna redovisning för de medel de under nästföregående kalenderår omhänderhaft för att upptagas i kommunens allmänna räkenskaper och granskas tillika med dem.

Enligt bestämmelserna om revision skola fullmäktige (kommunalstämman) årligen utse två eller flera revisorer samt lika många suppleanter för granskning av det nästföljande årets förvaltning. Revisorerna äga att när som helst inventera kommunens kassor och övriga tillgångar samt taga del av räkenskaper och andra handlingar, som beröra förvaltningen. Revisions-

berättelsen skall avlämnas till kommunalfullmäktiges (kommunalstämans) ordförande, respektive magistraten (ordföranden i stadsfullmäktige). Över framställda anmärkningar skola förklaringar infordras så tidigt, att de jämte revisionsberättelsen kunna framläggas till granskning och avgörande på landet å årets första ordinarie kommunalfullmäktigsammanträde (kommunalstämma), som skall hållas under tiden den 16 mars—den 31 maj, och i stad hos stadsfullmäktige vid ordinarie sammanträde, som hålles före utgången av juni månad.

K o m m i t t é n. Efter en redogörelse för de förslag, som efter tillkomsten av gällande kommunallagar framställts i riksdagen angående förbättring av räkenskapsväsen och revision, har kommittén framhållit, att det endast i begränsad utsträckning är möjligt att tillgodose behovet av en rationell ordning på förevarande område genom bestämmelser i kommunallagen. Kommittén har därför ansett, att endast smärre ändringar eller kompletteringar böra vidtagas i de nuvarande bestämmelserna. Kommittén framhåller att, när den på detta sätt vill bevara den nuvarande självbestämmanderätten för kommunerna på förevarande områden, kommittén fäster synnerligt avseende vid den verksamhet i syfte att förbättra medelsförvaltning och revision, som bedrivs av kommunernas egna sammanslutningar. Denna verksamhet har närmare belysts av kommittén.

Av de ändringar kommittén föreslagit i bestämmelserna om medelsförvaltning må först nämnas, att det nuvarande förbudet mot sammanblandning av penningar och värdehandlingar, som kommunalnämnd eller drätselkammare innehar för kommunens räkning, med andra penningar och värdehandlingar, utsträcker att avse alla medel, som kommunalt organ innehar för kommunens eller annans räkning. I fråga om medlens placering föreslår kommittén en för såväl fondmedel som övriga medel enhetlig bestämmelse av innehåll, att penningmedel, som icke erfordras för nära förestående utbetalningar, skola för kommunens räkning insättas hos bank, hos centralkassa för jordbrukskredit eller å postgirokonto eller anbringas i obligationer, vilka utfärdats eller garanterats av staten eller svensk kommun. Skulle i undantagsfall behov föreligga av annan placering, har kommunen inhämtat länsstyrelsens medgivande därtill.

De bestämmelser kommittén föreslagit rörande den kommunala bokföringen äro följande. Kommunens styrelse skall föra fortlöpande räkenskaper över de medel den har om händer. Annan medelsförvaltande nämnd skall föra räkenskaper enligt de anvisningar kommunens styrelse meddelar och årligen före den 1 mars, där styrelsen icke bestämmer annan tid, avlämna redovisning till styrelsen för sin förvaltning under nästföregående kalenderår. Därefter har kommunens styrelse att sammanfatta och avsluta kommunens räkenskaper för året. Detta skall ske inom tid, som fulmäktige bestämma, dock senast före den 1 april. I stad med stadskollegium skall drätselkammaren taga den befattning med den kommunala bokföringen, som i andra kommuner ankommer på kommunens styrelse.

I fråga om den kommunala revisionen föreslås, att minimiantalet revi-

rorer höjes från två till tre. Genom förslaget tillgodoses ett av konstitutionsutskottet på sin tid framfört önskemål (utl. nr 7/1939). Vidare utsträcker revisorernas inventeringsrätt, som nu avser kommunens kassor och övriga tillgångar, att gälla alla de penningmedel och värdehandlingar, som kommunens styrelse eller annan kommunal nämnd omhänderhar. I motsats till gällande kommunallagar ger förslaget föreskrifter om innehållet i revisionsberättelse. Bl. a. skall berättelsen innehålla särskilt uttalande huruvida ansvarsfrihet för förvaltningen tillstyrkes eller icke. Beträffande revisionsberättelsens framläggande och granskning föreslår kommittén som huvudregel, att det skall ske före juni månads utgång; dock skola fullmäktige kunna besluta, att ärendet skall företagas senare under året.

R e m i s s y t t r a n d e n a. Kommitténs förslag i fråga om medelsförvaltning och revision har i allmänhet tillstyrkts av de remissinstanser, som behandlat hithörande frågor. De avvikande meningar, som anförts, gälla bl. a. medelsplaceringen, beträffande vilken några remissinstanser funnit de föreslagna bestämmelserna alltför snäva.

D e p a r t e m e n t s c h e f e n uttalar den uppfattningen att den närmare utformningen av kommunernas räkenskaps- och kontrollväsen lämpar sig mindre väl för en reglering i lag. Kommunerna borde på detta område ha möjlighet att anpassa sina anordningar efter utvecklingens krav och förefintliga lokala behov. Departementschefen framhåller, att de olika kommunförbunden nedlagt ett betydande arbete på att förbättra redovisningsmetoderna och effektivisera revisionen, och han tillägger, att man synes med förtroende kunna överlämna åt kommunförbunden att även i fortsättningen söka och finna de för kommunerna lämpligaste vägarna.

Av de förslag till nya eller ändrade bestämmelser, som kommittén framlagt i förevarande ämnen, har departementschefen biträtt samtliga utom det som gäller placeringen av de kommunala medlen. I likhet med flera remissinstanser har departementschefen nämligen icke kunnat finna, att anledning föreligger att beskära den rätt, som nu tillkommer kommunerna att utan länsstyrelsens medgivande placera fondmedel i vissa obligationer och fastighetsinteckningar. Han förordar därför, att den nu för fondmedel stadgade regeln om placering bibehålles och ges tillämplighet även på andra medel.

Utskottet. I fråga om den egentliga medelsförvaltningen innebär förslaget de nyheterna i jämförelse med gällande rätt, att det nu blott för kommunalnämnd och drätselkammare stadgade förbudet mot sammanblandning av kommunala medel med andra medel utsträcker att gälla medelsförvaltande organ över huvud, att enhetliga regler ges rörande placeringen av såväl fondmedel som andra medel, att kommunens styrelse får befogenhet att lämna anvisningar rörande andra nämnders räkenskapsföring samt att för land och stad gemensamma regler meddelas rörande tiderna för de olika etapperna i bokslutsarbetet. De föreslagna bestämmelserna, av vilka de sistnämnda närmast föranletts av sammanförandet av kommunallagarna för land och stad, synas ändamålsenliga och tillstyrkas av utskottet.

Frågan om förbättring av kommunernas räkenskaps- och revisionsväsen har flera gånger förts på tal i riksdagen. Såsom av särskilt intresse i detta sammanhang vill utskottet erinra, att 1937 års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 266) anhöll om utredning och förslag angående sådan komplettering av kommunallagarnas bestämmelser om revision, att pågående kommunala strävanden till en mera effektiv kommunal revision underlättades. Genom det nu avlätna förslaget torde Kungl. Maj:t få anses hava framlagt resultatet av en sådan utredning. Vad som sålunda föreslagits i fråga om revisionen — höjning av minimiantalet revisorer, utvidgning av revisorernas inventeringsrätt samt införandet av bestämmelser om revisionsberättelsens innehåll och möjlighet att utsträcka tiden för revisionsberättelsens behandling — biträdades till alla delar av utskottet. Utskottet vill emellertid understryka, att möjligheterna att åstadkomma en effektiv revision väsentligen beror på kommunernas egna initiativ och åtgärder i sådant syfte. Kommunerna ha i detta avseende understötts av sina riksförbund, och det synes utskottet sannolikt, att samarbetet med förbunden även i fortsättningen skall för många kommuner visa sig vara den lämpliga vägen för vinnande av en förbättrad revision.

Allmänna besvärregler.

G ä l l a n d e o r d n i n g. Det i kommunallagarna reglerade besvärsinstitutet — kommunalbesvären — kännetecknas främst av att besvärsrätt tillkommer envar medlem av kommunen, oavsett om han mer eller mindre nära eller icke alls beröres av fattat beslut, samt därav att prövningen hos besvärsmyndigheten blott kan avse frågan om det överklagade beslutet är felaktigt (olagligt) på någon av de i lagen angivna besvärsgrunderna, däremot icke frågan om beslutets lämplighet.

Vad angår beslut av kommunalrepresentationerna gälla i stort sett samma regler för land och stad utom i fråga om besvärstiden, som beträffande landskommunala beslut är trettio dagar och för stadskommunala tjugudagar, räknat i förra fallet från dagen för tillkännagivandet i kyrkan om verkställd justering av det över beslutet förda protokollet och i det senare fallet från den dag då stadsfullmäktiges protokoll offentligen upplästes. Besvärsmyndighet är länsstyrelsen. Den som klagat har att dels vid besvären föga bevis om dagen, då tillkännagivande eller uppläsning som nyss nämnts ägde rum, och dels inom fjorton dagar efter besvärstidens utgång till kommunen ingiva diariebevis över att han besvärat sig. Försummar klaganden något av vad som sålunda föreskrivits, må det överklagade beslutet gå i verkställighet. Gå besvären ut på att beslutet icke tillkommit i laga ordning eller att det står i strid mot allmän lag eller författning eller annorledes överskrider deras befogenhet, som fattat beslutet, äger länsstyrelsen, där besvären finnas böra godkännas, att förbjuda beslutets verkställighet.

Länsstyrelsens utslag må i sin tur överklagas hos Konungen, där icke för vissa frågor annorlunda är särskilt stadgat. Besvärstiden är trettio da-

gar och räknas från det klaganden erhöll del av beslutet; dock är tiden för klagande menighet femton dagar längre.

I fråga om de administrativa organen avse kommunallagarnas besvärshästämmer blot beslut av kommunalnämnd och drätselkammare. Bestämmerlerna äro olika för landskommuner och städer utan magistrat å ena sidan och magistratsstäder å den andra. För de förstnämnda gäller, att där medlem av kommunen ej nöjes åt kommunalnämnds eller drätselkammare beslut, som icke är av rent förberedande eller verkställande art, reglerne om besvär över fullmäktigbeslut skola äga motsvarande tillämpning; dock skall besvärstiden beträffande kommunalnämnds beslut, som rör utslutande enskild persons förhållande, räknas från den dag, då beslutet genom utdrag av protokollet delgavs klaganden, och beträffande drätselkammare beslut alltid räknas från den dag, då klaganden erhöil del av beslutet. Beslut må utan hinder av förd klagan gå i verkställighet, där icke den prövande myndigheten annorledes förordnar. För magistratsstäderna åter gäller om besvär anförande mot drätselkammare beslut vad i drätselkammarens reglemente är bestämt. Vissa drätselkammareglementen innehålla dylika bestämmelser, andra icke. Saknas besvärregler i reglementet, kan klagan enligt rättspraxis föras hos magistraten på grund av dess ställning som närmaste tillsynsmyndighet över kommunalförvaltningen.

I rättspraxis ha i viss utsträckning kommunallagarnas besvärshästämmer tillämpats analogiskt vid klagan över beslut av särskilda styrelser och nämnder. Detta har gällt såväl beslut av organ utsedda enligt kommunallagarna som beslut av organ vilka tillsatts med föränledande av bestämmelser i särskilda författningar. Beträffande besvär över beslut av särskilt reglerade nämnder finnas emellertid ofta stadganden i vederbörande specialförfattningar (förvaltningsbesvär). Besvärshästäm tillkommer enligt dessa författningar i regel blot den som på ett eller annat sätt beröres av fattat beslut, och besvärshinstansen äger pröva icke blot om beslutet är formellt lagligt utan även om det är lämpligt till sitt innehåll.

K o m m i t t é n. Kommittén har framhållit, att kommunalbesvärshens främsta funktion är att tjäna som medel för utlösning av den statliga legalitetskontrollen över kommunalstyrelsen. Att genom en omgestaltning av besvärshinstitutet skapa möjligheter för en materiell kontroll av de kommunala besluten skulle rubba grundvalarna för kommunernas självbestämningshästäm och kunde därför icke komma i fråga. Efter att närmare ha utvecklat legalitetskontrollens betydelse har kommittén kommit till slutsatsen att någon mer genomgripande ändring i det kommunala besvärshinstitutet icke är erforderlig. Däremot har kommittén funnit, att gällande besvärsheregler i sina detaljer på en del punkter äro i behov av kompletteringar och förtydliganden, varjämte vissa ändringar ansetts påkallade i syfte att vinna enhetlighet och att fullständiga lagbestämmerlerna i överensstämmelse med gällande rättspraxis.

Före behandlingen av dessa frågor har kommittén uppehållit sig vid ett par spörsmål, beträffande vilka dess överväganden icke föränlett förslag.

Dessa spörsmål gälla besvärsrätt för annan än kommunmedlem och verkställbarheten av kommunala beslut.

Vad den förstnämnda frågan angår har kommittén av skäl, som närmare utvecklas, förordat bibehållande av den nuvarande regeln att blott kommunmedlem kan besvära sig över kommunalt beslut. Från denna regel göres dock undantag i det fall att kommun — enligt de bestämmelser som kommittén för detta ändamål föreslagit och som skola behandlas i ett följande avsnitt — inrättat en särskild besvärsnämnd för tjänstetillsättningsärenden m. m. Hos denna nämnd avses klagorätt skola tillkomma även icke-kommunmedlem.

I fråga om kommunala besluts verkställbarhet har kommittén uttalat, att det överensstämmer bäst med det praktiska livets förhållanden att i princip anse kommunalbeslut verkställbart så snart det föreligger i definitivt skick, d. v. s. då protokollet över beslutet blivit justerat. För att emellertid icke syftet med besvärreglerna skall tillspillo givas måste det verkställande organet städe överväga, om verkställighet av ej lagakraftvunnet beslut äventyrar möjligheten för eventuell klagande att vinna rättelse. Frågan huruvida ett sådant beslut borde verkställas eller icke hade organet att bedöma under i princip samma ansvar för dess ledamöter som i fråga om andra förvaltningsåtgärder. Av flera skäl har kommittén ej funnit lämpligt att föreslå uttryckliga bestämmelser om verkställbarheten av beslut. Genom att utesluta det nuvarande stadgandet att beslut må verkställas, om klaganden försummar vissa angivna formföreskrifter, men bibehålla bestämmelsen om rätt för länsstyrelsen att meddela verkställighetsförbud har kommittén ansett sig ha gett tillräckligt uttryck åt den av kommittén skisserade huvudregeln.

Av de nyheter, som kommitténs förslag innehåller beträffande den närmare utformningen av det kommunala besvärsinstitutet, må först nämnas, att genom uttrycklig bestämmelse fastslås att besvärsrätten avser beslut icke blott — som enligt nu gällande regler — av fullmäktige, kommunalnämnd och drätselkammare utan av de kommunala organen över huvud, såvida ej annat är särskilt stadgat. Besvärinstans är enligt förslaget i samtliga fall länsstyrelsen. Magistratens ställning som besvärsmyndighet upphör alltså i likhet med magistratens kommunala uppgifter i övrigt. Besvärstidens längd har kommittén föreslagit till tre veckor under hänvisning till att överensstämmelse härigenom vinnes med den i rättegångsbalken stadgade tiden för vad mot underrätts dom. Såsom berörts vid redogörelsen för förslaget om anordnande av kommunal anslagstavla har kommittén vidare föreslagit, att besvärstiden skall räknas från den dag då protokollsjustering tillkännagivits å anslagstavlan. Enär det syfte, som gällande bestämmelser om insändande av diariebevis avsetts att fylla — beredande av kännedom om att besvär anförts — numera regelmässigt tillgodoses genom besvärens kommunicering med kommunen, har kommittén i sitt lagförslag ej medtagit någon regel om insändande av diariebevis.

Remissyttrandena. Åtskilliga remissinstanser ha tillstyrkt kom-

mitténs förslag utan erinringar. Den kritik, som framförts från andra håll, har företrädesvis riktat sig mot att förslaget i likhet med gällande rätt tillägger besvärsrätt blott åt kommunmedlem.

Departementschefen. Med hänsyn till att det kommunala besvärsinstitutet i den utformning det haft alltifrån tillkomsten av kommunalförfattningarna utgör ett väsentligt element i det system av regler, som avser att säkerställa den kommunala självbestänningsrätten, har departementschefen ansett, att det icke bör komma i fråga att vidtaga några mera genomgripande ändringar i nuvarande bestämmelser om kommunalbesvär.

I likhet med kommittén har departementschefen dock närmare behandlat en av de grundläggande reglerna, nämligen den som förbehåller kommunmedlemmarna ensamma rätten att överklaga kommunala beslut. Departementschefen säger sig dela kommitténs betänkligheter mot att i detta hänseende göra någon ändring i vad som nu gäller. Det kommunala besvärsinstitutets funktion vore närmast att möjliggöra en omprövning hos statlig myndighet av kommunala besluts överensstämmelse med lag eller författning, och det syntes vara i princip riktigt att låta kommunmedlemmarna i varje särskilt fall ensamma avgöra, om ett kommunalt organs beslut skulle underkastas sådan kontroll. Att märka vore, att här blott är fråga om sådana beslut, mot vilka besvär skola anföras i den i kommunallagen stadgade ordningen. Sådana beslut innefattade — i motsats till många av de beslut, som skulle överklagas enligt bestämmelser i särskilda författningar — i princip ingen utövning av myndighetsfunktioner gentemot den enskilde utan vore endast led i den fortlöpande verksamhet, som tillkommer fullmäktige och nämnder i egenskap av kommunens beslutande och förvaltande organ. Departementschefen framhåller, att den som utan att vara medlem av kommunen träder i förbindelse med dessa organ på sådant sätt, att han kan beröras av deras beslut, gör detta av fri vilja. Det förefölle därför rimligt att han finge underkasta sig den för kommunen gällande ordningen, sålunda bl. a. regeln att blott kommunmedlem ägde besvärsrätt.

Oaktat vad som sålunda anförts har departementschefen vitsordat, att fall kunna förekomma, där avsaknaden av klagorätt för annan än kommunmedlem ter sig stötande. Enligt departementschefens mening kan det vara påkallat, att besvärsrätten i dylika fall regleras genom specialbestämmelser. Beträffande ett särskilt slag av beslut, som tilldrager sig intresse i detta sammanhang, nämligen beslut om disciplinär åtgärd mot kommunal befattningshavare, erinras att ett steg i den antydda riktningen tagits genom det förslag om inrättande av en för hela riket gemensam tjänstedomstol, som framlagts av 1948 års förhandlingsrättskommitté i dess betänkande angående stats- och kommunaltjänstemäns förhandlingsrätt. Hos denna domstol skall enligt förslaget kommunal befattningshavare, som är missnöjd med beslut om varning, mistning av lön eller avskedande på grund av tjänstefel, kunna påkalla prövning av beslutet oavsett av vilken kommun han är medlem. I avvaktan på att ställning toges till detta förslag har departementschefen ansett, att f. n. inga generella åtgärder böra övervägas i syfte

att bereda icke-kommunmedlem klagorätt i fråga om disciplinär åtgärd. Man torde t. v. böra begränsa sig till att öppna möjlighet för icke-kommunmedlem att besvara sig i hithörande frågor — liksom i vissa andra ärenden — hos en av kommunen inrättad besvärdsnämnd på sätt utvecklas i ett följande avsnitt.

Även den i kommunallagskommitténs direktiv berörda frågan om besvärsmätt för förening, som åger förhandlingsrätt enligt lagen om förhandlingsrätt för kommunala tjänstemän, bör enligt departementschefen prövas i samband med övriga frågor, som sammanhånga med förhandlingsrätten.

Genom kommitténs förslag om utvidgande av besvärsmätten att gälla beslut av de kommunala organen över huvud, såvida ej annat är särskilt stadgat, samt genom vad kommittén föreslagit rörande besvärstid och om magistratens upphörande som besvärsminstans vinnes enligt departementschefens mening betydande förenkling och enhetlighet, och han har ansett sig kunna biträda förslagen i alla delar. Med anledning av att en kommunal remissinstans uttalat, att tillkännagivande om protokollsjustering på kommunens anslagstavla borde såvitt gäller styrelsers och nämnders protokoll innehålla en förteckning över de i protokollet upptagna besluten, har departementschefen vitsordat värdet av en sådan förteckning men ansett, att man icke i lagen bör uppställa något krav på att tillkännagivande om justering bör vara av detta utförliga innehåll. Likaledes i anledning av vad som anförts i ett remissyttrande har departementschefen berört frågan om utgångspunkten för besvärstiden i det speciella fallet att beslut meddelas av en avdelning av kommunens styrelse eller annan nämnd eller eljest på grund av delegation av beslutanderätt inom sådan nämnd. Departementschefen anmärker i detta avseende, att kommitténs förslag rörande kommunens styrelse och övriga nämnder icke innehåller några bestämmelser om skyldighet att föra protokoll över beslut, som fattas på grund av delegation av nämndens beslutanderätt. Emellertid torde det — framhåller departementschefen vidare — utan att dylika föreskrifter finnas kunna förutsättas, att protokollföring städse sker i ärende av den art och betydelse, att klagan över det däri fattade beslutet ligger inom den praktiska möjlighetens ram. Där så sker, bör enligt departementschefens mening protokollets justering tillkännages å anslagstavlan och besvärstiden räknas från dagen för detta tillkännagivande. För tillämpningen av en sådan ordning torde de föreslagna besvärsmbestämmelserna icke lägga några hinder i vägen.

De synpunkter kommittén anført på frågan om verkställbarheten av kommunala beslut har departementschefen funnit väl avvägda och lämpade att tjäna som ledning för praxis i kommunerna.

I enlighet med vad besvärsmakkunniga förordad i sitt yttrande har departementschefen föreslagit att tiden för anförande av besvär hos Konungen ändras från nuvarande trettio dagar till tre veckor samt att den för menighet medgivna förlängningen av besvärstiden bestämmes till två veckor i stället för femton dagar som föreskrives i gällande lag.

Utskottet. Som den föregående redogörelsen ger vid handen, karakteriseras reglerna om kommunalbesvär av att kommunala beslut blott kunna underkastas legalitetsprövning och att endast kommunmedlem har besvärsrätt. I dessa betydelsefulla hänseenden avser det föreliggande förslaget icke att göra någon ändring. Att regeln om kommunmedlems exklusiva besvärsrätt sålunda bibehålles orubbad, finner utskottet i princip riktigt. Utskottet har härmed icke velat bestrida, att i vissa situationer besvärsrätt även för annan än kommunmedlem kan te sig berättigad, t. ex. beträffande beslut om disciplinär åtgärd mot kommunal befattningshavare, som är bosatt utom kommunen. Bl. a. av skäl, som departementschefen utvecklat, bör emellertid frågan om vidgning av besvärsrätten i detta fall icke tagas under övervägande i förevarande sammanhang. Över huvud torde de fall, där besvärsrätt för annan än kommunmedlem undantagsvis kan komma i fråga, lämpa sig bättre för en reglering i specialförfattning än i kommunallag. En särställning intager dock frågan om besvärsrätt hos den förut omnämnda besvärsnämnden. Härtill återkommer utskottet i följande avsnitt.

Beträffande olika sidor av det kommunala besvärsinstitutet innefattar förslaget flera nyheter, som utskottet finner välmotiverade. Som ett väsentligt framsteg i förhållande till den nuvarande ordningen vill utskottet särskilt beteckna den enhetlighet, som ernåtts beträffande besvärstidens beräkning och längd. Att besvärstiden städse skall räknas från den dag då tillkännagivande av protokollsjustering skett på kommunens anslagstavla — och icke, såsom nu för visst fall gäller, från beslutets delgivning genom protokollsutdrag — torde icke böra föranleda mera avsevärda betänkligheter, då det torde få förutsättas, att den som särskilt beröres av anhängigt ärende under hand gör sig underrättad om ärendets gång och däri meddelade beslut. En värdefull nyhet i förslaget är också det uttryckliga fastsläandet av att besvärsrätt föreligger — utom beträffande beslut av fullmäktige och kommunens styrelse — även i fråga om beslut av kommunens särskilda nämnder, i den mån klagorätten ej är reglerad i särskild författning.

Mot de av kommittén framförda och av departementschefen gillade synpunkterna på kommunala besluts verkställbarhet har utskottet icke funnit anledning till erinran.

Särskilt besvärsinstitut i ärenden angående tjänstetillsättningar m. m.

Gällande ordning. Så som kommunalbesvärsinstitutet är utformat kan i regel någon omprövning i sak av ett kommunalt beslut icke komma till stånd efter besvär. Ett beslut om tillsättning av kommunal befattningshavare kan sålunda icke undanröjas av besvärsmyndigheten på den grund att den klagande finnes vara lämpligare än den av kommunen tillsatte. I huvudstaden har emellertid med stöd av vissa bestämmelser i lagen om kommunalstyrelse i Stockholm skapats möjlighet i viss utsträckning till en materiell omprövning av de kommunala nämndernas tjänstetillsätt-

ningar. Den som är missnöjd med sådan tillsättning äger nämligen besvära sig hos Stockholms stads besvärsnämnd, som äger pröva klagomålen i sak och sålunda ingå på en värdering av klagandens meriter. Nämndens behörighet är begränsad till sådana tillsättningsbeslut, som eljest skolat överklagas genom kommunalbesvär. Besvärsnämndens beslut i anledning av där anförda besvär kan överklagas endast på de vanliga formella besvärsgrunderna.

R e f o r m f ö r s l a g. Frågan om att införa materiell besvärspövning beträffande kommunala tjänstetillsättningsbeslut har vid flera tillfällen tagits upp i riksdagen. Vid 1939 och 1946 års riksdagar avslogos på konstitutionsutskottets hemställda motioner, som väckts i ämnet.

I anledning av förnyade motioner vid 1948 års riksdag (I: 148 och II: 242) framhöll konstitutionsutskottet (utl. nr 13), att lämplighetsprövning av tjänstetillsättningsärenden efter besvär till statligt organ skulle innebära ett allvarligt intrång i den kommunala självbestämmanderätten, något som utskottet icke kunde förorda. Emellertid ansåg utskottet, att kommunalförvaltningens och därmed den kommunala förvaltningsapparatusens under senare år alltmera vidgade omfattning gjorde frågan om en rent kommunal besvärсанordning, motsvarande eller liknande den i Stockholm befintliga, förtjänt av uppmärksamhet även för andra kommuners vidkommande. Bl. a. under hänvisning till att kommunallagskommittén kunde förutsättas upptaga frågan till behandling avstyrkte utskottet motionerna. Dessa avslogos av riksdagen, av andra kammaren med utslutande av utskottets motivering.

Också vid 1950 års riksdag avslogos i frågan väckta motioner (I: 21 och II: 23; I: 285 och II: 341). I sitt avstyrkande utlåtande (nr 4) återopade konstitutionsutskottet bl. a., att kommunallagskommittén dämera till omprövning upptagit förevarande spörsmål.

Frågan om inrättande av kommunal besvärsnämnd för prövning av tjänstetillsättningsbeslut har tilldragit sig intresse även i några av de större landsortsstäderna. Sålunda ha från stadsfullmäktige i Norrköping och Gävle överlämnats framställningar i frågan till kommunallagskommittén.

I förevarande sammanhang må även omnämnas ett av Stockholms stadskollegium väckt förslag rörande vidgad kompetens för stadens besvärsnämnd. Förslaget, som framförts i skrivelse till Kungl. Maj:t den 11 september 1947, åsyftar, att vissa av de tjänstetillsättningar, som till följd av besvärsmålsbestämmelser i särskilda författningar f. n. äro undantagna från besvärsnämndens kompetens, skola kunna överklagas hos nämnden.

K o m m i t t é n. Kommittén har först berört de förslag som i olika sammanhang väckts om införande av materiell besvärspövning i tjänstetillsättningsärenden, förlagd till de vanliga besvärinstanserna eller till ett speciellt inrättat riksorgan. Med hänsyn till de invändningar, som ur den kommunala självstyrelsens synpunkt kunna riktas däremot, har kommittén för sin del avvisat tanken på en sådan ordning. Däremot har kommittén funnit, att några erinringar av detta slag icke kunna göras mot förslaget att tillåta

en omprövning av tjänstetillsättningar inom kommunalförvaltningens egen ram. Under hänvisning till att en kommunal besvärinstans finnes i Stockholm och att man där synes ha haft goda erfarenheter av dess verksamhet, föreslår kommittén, att även övriga kommuner beredes möjlighet att, där de så finna lämpligt, inrätta ett motsvarande organ. Kommittén har funnit sannolikt, att den föreslagna ordningen kommer att få praktisk användning huvudsakligen i de största kommunerna, framför allt de större städerna.

I fråga om besvärsnämndens kompetens har kommittén föreslagit en utvidgning i jämförelse med den som tillkommer besvärsnämnden i Stockholm, nämligen så till vida att utom tjänstetillsättningar även beslut om entledigande och disciplinära åtgärder mot befattningshavare skola kunna överklagas hos den särskilda nämnden.

I likhet med vad som gäller för huvudstaden är enligt kommitténs förslag rätten att anföra besvär hos besvärsnämnden avsedd för de fall, där klagan eljest skolat föras genom kommunalbesvär. Kommittén har emellertid framhållit att åtskilliga av de kommunala befattningar, vilkas tillsättande skall överklagas genom förvaltningsbesvär, till sin natur äro sådana, att kommunalbesvärsreglerna böra vara tillämpliga. Vid revision av specialförfattningarna bör enligt kommitténs mening en saklig översyn äga rum rörande de befattningar, vilkas tillsättande kan helt förbehållas kommunala organ, och de tjänstetillsättningar, som alltjämt böra stå under statstillsyn genom förmedling av förvaltningsbesvärsinstitutet.

Enligt kommittéförslaget är rätten att föra klagan hos besvärsnämnden icke beroende av medlemskap i kommunen. I övrigt innebär kommitténs förslag, att i ärende, som tillhör nämndens kompetensområde, besvär alltid skola — inom den för besvär i allmänhet stadgade tiden av tre veckor från den dag då protokolljustering tillkännagivits å kommunens anslagstavla — anföras hos nämnden, således både då besvären stödjas på materiella skäl och då någon av de vanliga kommunala besvärsgrunderna åberopas. Hos länsstyrelsen må klagan föras endast över beslut, som besvärsnämnden meddelar i anledning av hos nämnden anförda besvär. För sådana besvär skola gälla de allmänna reglerna om kommunalbesvär.

Med hänsyn till de grannliga frågor, som skola ankomma på besvärsnämnden, har kommittén vidare föreslagit, att föreskrifter om nämndens sammansättning och arbetsformer i varje särskilt fall skola fastställas av Kungl. Maj:it i form av ett reglemente för nämnden.

Remissyttrandena. Flertalet av de remissmyndigheter, som särskilt berört frågan om en särskild besvärform för ärenden om tjänstetillsättningar m. m., har tillstyrkt kommitténs förslag i denna del. Å andra sidan har förslaget avstyrkts av bl. a. styrelsen för svenska stadsförbundet. I fråga om detaljerna i förslaget ha vissa nya synpunkter framförts. Bl. a. har en remissinstans förordat, att fastställelseprövningen beträffande besvärsnämndens reglemente förläggas till länsstyrelsen.

Departementschefen biträder förslaget, att kommunerna skola få befogenhet att inrätta en besvärinstans av ifrågavarande slag. Anord-

ningen med besvärsnämnd avser enligt departementschefen ej annat än att inom den kommunala organisationens ram skapa möjligheter för en mer grundlig, allsidig och objektiv prövning av vissa ärenden än vad som eljest kan åstadkommas. Om denna möjlighet skall utnyttjas eller icke, får — framhållas av departementschefen — kommunen själv avgöra. I likhet med kommittén finner han sannolikt, att blott de största kommunerna komma att inrätta besvärsnämnd.

Beträffande arten av de beslut, som böra kunna dragas under besvärsnämndens prövning — enligt kommunallagskommitténs förslag beslut om tillsättning, förordnande, entledigande eller disciplinär åtgärd — så har departementschefen erinrat om förhandlingsrättskommitténs tidigare berörda förslag om inrättande av en tjänstedomstol, hos vilken kommunal befattningshavare skall äga påkalla prövning av beslut om varning eller annan disciplinär åtgärd. Något ställningstagande till detta förslag torde emellertid icke kunna väntas under de närmaste åren. Med hänsyn härtill och då kommunallagskommitténs förslag i denna del i flertalet yttranden tillstyrkts eller lämnats utan erinran, har departementschefen biträtt detta förslag.

Enligt departementschefens mening kunna skäl anföras för att låta besvärsnämndens på detta sätt bestämda behörighet även inbegripa beslut, som f. n. skola överklagas genom förvaltningsbesvär enligt särskilda författningsbestämmelser. Prövningen av denna fråga — som förutsätter en närmare översyn av besvärreglerna i flera olika specialförfattningar — kan emellertid enligt vad departementschefen framhåller icke företagas i detta sammanhang.

Rörande ordningen för besvärs anförande i kommun, där besvärsnämnd finnes, är departementschefen enig med kommittén. I enlighet härmed säger han sig icke kunna biträda av besvärssakkunniga i deras yttrande framförd mening att blott besvär på materiella grunder skola anföras hos besvärsnämnden och kommunalbesvär anföras direkt hos länsstyrelsen.

I likhet med kommittén anser departementschefen, att reglemente bör finnas för besvärsnämnd. Då det emellertid ej synes erforderligt att underställa sådant reglemente Kungl. Maj:ts prövning, förordar han att fastställelseprövningen förläggas till länsstyrelsen. Det torde enligt departementschefen kunna förväntas, att genom kommunförbundens försorg upprättas normalreglementen, som kunna tjäna till förebild för kommunernas beslut om reglemente för besvärsnämnd och vid länsstyrelsens prövning av dessa beslut.

I ä m n e t v ä c k t m o t i o n. I motionen II: 618 har herr *Nihlfors* hemställt, att riksdagen måtte besluta att i kommunallagen intagas bestämmelser, som garantera de anställdas organisationer visst inflytande vid val av sådan besvärsnämnd, som skall kunna utses enligt 76 § 3 mom. i lagen, samt att vederbörande utskott måtte utarbeta erforderlig lagtext.

Utskottet. Såsom utskottet framhållit vid tidigare tillfällen, då fråga väckts i riksdagen om beredande av möjlighet till materiell omprövning av kommunala tjänstetillsättningsbeslut, kan det icke komma i fråga att förlägga en

sådan prövning till en statlig besvärinstans. Anledning saknas att i fråga om dessa beslut göra avsteg från den allmänna principen att kommunerna ha att själva bedöma lämpligheten av sina åtgärder. Den anordning med besvärnämnd för prövning av tjänstetillsättningsfrågor och vissa närstående ärenden, som nu föreslagits, innebär emellertid ingen avvikelse från den allmänna regeln. Besvärnämnden är som den utformats i förslaget ett rent kommunalt organ, och dess inrättande beror helt på kommunens beslut. Ur den kommunala självstyrelsens synpunkt kunna sålunda icke göras några invändningar mot den föreslagna ordningen. Ehuru det väl knappast framträtt något mer allmänt behov av att kunna underkasta tjänstetillsättningar och övriga berörda ärenden en omprövning inom den kommunala organisationens ram, vill utskottet, särskilt i betraktande av de goda erfarenheter man uppger ha haft av den i Stockholm inrättade besvärnämndens verksamhet, tillstyrka att även övriga kommuner få rätt att tillsätta sådan nämnd med de befogenheter som förslaget upptager. På sätt förslaget förutsätter bör besvärsrätt hos denna nämnd tillkomma även den som ej är kommunmedlem, såvitt han beröres av fattat beslut. Enär klagan hos besvärnämnden ej åsyftar en prövning av statlig myndighet, synes ur principiella synpunkter ej någon erinran kunna göras mot en på detta sätt vidgad besvärsrätt. Även den utformning som i övrigt givits det nya besvärsinstitutet tillstyrkes av utskottet. Detta betyder, att utskottet icke kan biträda det i motionen II: 618 framställda förslaget att de anställdas organisationer genom bestämmelser i lag tillförsäkras inflytande vid valet av besvärnämnd.

Övriga frågor.

I en särskild specialmotivering har departementschefen behandlat de nyheter förslaget till kommunallag och övriga författningsförslag innehålla utöver vad som framgår av den härovan lämnade redogörelsen. Vissa av de i detta avseende föreslagna bestämmelserna beröras närmare nedan. Där så ej sker, föranleder vad som föreslagits ej någon erinran från utskottets sida. Nedan behandlas i övrigt vissa genom motioner eller under utskottsbehandlingen väckta frågor, som ej tidigare omnämnts, varjämte lämnas en sammanfattning av de ändringar utskottet företagit i lagtexten.

Enligt gällande bestämmelser om fullmäktiges antal skall i landskommun antalet bestämmas sålunda, att kommun med 2 000 invånare eller därunder utser 15—30, kommun med över 2 000 t. o. m. 5 000 invånare utser 20—35, samt kommun med över 5 000 invånare utser 25—40. För städer med upp till 5 000 invånare gälla samma bestämmelser som för landskommunerna i de två lägsta storleksgrupperna. Beträffande städer med mera än 5 000 invånare gäller, att stad med över 5 000 t. o. m. 20 000 invånare utser 25—40, stad med över 20 000 t. o. m. 40 000 invånare utser 35—50, samt stad med över 40 000 invånare utser 45—60. I förslaget till

kommunallag ha de för stad gällande bestämmelserna intagits oförändrade och gjorts tillämpliga även för landet.

I de likalydande motionerna I: 505 av herr *Weiland m. fl.* och II: 619 av herrar *Hammar* och *Hagård* har hemställts, att riksdagen med ändring av vad Kungl. Maj:t hemställt måtte för sin del besluta, att stadgandet angående antalet fullmäktige för en kommun ges sådan lydelse, att kommun med 2 000 invånare eller därunder utser 25, kommun med 2 001—5 000 invånare utser 35, kommun med 5 001—15 000 invånare utser 40, kommun med 15 001—35 000 invånare utser 45, kommun med 35 001—50 000 invånare utser 50 och kommun med över 50 000 invånare utser 60 fullmäktige samt att vederbörande utskott måtte utarbeta erforderlig ändring i lagtexten.

Utskottet får erinra, att metoden att bestämma fullmäktiges antal inom vissa latituder, hänförliga till folkmängden, infördes för städernas del 1862 och för landskommunernas del 1913. Senast vidtogos ändringar i bestämmelserna 1948. Bortsett från att antalet fullmäktige i den lägsta storleksgruppen ursprungligen var fixerat till 20, har den angivna metoden gett kommunerna möjligheter att inom de uppställda gränserna bestämma fullmäktiges antal efter vad som ansetts behövt och lämpligt i varje särskilt fall. De år 1948 vidtagna ändringarna inneburo en icke oväsentlig vidgning av dessa gränser. Att beslutanderätten beträffande fullmäktiges antal enligt förslaget överflyttas från kommunalstämman och allmänna rådstugan till fullmäktige själva kan rimligen icke ge anledning att frångå den nuvarande ordningen. Ej heller i övrigt torde motionärerna ha förebragt bärande skäl för sitt förslag. Utskottet avstyrker alltså de berörda motionerna.

Enligt nuvarande bestämmelser skola fullmäktige varje år välja ordförande och vice ordförande för nästkommande kalenderår. För året näst efter det, då val av fullmäktige ägt rum, skall ordförande valet hållas i januari och ordförandeskapet intill dess utövas av den som fullmäktige därtill särskilt utsett. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skall däremot ordförande valet för detta år i likhet med valet av kommunens styrelse förrättas av de nyvalda fullmäktige vid sammanträde i december månad det år fullmäktig valet skett. I de likalydande motionerna I: 503 av herr *Lodenus m. fl.* och II: 622 av herr *Persson* i *Norrby m. fl.* har i denna del hemställts, att riksdagen med ändring av Kungl. Maj:ts förslag måtte besluta, att val av ordförande och vice ordförande i fullmäktige året efter det fullmäktigval ägt rum skall förrättas i januari månad, samt uppdraga åt vederbörande utskott att vidtaga härför erforderliga ändringar i lagtexten.

Då *utskottet* för sin del tillstyrkt en sådan ordning för styrelse valet, att det skall förrättas först i december månad året efter det fullmäktigval ägt rum, kan utskottet ej förorda, att de nyvalda fullmäktige inkallas till sammanträde samma år de valts blott för att utse sitt presidium för nästa år. Utskottet tillstyrker alltså det förslag, som i denna del framställts i motionerna I: 503 och II: 622.

Rörande den föreslagna bestämmelsen om plats för fullmäktigsammanträde vill *utskottet* understryka departementschefens uttalande att fullmäktige äga sammanträda utanför kommunen, där så finnes lämpligt. Stundom förekommer, att fullmäktige på grund av lokalsvårigheter eller andra särskilda orsaker icke kunna besluta om platsen för visst eller vissa sammanträden. Enligt utskottets mening bör för dylikt fall ej något hinder att fullmäktige såsom plägar ske på sina håll uppdraga åt ordföranden att bestämma var sammanträdet eller sammanträdena skola hållas.

I överensstämmelse med nu gällande bestämmelser skiljes i förslaget till kommunallag mellan ordinarie och extra fullmäktigsammanträde. Ordinarie sammanträden skola — i likhet med vad som f. n. gäller för städerna — hållas enligt ordning, som bestämmes av fullmäktige. Extra sammanträde skall hållas, när länsstyrelsen därom förordnar eller kommunens styrelse eller de flesta av fullmäktige det begära eller ordföranden finner det nödigt. Vissa årligen återkommande ärenden skola behandlas vid ordinarie sammanträden. Sålunda skall dechargefrågan företagas vid sådant sammanträde före utgången av juni månad, eventuellt vid ordinarie sammanträde senare under året. Vid ordinarie sammanträde i oktober månad fastställles utgifts- och inkomststaten, och vid ordinarie sammanträde före utgången av december månad förrättas val till de befattningar, vilka bliva lediga vid årets slut.

I motionen I: 502 av herr *Lundgren* har i förevarande del hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta den ändringen i förslaget till kommunallag att fastställande av utgifts- och inkomststat för kommunen skall kunna ske även på extra sammanträde samt att konstitutionsutskottet måtte utarbeta förslag till erforderlig lagtext.

Enligt *utskottets* mening finnes ej tillräcklig anledning att i den nya lagen särskilda ordinarie och extra sammanträden och sålunda fordra, att vissa ärenden skola behandlas på ordinarie sammanträden. Tillräckligt torde vara att bibehålla regeln om de tider, inom vilka sammanträden skola hållas för behandling av de ifrågavarande ärendena. Utskottet föreslår alltså härav betingade ändringar i förslaget till kommunallag. Härigenom tillgodoses även syftet med det nyssnämnda förslaget i motionen I: 502. I detta sammanhang vill utskottet dessutom föreslå den ändringen i lagförslaget, att val till de befattningar, som bliva lediga vid årets slut, skola förrättas vid sammanträde i december månad.

I Kungl. Maj:ts förslag till kommunallag har ej medtagits en av kommittén förordad bestämmelse om rätt för i kommunens tjänst anställd befattningshavare, vilken såsom föredragande hos kommunens styrelse eller eljest på grund av sina tjänsteåligganden intager en ledande ställning inom kommunens samfällda förvaltning, att deltaga i fullmäktiges överläggningar men ej i besluten. Uteslutandet av denna bestämmelse sammanhänger med att i Kungl. Maj:ts förslag ej heller givits någon mot-

svarighet till det av kommittén föreslagna förbudet för sådan befattningshavare att vara fullmäktig. *Utskottet* har å sin sida i det föregående förordat ett förbud av detta slag och vill nu även tillstyrka, att den ifrågavarande befattningshavaren får rätt att delta i fullmäktiges överläggningar på sätt kommittén föreslagit.

Om vad fullmäktiges protokoll skall innehålla har i förslaget till kommunallag intagits en regel, som i sak överensstämmer med nuvarande föreskrifter. Enligt *utskottets* mening bör man emellertid kunna ställa större krav på protokollets fullständighet än vad den föreslagna regeln gör. *Utskottet* förordar för sin del, att bestämmelserna om protokoll utformas efter mönster av vad som skett i det förslag till landstingslag, som framlagts av kommunallagskommittén i betänkande den 11 december 1952. Härigenom vinnes att framställda förslag och yrkanden som ej återkallats bliva redovisade, varjämte protokollföringen även i andra hänseenden blir fullständigare. De föreslagna bestämmelserna avses bliva tillämpliga också på kommunens styrelse och övriga nämnders protokoll.

I de likalydande motionerna I: 508 av herr *Nilsson, Patrick, m. fl.*, och II: 623 av herr *Svensson* i Vä *m. fl.* har bl. a. väckts fråga om lagstadgad rätt för fullmäktiges ordförande att närvara vid sammanträde med kommunens styrelse och att bliva underrättad om tid för sådant sammanträde. Motionärerna ha i sådant syfte hemställt, att riksdagen måtte besluta att i 36 § av förslaget till kommunallag införa ett tredje stycke av följande lydelse: »Vad ovan sagts om suppleants rätt att närvara vid styrelsens sammanträden och om underrättelse om tid för sammanträde må även gälla för fullmäktiges ordförande eller vice ordförande, då denne fungerar som ordförande.»

Utskottet har ej kunnat finna, att det föreligger något behov av en lagbestämmelse för det angivna ändamålet. Det synes böra vara en intern kommunal angelägenhet att bestämma i en dylik fråga. *Utskottet* avstyrker sålunda motionerna i förevarande del.

I de likalydande motionerna I: 504 av herr *Svensson* och II: 620 av herr *Adamsson* har hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av förslaget till kommunallag, att fullmäktige erhålla rätt att besluta om ersättning åt suppleanter i beredning, kommunens styrelse och annan kommunal nämnd, samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderliga författningsändringar.

Departementschefen har rörande frågan om rätt för kommun att tillerkänna ersättning åt vid sammanträde närvarande men ej tjänstgörande suppleanter anfört, att ett mer regelmässigt utgivande av ersättning i dylikt fall skulle kunna medföra icke oväsentliga kostnader, särskilt för kommuner där dagtraktamente och resekostnadsersättning på grund av stora avstånd eller andra skäl utgå med relativt höga belopp. Enligt departementschefen torde

det heller icke vara något allmänt önskemål bland kommunerna att utvidga ersättningsrätten i förevarande hänseende. *Utskottet* får med instämmande i dessa synpunkter avstyrka de berörda motionerna.

De ändringar i *lagtexterna*, som *utskottet* i anslutning till den i det föregående lämnade motiveringen eller eljest företagit, framgå av följande redogörelse.

Kommunallagen. 7 § har ändrats i anslutning till vad *utskottet* föreslagit rörande valbarhetshinder för den ledande kommunale befattningshavaren.

I 8, 11 och 33 §§ ha vidtagits de ändringar som föranledas av vad *utskottet* föreslagit i fråga om tiden för valet av fullmäktiges presidium och kommunens styrelse samt förläggningen av styrelsens mandattid.

13 § har ändrats med anledning av det föreslagna slopandet av fullmäktigsammanträdenas indelning i ordinarie och extra. I anslutning härtill har ordet »ordinarie» borttagits i 14, 54, 65, 69 och 72 §§. Därjämte har i 13 § gjorts den ändring, som betingas av att val till de befattningar, som bliva lediga vid årets slut, skola förrättas vid sammanträde i december månad.

16 § har givits den avfattning, som *utskottet* förordat i avsnittet om jäv vid kommunala sammanträden.

17 § har kompletterats med föreskrift om rätt för den ledande kommunale befattningshavaren att vara tillstädes vid och delta i fullmäktiges överläggningar på sätt *utskottet* förordat i det föregående.

I 18 § har vidtagits en formell ändring.

24 § har ändrats i anslutning till *utskottets* förslag rörande innehållet i fullmäktiges protokoll.

26, 30, 40, 45 och 47 §§ ha jämkats i det syfte som *utskottet* angivit i avsnittet om kommunal arkivvård. I 47 § har härutöver gjorts en jämkning av redaktionell art.

58 § har ändrats i överensstämmelse med de av årets riksdag beslutade och redan ikraftträdde ändringarna i bestämmelserna om den underställningsfria lånerätten. Riksdagens beslut (skrivelse nr 186) innebar viss ändring i det förslag till nya regler, som framlades genom proposition nr 98 och som även beaktats vid framläggandet av nu förevarande proposition. Genom den ändring, som *utskottet* sålunda vidtagit, har *utskottet* biträtt i motion I: 502 av herr *Lundgren* gjord hemställan, att riksdagen måtte besluta bl. a. den ändringen i förslaget till kommunallag, »att beloppet för kommunernas underställningsfria lånerätt måtte höjas enligt riksdagens tidigare i år fattade beslut».

I 69 § har — förutom ordet ordinarie — uteslutits vad paragrafen innehåller om fastighetsskatt. Ändringen är föranledd av riksdagens förut i år fattade beslut rörande omläggning av fastighetsbeskattningen (skrivelse nr 285).

Lagen om införande av kommunallagen. 3 § har uteslutits i anledning av vad *utskottet* föreslagit rörande tiden för val av fullmäktiges presidium och

kommunens styrelse samt förläggningen av mandattiden för styrelsen. Denna ändring har medfört omnumrering av de följande paragraferna i lagförslaget. För de städer, i vilka drätselkammaren f. n. utses i annan ordning än vad utskottets förslag stadgar, innebär detta förslag, att drätselkammare (stadskollegium) skall utses enligt de föreslagna bestämmelserna första gången i december 1955. Intill dess ett sålunda utsett organ kan träda i funktion, har stadens enligt nu gällande föreskrifter valda drätselkammare att fungera som kommunens styrelse.

Under hänvisning till vad i det föregående anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition ej kunnat i oförändrat skick bifallas, i anledning av sagda proposition samt motionerna I: 501, I: 502, I: 503 och II: 622, I: 507 och II: 624 samt I: 508 och II: 623 ville för sin del antaga följande

1) F ö r s l a g

till

K o m m u n a l l a g .

Härigenom förordnas som följer.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

1 kap. Allmänna bestämmelser.

1 §.

Riket är indelat i kommuner. Kommunerna äro landskommuner, köpingar och städer.

Råder osäkerhet beträffande gränsen för kommuns område, förordnar Konungen angående gränsens rätta sträckning.

Om kommunalförbund och om ändring i kommunal indelning är särskilt stadgat.

Denna lag äger icke avseende å Stockholms stad.

2 §.

Medlem av kommun är envar, som är där mantalsskriven, ävensom var och en, vilken, utan att vara mantalsskriven i kommunen, därstädes äger eller brukar fast egendom eller är taxerad till allmän kommunalskatt.

3 §.

Kommun äger att själv, efter vad i denna lag närmare bestämmes, vårda sina angelägenheter, såvitt icke handhavandet därav enligt gällande författningar tillkommer annan.

Angående vissa kommunala angelägenheter är särskilt stadgat.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

4 §.

Kommuns beslutanderätt utövas av kommunens fullmäktige. Fullmäktige äro i landskommun och köping kommunalfullmäktige och i stad stadsfullmäktige.

Förvaltning och verkställighet tillkomma kommunens styrelse och övriga nämnder. Kommunens styrelse är i landskommun och köping kommunalnämnd och i stad drätselkammare eller stadskollegium.

2 kap. Om kommunens fullmäktige.

5 §.

Fullmäktiges antal bestämmes i förhållande till folkmängden sålunda, att

kommun med 2 000 invånare eller därunder utser 15—30,

kommun med över 2 000 till och med 5 000 invånare utser 20—35,

kommun med över 5 000 till och med 20 000 invånare utser 25—40,

kommun med över 20 000 till och med 40 000 invånare utser 35—50, samt

kommun med över 40 000 invånare utser 45—60.

Fullmäktige besluta, med iakttagande av vad nu är sagt, huru många fullmäktige skola utses för kommunen. Om beslutet skall länsstyrelsen ofördröjligen underrättas.

Har beslut fattats om ändring av fullmäktiges antal, skall kommunen ändock intill utgången av det år, då allmänna fullmäktigval nästa gång skola förrättas, företrädas av fullmäktige till det antal, som tidigare blivit bestämt.

Om bestämmande av fullmäktiges antal, då beslut därom påkallas av ändring i kommunal indelning, är särskilt stadgat.

6 §.

Rösträtt vid val av fullmäktige tillkommer envar inom kommunen mantalsskriven svensk medborgare, som senast under nästföregående kalenderår uppnått tjuguetå års ålder och ej är omyndig. Varje röstberättigad äger en röst.

Om upprättande av röstlängd och om röstlängdens bindande verkan stadgas i kommunala vallagen.

7 §.

Fullmäktige väljas bland de röstberättigade, som äro boende inom kommunen och uppnått tjugutå års ålder. Den som är omyndig eller i konkurstillstånd kan ej väljas till fullmäktig.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Landshövding, landssekreterare och landskamrerare må icke utses till fullmäktige.

Landshövding, landssekreterare och landskamrerare samt i kommunens tjänst anställd befattningshavare, vilken såsom föredragande hos kommunens styrelse eller eljest på grund av sina tjänsteåligganden intager den ledande ställningen inom kommunens samfällda förvaltning, må icke utses till fullmäktige.

Kommer fullmäktig efter valet i den ställning, att han ej längre är valbar, frånträder han omedelbart sitt uppdrag.

Den som uppnått sextio års ålder må avsäga sig uppdrag att vara fullmäktig. Eljest må ej någon avsäga sig sådant uppdrag med mindre han uppger hinder, vilket godkännes av fullmäktige.

8 §.

Fullmäktige väljas för fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då valet skett; dock skola fullmäktige redan samma år de utsetts förrätta val av fullmäktiges ordförande och vice ordförande samt kommunalnämnd, drätselkammare och stadskollegium på sätt bestämes nedan i denna lag.

Fullmäktige väljas för fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då valet skett.

Om val av fullmäktige i anledning av ändring i kommunal indelning är särskilt stadgat.

9 §.

För val av fullmäktige skall kommun med mera än 40 000 invånare indelas i valkretsar. Är folkmängden i kommun mindre än nu sagts men överstiger den 10 000, må valkretsindelning ock företagas, där så befinnes lämpligt. Annan kommun må ej indelas i valkretsar, såframt icke till följd av kommunens särskilt betydande utsträckning eller liknande förhållanden synnerliga skäl föreligga därtill. Valbarhet är ej inskränkt inom valkrets.

Vid valkretsindelning iakttages, att varje krets kommer att utse minst tio, högst trettio fullmäktige efter den beräkningsgrund, att i allmänhet inom varje krets en fullmäktig utses för varje befolkningstal motsvarande det som erhålles, då kommunens folkmängd delas med antalet fullmäktige för hela kommunen; att delar av samma by eller hemman ej utan synnerliga skäl förläggas till olika valkretsar; att varje valkrets skall kunna omslutas med en sammanhängande gränslinje; samt att antalet fullmäktige

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

för hela kommunen, i den mån det utan olägenhet kan ske, fördelas lika på de särskilda valkretsarna.

Om indelning i valkretsar jämte antalet fullmäktige för varje valkrets äga, efter därom av kommunens styrelse uppgjort förslag, fullmäktige göra framställning hos länsstyrelsen. Utan föregående framställning må länsstyrelsen förordna om sådan indelning, sedan tillfälle beretts fullmäktige att avgiva yttrande i ärendet. Beslut om indelning i valkretsar skall meddelas senast två månader före ingången av det kalenderår, under vilket beslutet skall träda i tillämpning.

10 §.

Om valdistrikt och valdag samt vals kungörande, förrättande och avslutande, så ock om förfarandet, när fullmäktig avgår före den bestämda tjänstgöringstidens utgång, stadgas i kommunala vallagen.

11 §.

Fullmäktige välja varje år för nästkommande kalenderår bland sig en ordförande och en vice ordförande samt, då fullmäktige så besluta, jämväl en andre vice ordförande. Underrättelse om dessa val, med angivande av de valdas namn och postadress, skall ofördröjligen insändas till länsstyrelsen för intagande i länskungörelserna.

För året näst efter det, då val av fullmäktige ägt rum, skall ordförande-
 devalet förrättas av de nyvalda full-
 mäktige vid sammanträde i december
 månad det år fullmäktigvalet skett.
 Kungörelse om detta sammanträde
 utfärdas av den för sistnämnda år
 utsedde ordföranden. Denne förer vid
 sammanträdet ordet, till dess ordfö-
 randevalet ägt rum.

För året näst efter det, då val av
 fullmäktige ägt rum, skall ordföran-
 devalet hållas i januari månad och
 ordförandeskapet intill dess utövas
 av den som fullmäktige därtill sär-
 skilt utsett.

Äro både ordförande och vice ordförande hindrade att inställa sig vid fullmäktiges sammanträde, äga fullmäktige utse annan ledamot att för tillfället föra ordet. Intill dess så skett, utövas ordförandeskapet av den till tjänstgöringstiden äldste bland fullmäktige eller, där två eller flera fullmäktige ha lika lång tjänstgöringstid, av den bland dessa, som är till levnadsåldern äldst.

12 §.

Fullmäktigsammanträde skall hållas å ställe, som fullmäktige bestämt.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

13 §.

Ordinarie sammanträden skola av fullmäktige hållas enligt ordning, som bestämmes av fullmäktige.

Vid *ordinarie* sammanträde före utgången av juni månad eller, där enligt 65 § så bestämts, vid *ordinarie* sammanträde senare under året fattas beslut i anledning av berättelsen om föregående årets räkenskaper och förvaltning.

Vid *ordinarie* sammanträde i oktober månad fastställes kommunens utgifts- och inkomststat.

Vid *ordinarie* sammanträde före utgången av december månad förrättas val till de befattningar inom kommunen, vilka vid årets slut bliva lediga.

Skulle beträffande viss kommun utgifts- och inkomststaten till följd av särskilda förhållanden icke kunna fastställas i oktober månad, skall vid *ordinarie* sammanträde i denna månad fastställas grunden för utdebitering av den allmänna kommunalskatt, som ingår i preliminär skatt för inkomst under nästföljande år. Därefter skall vid *ordinarie* sammanträde före utgången av december månad kommunens utgifts- och inkomststat fastställas; om skäl därtill äro, må därvid annan utdebiteringsgrund fastställas än som beslutats vid sammanträdet i oktober månad.

Extra sammanträde hålles, när länsstyrelsen därom förordnar eller kommunens styrelse eller de flesta av fullmäktige det begära eller ordföranden finner det nödigt.

13 §.

Sammanträden skola av fullmäktige hållas enligt ordning, som bestämmes av fullmäktige. *Sammanträde skall ock hållas, när länsstyrelsen därom förordnar eller kommunens styrelse eller de flesta av fullmäktige det begära eller ordföranden finner det nödigt.*

Vid sammanträde före utgången av juni månad eller, där enligt 65 § så bestämts, vid sammanträde senare under året fattas beslut i anledning av berättelsen om föregående årets räkenskaper och förvaltning.

Vid sammanträde i oktober månad fastställes kommunens utgifts- och inkomststat.

Vid sammanträde i december månad förrättas val till de befattningar inom kommunen, vilka vid årets slut bliva lediga.

Skulle beträffande viss kommun utgifts- och inkomststaten till följd av särskilda förhållanden icke kunna fastställas i oktober månad, skall vid sammanträde i denna månad fastställas grunden för utdebitering av den allmänna kommunalskatt, som ingår i preliminär skatt för inkomst under nästföljande år. Därefter skall vid sammanträde före utgången av december månad kommunens utgifts- och inkomststat fastställas; om skäl därtill äro, må därvid annan utdebiteringsgrund fastställas än som beslutats vid sammanträdet i oktober månad.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

14 §.

1 mom. Kungörelse om fullmäktigsammanträde, innehållande uppgift om tid och ställe för sammanträdet och de ärenden, som därvid skola behandlas, utfärdas av ordföranden eller, vid hinder för honom, av vice ordföranden.

Kungörelsen skall minst en vecka före sammanträdet anslås å en av kommunen på lämplig plats anordnad anslagstavla (kommunens anslagstavla) och, därest fullmäktige så beslutat, jämväl annorstädes. Kungörelsen skall ock senast fyra dagar före sammanträdet delgivas envar fullmäktig.

Därjämte skall tillkännagivande om tid och ställe för sammanträde samt, därest fullmäktige så bestämt, om de ärenden, som skola behandlas, införas i en eller flera ortstidningar senast en vecka före sammanträdet. Vid *ordinarie* sammanträde före utgången av december månad avgöres för nästföljande kalenderår, i vilken eller vilka tidningar tillkännagivande skall införas. Därvid böra väljas sådana tidningar, som genom spridning inom olika grupper av kommunens medlemmar bringa tillkännagivandet till de flestas kännedom. Har vid fattandet av beslut i ämnet förslag om tillkännagivandets införande i annan ortstidning än sådan, som omfattas av beslutet, varit under omröstning och därvid erhållit minst en tredjedel av de i omröstningen deltagandes röster, skall tillkännagivandet införas jämväl i denna tidning.

Den omständigheten att kungörelse om sammanträde icke blivit anslagen annorstädes än å kommunens anslagstavla eller att tillkännagivande ej blivit infört i tidning utgör ej hinder för sammanträdets hållande.

2 mom. Fordrar ärende så skyndsamt handläggning, att kungörande icke medhinner i den ordning, som stadgas i 1 mom., må sammanträde för ärendets behandling ändock hållas, därest senast söckendagen före sammanträdet kungörelse, innehållande uppgift som i sagda moment avses, anslags å kommunens anslagstavla och delgivits envar fullmäktig.

3 mom. Kungörelse må, i stället för att delgivas fullmäktig inom tid, som sägs i 1 eller 2 mom., översändas till honom med posten så tidigt, att den kan antagas komma honom tillhanda inom samma tid.

Därjämte skall tillkännagivande om tid och ställe för sammanträde samt, därest fullmäktige så bestämt, om de ärenden, som skola behandlas, införas i en eller flera ortstidningar senast en vecka före sammanträdet. Vid sammanträde före utgången av december månad avgöres för nästföljande kalenderår, i vilken eller vilka tidningar tillkännagivande skall införas. Därvid böra väljas sådana tidningar, som genom spridning inom olika grupper av kommunens medlemmar bringa tillkännagivandet till de flestas kännedom. Har vid fattandet av beslut i ämnet förslag om tillkännagivandets införande i annan ortstidning än sådan, som omfattas av beslutet, varit under omröstning och därvid erhållit minst en tredjedel av de i omröstningen deltagandes röster, skall tillkännagivandet införas jämväl i denna tidning.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

15 §.

Fullmäktige må ej handlägga ärende, såvida icke flera än hälften av dem äro tillstädes. Är tillstädesvarande fullmäktig enligt vad i 16 § eller 63 § andra stycket sägs hindrad att deltaga i visst ärende, utgör ej den omständigheten, att till följd därav antalet av de deltagande icke överstiger hälften av fullmäktiges hela antal, hinder för ärendets handläggande.

16 §.

Fullmäktig må ej deltaga i behandling av ärende, som personligen rör honom eller *hans hustru, föräldrar, barn eller syskon.*

Fullmäktig må ej deltaga i behandling av ärende, som personligen rör honom eller *någon honom närstående, som sägs i 4 kap. 13 § 2. rättegångsbalken om jäv emot domare.*

Om hinder att deltaga i val av revisor eller revisorssuppleant och i beslut med anledning av revisorernas granskning stadgas i 63 § andra stycket.

17 §.

Varje fullmäktig äger en röst.

Vid fullmäktigsammanträde äger ordföranden eller vice ordföranden i kommunens styrelse, ändå att han icke är fullmäktig, att deltaga i överläggningarna men ej i besluten. Sådan rätt tillkommer jämväl ordförande eller vice ordförande i annan kommunal nämnd eller beredning vid behandling av ärende, som beretts av nämnden eller beredningen, ävensom vid besvarande av interpellation, som framställts till nämndens eller beredningens ordförande. Dylig rätt äger ock revisor vid granskning av den av honom avgivna revisionsberättelsen.

Vid fullmäktigsammanträde äger ordföranden eller vice ordföranden i kommunens styrelse, ändå att han icke är fullmäktig, *ävensom sådan i kommunens tjänst anställd befattningshavare, som sägs i 7 § andra stycket, att vara tillstädes och* deltaga i överläggningarna men ej i besluten. Sådan rätt tillkommer jämväl ordförande eller vice ordförande i annan kommunal nämnd eller beredning vid behandling av ärende, som beretts av nämnden eller beredningen, ävensom vid besvarande av interpellation, som framställts till nämndens eller beredningens ordförande. Dylig rätt äger ock revisor vid granskning av den av honom avgivna revisionsberättelsen.

Efter därom av fullmäktige för varje fall fattat beslut må i kommunens tjänst anställd befattningshavare vara tillstädes vid sammanträde för att tillhandagå fullmäktige med erforderliga upplysningar.

Efter därom av fullmäktige för varje fall fattat beslut må *annan* i kommunens tjänst anställd befattningshavare *än som avses i andra stycket* vara tillstädes vid sammanträde för att tillhandagå fullmäktige med erforderliga upplysningar.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

18 §.

Fullmäktige äro skyldiga att meddela beslut i ärenden, som hänskjutits till dem av högre myndighet, ävensom i fråga, som väckts genom framställning av kommunens styrelse eller annan kommunal nämnd eller genom motion av fullmäktig.

Fullmäktige skola meddela beslut i ärenden, som hänskjutits till dem av högre myndighet, ävensom i fråga, som väckts genom framställning av kommunens styrelse eller annan kommunal nämnd eller genom motion av fullmäktig.

19 §.

De ärenden, som företagas till avgörande av fullmäktige, skola vara vederbörligen beredda av den nämnd eller beredning, dit ärendet efter sin beskaffenhet hör, eller av en eller flera särskilt för sådan beredning utsedda personer. Innan ärende, som beretts annorledes än av den nämnd eller beredning, dit ärendet efter sin beskaffenhet hör, företages till avgörande, skall tillfälle lämnas nämnden eller beredningen att avgiva yttrande däröver. Kommunens styrelse skall städse givas tillfälle att yttra sig över ärende, som beretts annorledes än av styrelsen.

Val må dock av fullmäktige förrättas utan föregående beredning. Detsamma gäller om avgörande av ärende, som fordrar skyndsam handläggning och icke avser utgift eller anvisning av medel därtill eller avhändande av kommunen tillhörig egendom eller efterskänkande av någon kommunens rättighet.

20 §.

Kan ärende, som handlägges å fullmäktigsammanträde, icke å den utsatta dagen bringas till slut, skall sammanträdet fortsättas å annan dag. Om sammanträdet fortsättande skall, därest fullmäktige så besluta, kungörelse i vanlig ordning utfärdas. Beslutes icke sådan kungörelse, har ordföranden att, innan sammanträdet upplöses, bestämma och för de närvarande tillkännagiva tid för det fortsatta sammanträdet.

Om fortsättande och avslutande av valförrättning, när val är proportionellt, gäller vad därom är särskilt stadgat.

Begäres vid ärendes behandling å fullmäktigsammanträde bordläggning av ärendet och förenar sig minst en tredjedel av de närvarande därom, skall ärendet uppskjutas till annan dag, som ordföranden har att bestämma och i vanlig ordning kungöra.

Bordläggning må ej, såvida icke beslut därom fattas med vanlig röstövertikt, ske i fråga om val eller mera än en gång i samma ärende.

21 §.

Ordföranden åligger att å fullmäktigsammanträde framställa ärendena till överläggning samt att tillse, att ej andra frågor företagas till avgörande än de som finnas angivna i kungörelsen om sammanträdet.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

Fråga, som fordrar skyndsam handläggning, må med iakttagande av vad i 19 § är stadgat, ändå att den ej angivits i kungörelsen, företagas till avgörande å sammanträdet, där samtliga närvarande fullmäktige besluta, att den skall upptagas.

22 §.

Sedan överläggningen i ett ärende förklarats avslutad, framställer ordföranden proposition så avfattad, att den kan besvaras med ja eller nej.

Ordföranden tillkännagiver därefter, huru enligt hans uppfattning beslutet utfallit, och befäster detsamma, där ej omröstning begäres, med klubbslag.

Begäres omröstning, skall den verkställas efter upprop och utom vid val ske öppet. Där ej för särskilda fall annorlunda stadgas, bestämmes utgången genom enkel pluralitet av de avgivna rösterna. Falla rösterna lika för olika meningar, skiljer vid val lotten mellan lika rösttal, men blir i övriga fall den mening beslut, som ordföranden biträder. Vid omröstning för tillsättande av tjänstebefattning skall förfaras såsom vid val.

Val av kommunalnämnd, drätselkammare, stadskollegium och sådan kommunal nämnd, som sägs i 44 § andra stycket, samt av revisorer och revisorssuppleanter, som avses i 63 §, så ock av två eller flera personer för särskild bredning av ärenden, som skola företagas till avgörande av fullmäktige, skall vara proportionellt, därest det begäres av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val är särskilt stadgat.

23 §.

Vill fullmäktig till ordföranden i kommunens styrelse eller annan kommunal nämnd eller beredning framställa interpellation i ämne, som tillhör fullmäktiges handläggning, skall interpellationen, skriftligen avfattad, avlämnas till fullmäktiges ordförande före det sammanträde, vid vilket den är avsedd att framställas. Fullmäktige besluta utan föregående överläggning, huruvida interpellationens framställande skall medgivas. Lämnas sådant medgivande, bör interpellationen besvaras senast vid nästa sammanträde.

24 §.

Ordföranden skall vid fullmäktigsammanträde föra eller på sitt ansvar låta föra protokoll.

Protokollet, av vilket skall framgå, vilka fullmäktige varit närvarande, skall upptaga för varje ärende överläggningsämnet och beslutet *Protokollet skall innehålla förteckning å närvarande ledamöter samt för varje ärende, efter en kortfattad redogörelse för dess beskaf-*

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

samt, där omröstning ägt rum, den ordning i vilken den företagits.

fenhet, angiva däri framställda förslag och yrkanden, som ej återkallats, samt av fullmäktige i ärendet fattat beslut, ävensom, där omröstning ägt rum, redogörelse för propositionsordningen och uppgift om huru många röstat för eller emot. Har omröstning skett öppet, skall i protokollet angivas, huru envar röstat.

Justering av protokollet verkställas senast tio dagar efter sammanträdet å tid, som ordföranden bestämmer och vid sammanträdet tillkännagiver, av ordföranden jämte minst två därtill för varje gång av fullmäktige utsedda närvarande ledamöter. Justering må ock verkställas av fullmäktige antingen genast eller vid nästa sammanträde. Protokollet underskrives, med anteckning om justeringen, av ordföranden och de utsedda justeringsmännen eller, där justeringen verkställts av fullmäktige, av ordföranden och minst två vid sammanträdet närvarande ledamöter.

Senast å andra dagen efter det protokollet justerats skall genom ordförandens försorg justeringen och det ställe, där protokollet finnes tillgängligt, tillkännagivas å kommunens anslagstavla. Tillkännagivandet skall vara försett med uppgift å den dag det anslagits. Det må ej avlägsnas före utgången av stadgad besvärstid. Bevis om dagen för justeringens tillkännagivande skall tillika åtecknas protokollet eller särskilt utfärdas.

25 §.

Den som vid fullmäktigsammanträde deltagit i avgörandet av ärende äger anföra reservation mot det fattade beslutet. Reservation skall anmälas innan sammanträdet avslutas samt, om den närmare utvecklas, avfattas skriftligen och avgivas sist vid justeringen av protokollet.

26 §.

Så snart fullmäktiges protokoll blivit justerat, skall avskrift av protokollet överlämnas till kommunens styrelse och utdrag därav tillställas de övriga nämnder, åt vilka verkställighet av fullmäktiges beslut uppdragits.

Fullmäktiges protokoll och övriga handlingar skola av ordföranden eller på hans ansvar vårdas och förtecknas; dock må handlingar, som ej erfordras för det löpande arbetet, för nyssnämnda ändamål överlämnas till kommunens styrelse. Fullmäktiges protokoll och övriga handlingar skola på ordförandens ansvar vårdas och förtecknas; dock må handlingar, som ej erfordras för det löpande arbetet, för nyssnämnda ändamål överlämnas till kommunens styrelse.

Den som med begagnande av sin rätt enligt tryckfrihetsförordningen tagit avskrift av fullmäktiges protokoll äger att utan avgift få avskriftens riktighet bestyrkt.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

27 §.

Fullmäktiges förhandlingar skola vara offentliga; dock må fullmäktige för visst ärende besluta, att överläggningen skall hållas inom stängda dörrar.

Ordföranden vakar över ordningen vid fullmäktigsammanträde samt kan varna och, efter förutgången varning, låta utvisa envar, som förhåller sig oskickligt. Uppstår oordning, som ordföranden icke kan avstyra, äger han upplösa sammanträdet.

28 §.

1 mom. Fullmäktige må besluta, att fullmäktiges ordförande skall åtnjuta arvode för med uppdraget förenat arbete. Arvodets belopp skall bestämmas för högst ett år i sänder och må icke överstiga vad som är skäligt med hänsyn till göromålens omfattning och art. Fullmäktige äga ock för ett år i sänder med visst belopp bevilja ersättning åt ordföranden för utgifter, som för kommunens räkning påkallas vid uppdragets fullgörande.

Enligt fullmäktiges bestämmande må, där väglängden mellan fullmäktigs hemvist och fullmäktiges sammanträdeslokal är större än tre kilometer, resekostnadsersättning vid deltagande i fullmäktiges sammanträde utgå till fullmäktig. I den mån resa kan företagas med järnväg, omnibus, spårvagn eller fartyg, må ersättningen ej överstiga avgiften för tredje klass plats på järnväg, plats i omnibus eller spårvagn eller salongsplats på fartyg. Eljest må ersättningen högst motsvara lägsta avgiften för taxebil.

Där fullmäktig är bosatt på så stort avstånd från fullmäktiges sammanträdeslokal, att resan fram eller åter måste företagas å särskild dag, må fullmäktige besluta, att ersättning för resdag skall utgå efter de grunder, som fullmäktige bestämma.

2 mom. Fullmäktige äga besluta, att till ledamot av beredning skall utgå ersättning i enlighet med de bestämmelser, som jämlikt 46 § gälla för ledamot av kommunens styrelse och utsedd ledamot av annan kommunal nämnd.

3 kap. Om kommunens styrelse och övriga nämnder m. m.

29 §.

1 mom. I landskommun och köping skall såsom kommunens styrelse finnas en kommunalnämnd.

I stad skall finnas en drätselkammare. Drätselkammaren skall vara kommunens styrelse, såvida icke Konungen på förslag av stadsfullmäktige förordnat, att såsom kommunens styrelse skall finnas ett stadskollegium.

Vad i 30—43 och 46 §§ sägs om kommunens styrelse har avseende å kommunalnämnd och drätselkammare i stad utan stadskollegium. För stadskollegium och drätselkammare i stad med stadskollegium gälla de bestämmelser, som meddelas i 47—49 §§.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

2 mom. I stad utan magistrat skall finnas en kommunalborgmästare.

Kommunalborgmästaren må icke utses till stadsfullmäktig. Han äger att vara tillstädes vid stadsfullmäktiges sammanträden och deltaga i överläggningarna men ej i besluten.

Kommunalborgmästaren må ej heller vara ledamot av kommunens styrelse. Han skall närvara vid styrelsens sammanträden samt äga rätt att deltaga i överläggningarna men ej i besluten och att få sin särskilda mening antecknad till protokollet.

Om kommunalborgmästarens befattning med andra än i denna lag omnämnda ärenden så ock om utseende och entledigande av kommunalborgmästare samt om reglemente för honom är särskilt stadgat.

30 §.

Kommunens styrelse skall leda förvaltningen av kommunens angelägenheter och hava inseende över övriga nämnders verksamhet. Styrelsen skall med uppmärksamhet följa de frågor, som kunna inverka på kommunens utveckling och ekonomiska ställning, samt hos fullmäktige och övriga nämnder ävensom hos andra myndigheter göra de framställningar, som finnas påkallade.

Styrelsen har vidare:

a) att, såsom i 19 § sägs, bereda ärenden, som skola förekomma till behandling hos fullmäktige;

b) att handhava kommunens drätsel och därvid själv förvalta kommunens egendom, i den mån ej sådan förvaltning uppdragits åt annan nämnd;

c) att ombesörja verkställighet av fullmäktiges beslut, i den mån ej verkställigheten uppdragits åt annan;

d) att själv eller genom ombud föra kommunens talan i alla mål och ärenden, där detta icke på grund av lag eller fullmäktiges beslut ankommer på annan;

e) att vårda och förteckna *fullmäktiges och nämnders protokoll och övriga handlingar, i den mån de för sådant ändamål överlämnats till styrelsen*; samt

f) att i övrigt fullgöra de uppdrag, som av fullmäktige överlämnas till styrelsen.

Styrelsen har vidare:

a) att, såsom i 19 § sägs, bereda ärenden, som skola förekomma till behandling hos fullmäktige;

b) att handhava kommunens drätsel och därvid själv förvalta kommunens egendom, i den mån ej sådan förvaltning uppdragits åt annan nämnd;

c) att ombesörja verkställighet av fullmäktiges beslut, i den mån ej verkställigheten uppdragits åt annan;

d) att själv eller genom ombud föra kommunens talan i alla mål och ärenden, där detta icke på grund av lag eller fullmäktiges beslut ankommer på annan;

e) att vårda och förteckna *de kommunala arkiven, i den mån sådant ej enligt denna lag ankommer på annan*; samt

f) att i övrigt fullgöra de uppdrag, som av fullmäktige överlämnas till styrelsen.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Kommunens styrelse har ock att taga befattning med de ärenden, vilkas handläggning enligt särskilda författningar ankommer på styrelsen.

Styrelsen äger att från kommunens övriga nämnder samt dess beredningar och befattningshavare infordra de yttranden och upplysningar, som erfordras för fullgörande av styrelsens uppgifter.

31 §.

Ledamöter och suppleanter i kommunens styrelse väljas av fullmäktige till det antal fullmäktige bestämma. Antalet ledamöter må dock icke vara under fem.

Sker ej val av suppleanter proportionellt, skall tillika bestämmas den ordning, i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring.

32 §.

I avseende å valbarhet till ledamot eller suppleant i kommunens styrelse, verkan av valbarhetens upphörande och rätt till avsägelse skall vad i 7 § är stadgat om fullmäktig äga motsvarande tillämpning; dock må utom personer, som avses i andra stycket av nämnda paragraf, ej heller i kommunens tjänst anställd befattningshavare, som är chef för något till styrelsens förvaltningsområde hörande verk, utses till ledamot eller suppleant i styrelsen.

33 §.

Ledamöter och suppleanter i kommunens styrelse väljas för fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då valet skett. Valet skall förrättas i december månad *det år, då allmänna val av fullmäktige ägt rum, vid det sammanträde, som avses i 11 § andra stycket.*

Ledamöter och suppleanter i kommunens styrelse väljas för fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då valet skett. Valet skall förrättas i december månad *året näst efter det, då allmänna val av fullmäktige ägt rum.*

Avgår ledamot, som utsetts vid proportionellt val, under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, inkallas till ledamot den suppleant, som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordningen bör inträda; den sålunda inkallade tjänstgör under den tid, som återstått för den avgångne. Avgår annan ledamot, anställs fyllnadsval för den återstående delen av tjänstgöringstiden.

34 §.

Av fullmäktige utses bland ledamöterna i kommunens styrelse en ordförande och en vice ordförande att tjänstgöra den tid, för vilken de blivit invalda som ledamöter.

Underrättelse om dessa val, med angivande av de valdas namn och post-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

adress, skall ofördröjligen insändas till länsstyrelsen för intagande i länskungörelserna.

Äro både ordföranden och vice ordföranden hindrade att inställa sig vid sammanträde med kommunens styrelse, äger styrelsen utse annan ledamot att för tillfället föra ordet.

35 §.

Kommunens styrelse sammanträder å det ställe och å de tider styrelsen bestämmer och däremellan så ofta ordföranden finner det nödigt, ävensom då minst halva antalet av styrelsens ledamöter för uppgivet ändamål gör framställning därom.

36 §.

Suppleanterna i kommunens styrelse böra i den vid valet bestämda ordningen kallas till tjänstgöring, i den mån det erfordras till följd av hinder för ledamot eller vid uppkommen ledighet, som ännu ej kunnat fyllas, efter ledamot, som icke utsetts vid proportionellt val.

Suppleant äger rätt att även eljest närvara vid styrelsens sammanträden och skall alltid underrättas om tid för sammanträde.

37 §.

Kommunens styrelse må ej handlägga ärende, såvida icke flera än hälften av ledamöterna äro tillstädes.

Vad i 16 § stadgas om jäv för fullmäktig skall äga motsvarande tillämpning med avseende å ledamot i kommunens styrelse. Vid behandling av ärende, vari ledamot är jävig, skall ledamoten avträda.

38 §.

I fråga om förfarandet vid fattande av beslut skall vad därom för fullmäktige är stadgat i 22 § äga motsvarande tillämpning med avseende å kommunens styrelse.

39 §.

Vad som är stadgat i 24 § om förande av protokoll vid fullmäktiges sammanträde och om protokollets innehåll samt i 25 § om reservation skall äga motsvarande tillämpning med avseende å protokoll och reservation vid sammanträde med kommunens styrelse.

Justering av styrelsens protokoll verkställs senast tio dagar efter sammanträdet av ordföranden jämte minst en därtill för varje gång av styrelsen utsedd närvarande ledamot. Justering må ock verkställas av styrelsen antingen genast eller vid nästa sammanträde.

Tillkännagivande om verkställd justering skall ske i den i 24 § föreskrivna ordningen.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

Den som med begagnande av sin rätt enligt tryckfrihetsförordningen tagit avskrift av styrelsens protokoll äger att utan avgift få avskriftens riktighet bestyrkt.

40 §.

Kommunens styrelse skall på lämpligt sätt kungöra varest och på vilka tider till styrelsen ställda framställningar emottagas.

Styrelsens skriftväxling ombesörjes av ordföranden eller under hans inseende. Styrelsens protokoll och övriga handlingar skola *av ordföranden eller på hans* ansvar vårdas och förtecknas.

Styrelsens skriftväxling ombesörjes av ordföranden eller under hans inseende. Styrelsens protokoll och övriga *till dess arkiv hörande* handlingar skola *på ordförandens* ansvar vårdas och förtecknas.

41 §.

Kommunens styrelse utser för varje kalenderår inom eller utom sig en kassaförvaltare, där ej styrelsens medelsförvaltning är ordnad på ett sätt, som gör sådan kassaförvaltare obehöblig.

42 §.

Om ansvar och skadeståndsskyldighet för ledamot av kommunens styrelse, som vid fullgörandet av sitt uppdrag åsidosätter vad enligt lag eller författning, reglemente, särskild föreskrift eller uppdragets beskaffenhet honom åligger, gäller vad i allmän lag stadgas.

43 §.

Fullmäktige må antaga reglemente för kommunens styrelse. I reglementet må bestämmas:

a) att med styrelsens medelsförvaltning skall sammanföras medelsförvaltning, som enligt särskilda författningar tillkommer andra kommunala nämnder; samt

b) att styrelsen äger uppdraga åt särskild inom densamma bildad afdelning eller åt ledamot av styrelsen eller åt i kommunens tjänst anställd befattningshavare att å styrelsens vägnar fatta beslut i vissa grupper av ärenden, vilkas beskaffenhet skall i reglementet angivas, dock att framställning eller yttrande till fullmäktige icke må beslutas annorledes än av styrelsen samfällt.

Innan beslut meddelas om sådan centralisering av medelsförvaltningen, som avses under a), skola vederbörande nämnder höras i ärendet. Beslut, vilket fattas på grund av uppdrag, som sägs under b), skall anmälas vid styrelsens nästa sammanträde.

I övrigt må, i den mån icke särskilda bestämmelser meddelas i denna

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

lag, genom reglementet bestämmas den ordning, i vilken kommunens styrelse har att utöva sina befogenheter och fullgöra sina åligganden.

Beslut om antagande av reglemente skall underställas länsstyrelsens prövning.

44 §.

Angående utseende av nämnder för vissa i särskilda författningar angivna förvaltnings- eller verkställighetsbestyr gäller vad därom för varje fall finnes stadgat.

För handhavande av särskilda förvaltnings- eller verkställighetsbestyr i övrigt må kommun tillsätta de nämnder, som finnas erforderliga.

45 §.

Beträffande sådan nämnd, som avses i 44 § andra stycket, skall vad i 31 § andra stycket, 32 §, 33 § andra stycket och 35—42 §§ är föreskrivet med avseende å kommunens styrelse äga motsvarande tillämpning.

Nämnd, varom i denna paragraf stadgas, må:

a) om fullmäktige så besluta, uppdraga åt särskild inom nämnden bildad avdelning eller åt ledamot av nämnden eller åt i kommunens tjänst anställd befattningshavare att å nämndens vägnar fatta beslut i vissa grupper av ärenden, vilkas beskaffenhet skall i fullmäktiges beslut angivas, dock att framställning eller yttrande till fullmäktige icke må beslutas annorledes än av nämnden samfällt; samt

b) för vård och förtecknande överlämna nämndens protokoll och övriga handlingar till kommunens styrelse, i den mån handlingarna icke erfordras för det löpande arbetet.

Nämnd, varom i denna paragraf stadgas, må:

a) om fullmäktige så besluta, uppdraga åt särskild inom nämnden bildad avdelning eller åt ledamot av nämnden eller åt i kommunens tjänst anställd befattningshavare att å nämndens vägnar fatta beslut i vissa grupper av ärenden, vilkas beskaffenhet skall i fullmäktiges beslut angivas, dock att framställning eller yttrande till fullmäktige icke må beslutas annorledes än av nämnden samfällt; samt

b) för vård och förtecknande överlämna nämndens protokoll och övriga handlingar till dess arkiv hörande handlingar till kommunens styrelse, i den mån handlingarna icke erfordras för det löpande arbetet.

Beslut, vilket fattas på grund av uppdrag, som sägs under a), skall anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

46 §.

1 mom. Ledamot av kommunens styrelse och utsedd ledamot av annan kommunal nämnd skola, därest fullmäktige så besluta, för deltagande i sammanträde eller förrättning inom kommunen i kommunens angelägenhet åtnjuta gottgörelse av kommunens medel i form av dagtraktamente.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

Dagtraktamente må ej överstiga tio kronor för sammanträdes- eller förrättningsdag; dock må med avseende å särskilt tidskrävande sammanträde eller förrättning eller där det eljest finnes påkallat av särskilda förhållanden traktamentet sättas till högre belopp.

Där väglängden mellan ledamotens hemvist och sammanträdes- eller förrättningsstället är större än tre kilometer, må fullmäktige ock besluta, att resekostnadsersättning skall utgå till ledamoten enligt de grunder, som i 28 § 1 mom. andra stycket äro stadgade för där avsedda fall.

Är ledamot, som avses i första stycket, bosatt på så stort avstånd från sammanträdes- eller förrättningsstället, att resan fram eller åter måste företagas å särskild dag, må fullmäktige besluta, att ersättning för resdag skall utgå efter de grunder, som fullmäktige bestämma.

Ersättning för resa, som enligt uppdrag i kommunens angelägenhet företages utom kommunen av person, som sägs i första stycket, må, om fullmäktige så besluta, utgå efter särskild grund.

2 mom. Jämte gottgörelse, som beslutes enligt 1 mom., må efter fullmäktiges bestämmande till sådan ledamot av kommunens styrelse eller annan kommunal nämnd, som utsetts till ordförande eller eljest i viss befattning inom styrelsen eller nämnden eller efter särskilt uppdrag utföra arbete av mera betydande omfattning, utgå dels arvode för med uppdraget förordat arbete och dels ersättning med visst belopp för utgifter, som för kommunens räkning påkallas vid uppdragets fullgörande. Beloppet av arvode eller ersättning för utgifter skall bestämmas för högst fyra år i sänder. Arvode må icke överstiga vad som är skäligt med hänsyn till göromålets omfattning och art.

3 mom. När särskilda skäl därtill äro, må fullmäktige bevilja pension åt ledamot av kommunens styrelse eller annan kommunal nämnd, som under en lång följd av år innehaft befattning eller uppdrag som avses i 2 mom. samt däråt ägnat övervägande del av sin arbetstid. Beslut om pension skall underställas länsstyrelsens prövning.

4 mom. Där i särskild författning föreskrift meddelas om ersättning åt ledamot av kommunal nämnd, skall vad sålunda finnes stadgat lända till efterrättelse.

Bestämmelser för stadskollegium och drätselkammare i stad med stadskollegium.

47 §.

Stadskollegiet skall i egenskap av kommunens styrelse leda förvaltningen av stadens angelägenheter och hava inseende över övriga nämnders verksamhet. Kollegiet skall med uppmärksamhet följa de frågor, som kunna inverka på stadens utveckling och ekonomiska ställning, samt hos stadsfullmäktige och övriga nämnder ävensom hos andra myndigheter göra de framställningar, som finnas påkallade.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Det tillkommer stadskollegiet vidare:

a) att, såsom i 19 § sägs, bereda ärenden, som skola förekomma till behandling hos stadsfullmäktige;

b) att ombesörja verkställighet av stadsfullmäktiges beslut, i den mån ej verkställigheten uppdragits åt annan;

c) att självt eller genom ombud föra stadens talan i alla mål och ärenden, där detta icke på grund av lag eller stadsfullmäktiges beslut ankommer på annan;

d) att vårda och förteckna *stadsfullmäktiges och nämnders protokoll och övriga handlingar, i den mån de för sådant ändamål överlämnats till kollegiet*; samt

e) att i övrigt fullgöra de uppdrag, som av stadsfullmäktige överlämnas till kollegiet.

Stadskollegiet har ock att taga befattning med de ärenden, vilkas handläggning enligt särskilda författningar ankommer på kommunens styrelse.

Stadskollegiet äger att från stadens övriga nämnder samt dess beredningar och befattningshavare infordra de yttranden och upplysningar, som erfordras för fullgörande av kollegiets uppgifter.

Bestämmelserna i 31—40, 42 och 46 §§ skola äga motsvarande tillämpning med avseende å stadskollegiet.

48 §.

Det tillkommer drätselkammaren i stad med stadskollegium:

a) att föra stadens räkenskaper på sätt i 62 § sägs och taga den befattning med stadens drätsel i övrigt, som kan vara föreskriven i det i 49 § angivna reglementet; samt

b) att i övrigt fullgöra de uppdrag, som av stadsfullmäktige eller stadskollegiet överlämnas till drätselkammaren.

Bestämmelserna i 31—40, 42 och 46 §§ skola äga motsvarande tillämpning med avseende å drätselkammaren.

49 §.

Stadsfullmäktige skola antaga ett för stadskollegiet och drätselkammaren gemensamt reglemente.

Stadskollegiet har vidare:

a) att, såsom i 19 § sägs, bereda ärenden, som skola förekomma till behandling hos stadsfullmäktige;

b) att ombesörja verkställighet av stadsfullmäktiges beslut, i den mån ej verkställigheten uppdragits åt annan;

c) att självt eller genom ombud föra stadens talan i alla mål och ärenden, där detta icke på grund av lag eller stadsfullmäktiges beslut ankommer på annan;

d) att vårda och förteckna *de kommunala arkiven, i den mån sådant ej enligt denna lag ankommer på annan*; samt

e) att i övrigt fullgöra de uppdrag, som av stadsfullmäktige överlämnas till kollegiet.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

Med avseende å drätselkammaren må i reglementet meddelas bestämmelser av det slag, som sägs i 43 § första stycket; och skola i dylikt fall stadgandena i andra stycket av samma paragraf äga motsvarande tillämpning.

I övrigt må, i den mån icke särskilda bestämmelser meddelas i denna lag, genom reglementet bestämmas den ordning, i vilken stadskollegiet och drätselkammaren hava att utöva sina befogenheter och fullgöra sina åligganden.

Beslut om antagande av reglemente skall underställas Konungens prövning.

4 kap. Om kommunens drätsel.

Inledande bestämmelser.

50 §.

Vad kommun tillhör i fast eller lös egendom bör så förvaltas, att kommunens förmögenhet ej minskas.

Medel, som kommun uppburit såsom vederlag för anläggningstillgång eller på grund av försäkring av sådan tillgång, må tagas i anspråk endast för återbetalning av lån, som upptagits för förvärv av tillgången, eller för anskaffande av annan dylik tillgång.

Såsom anläggningstillgång skall anses fast egendom, så ock lös egendom, avsedd att stadigvarande innehavas av kommunen.

51 §.

Kommuns medelsbehov skall, i den mån det ej fylles på annat sätt, täckas med allmän kommunalskatt.

52 §.

Beslut om anslag skall tillika innefatta anvisning av medel för anslagets täckande.

Beviljas anslag att täckas genom utdebitering under mer än fem år, skall beslutet underställas länsstyrelsens prövning.

Utgifts- och inkomststat.

53 §.

Kommun skall årligen upprätta en utgifts- och inkomststat för det nästföljande kalenderåret.

Å statens utgiftssida skola upptagas:

a) det belopp, vartill nästföregående års underskott enligt avslutade räkenskaper uppgått;

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

b) de anslag, som erfordras för bestridande av tidigare beslutade utgifter för nästföljande år, så ock de belopp, som ytterligare anslås i samband med statens fastställande, däribland även ett anslag för oförutsedda behov.

Statens inkomstsida skall upptaga:

a) det belopp, vartill nästföregående års överskott enligt avslutade räkenskaper uppgått;

b) de inkomster, som i anledning av tidigare fattade beslut eller på annan grund kunna påräknas under det nästföljande året, så ock det belopp, som ytterligare erfordras, ävensom sättet för täckande av detta medelsbehov.

Hinder möter ej för kommun att besluta, att vad av särskilt anslag icke förbrukas under det år, för vilket anslaget beviljats, må användas för avsett ändamål under det därpå följande året. Vad som återstår av anslaget vid sistnämnda års utgång må kommunen reservera för samma ändamål för ytterligare ett år; och äger kommunen sedermera fatta enahanda beslut för ett år i sänder.

54 §.

Förslag till utgifts- och inkomststat skall före september månads utgång uppgöras av kommunens styrelse; i kommun, där utgifts- och inkomststaten jämlikt 13 § femte stycket fastställs efter oktober månads utgång, må emellertid statförslaget uppgöras senare än nyss är sagt, dock före november månads utgång. För upprättande av förslag till utgifts- och inkomststat skola kommunens övriga nämnder före den 1 september, där ej annan tid bestämmas av kommunens styrelse, till styrelsen ingiva sina särskilda statförslag för det nästföljande året.

Förslaget till utgifts- och inkomststat skall från och med dagen för kungörandet av det *ordinarie* fullmäktigsammanträde, vid vilket staten skall fastställas, vara offentligen tillgängligt på lämpligt ställe, som tillkännagives i kungörelsen.

Förslaget till utgifts- och inkomststat skall från och med dagen för kungörandet av det fullmäktigsammanträde, vid vilket staten skall fastställas, vara offentligen tillgängligt på lämpligt ställe, som tillkännagives i kungörelsen.

På nämnda sammanträde upptages statförslaget till granskning och fastställelse. Därvid skola anslag till utgifter, om vilka fullmäktige icke tidigare fattat beslut, samt därmed sammanhängande frågor särskilt bliva föremål för överläggning och avgörande.

Fondbildning.

55 §.

1 mom. Kommun äger avsätta medel till:

a) pensionsfond för beredande av pension eller därmed jämförligt understöd åt personer i kommunens tjänst eller deras efterlevande;

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

b) kassaförlagsfond för tillgodoseende av kommunens behov av rörelsekapital;

c) allmän investeringsfond för anskaffande av anläggningstillgångar för kommunens behov; samt

d) särskild investeringsfond för anskaffande av i avsättningsbeslutet angiven anläggningstillgång.

2 mom. Kommun äger i samband med fastställande av utgifts- och inkomststaten avsätta medel till skatteregleringsfond eller taga i anspråk medel ur sådan fond.

Beslut att taga medel ur fonden i anspråk må ej avse mer än en tredjedel av det högsta belopp, vartill fonden beräknas uppgå vid utgången av det år beslutet fattas eller uppgått vid utgången av något av de två närmast föregående åren.

56 §.

Med Konungens medgivande må kommun:

a) avsätta medel till fond för tillgodoseende av annat särskilt behov än i 55 § 1 mom. sägs; och

b) taga i anspråk medel ur fond för annat ändamål än det för vilket fonden är avsedd och, såvitt angår skatteregleringsfond, i vidare mån än i 55 § 2 mom. stadgas.

57 §.

Hava medel, som kommun uppburit såsom vederlag för anläggningstillgång eller på grund av försäkring av sådan tillgång, icke före utgången av det år, varunder de influtit, anvisats för ändamål, som sägs i 50 § andra stycket, skola medlen avsättas till allmän investeringsfond.

Överskottsmedel å lån, som kommun upptagit med Konungens tillstånd och som ej i sin helhet åtgått för det med lånet avsedda ändamålet, skola avsättas till allmän investeringsfond, där ej annat föreskrivits vid tillståndets beviljande.

Om kommuns skyldighet att i andra fall än i denna paragraf sägs avsätta medel till fond är särskilt stadgat.

Lånerätt.

58 §.

Kommun äger upptaga lån intill ett sammanlagt belopp motsvarande för varje å kommunen belöpande skatte-krona enligt den under nästföregående år fastställda taxeringen en utdebitering av *sex* kronor, såvitt angår i landsting ej deltagande stad, och

58 §.

Kommun äger upptaga lån intill ett sammanlagt belopp motsvarande för varje å kommunen belöpande skatte-krona enligt den under nästföregående år fastställda taxeringen en utdebitering av *sju* kronor, såvitt angår i landsting ej deltagande stad, och

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

en utdebitering av *fyra* kronor, såvitt angår annan kommun. Lån, som här avses, skall vara ställt att återbetalas inom fem år och, därest lånetiden är mer än ett år, att årligen avbetalas; dock må kommun vid förvärv av intecknad egendom övertaga betalningsansvar även för sådan i egendomen intecknad gäld, som är ställd att betalas inom längre tid eller i annan ordning.

Kommun äger ock upptaga lån, vilket enligt uttryckligt beslut skall användas för att gälda äldre lån och återbetalas inom de betalningsterminer, som gälla för det äldre lånet.

Med lån avses i denna paragraf även borgen.

59 §.

Kommun äger jämväl upptaga lån av statsmedel, som av Konungen beviljats kommunen, så ock, i den omfattning och på de villkor Konungen bestämmer, lån av statsmedel, som beviljats kommunen av statlig myndighet.

Kommun äger därjämte, i den omfattning och på de villkor Konungen bestämmer, åtaga sig ansvarighet gentemot staten för lån, som av statsmedel beviljas annan än kommunen, så ock borgensansvar för lån åt bostadsföretag, som godkänts för statlig belåning.

60 §.

Med Konungens medgivande må kommun upptaga lån eller ingå borgen även i andra fall än i 58 och 59 §§ sägs.

Medelsförvaltning.

61 §.

Penningar och värdehandlingar, som kommunens styrelse eller annan kommunal nämnd för kommunens eller annans räkning har om händer, skola så förvaras och redovisas, att de icke sammanblandas med andra penningar och värdehandlingar.

Penningmedel, som ej erfordras för nära förestående utbetalningar, skola för kommunens räkning insättas hos bank eller centralkassa för jordbrukskredit eller å postgirokonto eller anbringas i sådana tillgångar, i vilka förmyndare äger utan överförmyndarens tillstånd anbringa omyndigs medel.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

Med länsstyrelsens medgivande må kommun anbringa penningmedel även på annat sätt än nu sagts.

62 §.

Det åligger kommunens styrelse att föra fortlöpande räkenskaper över de medel den har om händer.

Annan kommunal nämnd, som omhänderhar medel, skall föra räkenskaper i enlighet med av kommunens styrelse givna anvisningar och årligen före den 1 mars, där ej styrelsen bestämmer annan tid, till styrelsen avlämna redovisning för sin förvaltning under nästföregående kalenderår.

Sedan sådan redovisning skett, skall kommunens styrelse inom tid, som fullmäktige bestämma, dock senast före den 1 april, sammanfatta och avsluta kommunens räkenskaper för nämnda kalenderår.

I stad, där stadskollegium finnes, skall vad i denna paragraf stadgas om kommunens styrelse äga tillämpning å drätselkammaren.

Revision.

63 §.

Av fullmäktige skola årligen utses tre eller flera revisorer samt lika många suppleanter för granskning av det nästföljande årets förvaltning.

Den, vilken såsom ledamot eller suppleant i kommunens styrelse eller eljest är redovisningsskyldig till kommunen, eller sådan den redovisningsskyldige närstående, som sägs i 16 §, må icke vara revisor eller revisorssuppleant för granskning av förvaltning, som omfattas av redovisningsskyldigheten, ej heller deltaga i val av revisor eller revisorssuppleant för granskning av sådan förvaltning eller i beslut med anledning av granskningen.

Revisorerna äga att när som helst inventera de penningmedel och värdehandlingar, som kommunens styrelse eller annan kommunal nämnd omhänderhar, samt taga del av räkenskaper och andra handlingar, som beröra förvaltningen.

Vad i 42 § sägs om ansvar och skadeståndsskyldighet för ledamot av kommunens styrelse äger avseende jämväl å revisor.

Fullmäktige må besluta, att till revisor skall utgå ersättning i enlighet med de bestämmelser, som jämlikt 46 § 1 och 2 mom. gälla för ledamot av kommunens styrelse och utsedd ledamot av annan kommunal nämnd.

64 §.

Revisorerna skola avgiva berättelse, innehållande redogörelse för resultatet av deras granskning med uttalande, huruvida anmärkning beträffande räkenskapernas förande eller förvaltningen i övrigt föreligger eller icke. Framställes anmärkning, skall anledningen till denna angivas i berättelsen. Revisionsberättelse skall ock innehålla särskilt uttalande, huruvida ansvarsfrihet för förvaltningen tillstyrkes eller icke.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

65 §.

Revisionsberättelse skall inom tid, som bestämmes av fullmäktiges ordförande, avlämnas till honom. Berättelsen skall jämte de förklaringar över framställda anmärkningar, som ordföranden inforrdar, framläggas till granskning och avgörande hos fullmäktige vid *ordinarie* sammanträde före utgången av juni månad; dock må, där fullmäktige så bestämt, ärendet företagas vid *ordinarie* sammanträde senare under året.

Revisionsberättelse skall inom tid, som bestämmes av fullmäktiges ordförande, avlämnas till honom. Berättelsen skall jämte de förklaringar över framställda anmärkningar, som ordföranden inforrdar, framläggas till granskning och avgörande hos fullmäktige vid sammanträde före utgången av juni månad; dock må, där fullmäktige så bestämt, ärendet företagas vid sammanträde senare under året.

66 §.

På beslut av fullmäktige ankommer, huruvida framställd anmärkning skall förfalla och ansvarsfrihet för förvaltningen meddelas eller laga åtgärd för bevarande av kommunens rätt skall vidtagas. Anställes ej talan å den förvaltning revisionsberättelse avser inom ett år från det berättelsen framlades å fullmäktigsammanträde, skall så anses, som om ansvarsfrihet blivit beviljad. Utan hinder av att ansvarsfrihet beviljats må talan föras på grund av brottslig handling, där ej ansvarsfriheten uppenbarligen avsett även den handlingen.

5 kap. Om allmän kommunalskatt.

67 §.

Utdebitering av allmän kommunalskatt skall fastställas i förhållande till de skattekronor och skatteören, som enligt bestämmelserna i kommunalskattelagen vid senaste taxering påförts de till kommunen skattskyldiga.

68 §.

Är i särskild författning stadgat, att skatt till kommun skall utgå annorledes än i 67 § anges, gäller till efterrättelse vad sålunda är förordnat.

69 §.

Med det belopp för skattekrona och skatteöre, som bestämts till utdebitering för ett år, skall utgöras dels sådan allmän kommunalskatt, som ingår i preliminär skatt för inkomst

Med det belopp för skattekrona och skatteöre, som bestämts till utdebitering för ett år, skall utgöras dels sådan allmän kommunalskatt, som ingår i preliminär skatt för inkomst

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

under detta år, dels ock sådan allmän kommunalskatt, som ingår i slutlig skatt och fastighetsskatt på grund av nästföljande års taxering.

Har jämlikt 13 § femte stycket annan utdebiteringsgrund slutligen fastställts än som beslutats vid *ordinarie* fullmäktigsammanträde i oktober månad, skall den allmänna kommunalskatt, som ingår i den preliminära skatten för inkomst under nästföljande år, utgöras efter den tidigare bestämda grunden, varemot den allmänna kommunalskatt, som ingår i slutlig skatt och fastighetsskatt på grund av det därnäst följande årets taxering, skall utgöras efter den utdebitering, som bestämts i samband med utgifts- och inkomststatens fastställande.

under detta år, dels ock sådan allmän kommunalskatt, som ingår i slutlig skatt på grund av nästföljande års taxering.

Har jämlikt 13 § femte stycket annan utdebiteringsgrund slutligen fastställts än som beslutats vid fullmäktigsammanträde i oktober månad, skall den allmänna kommunalskatt, som ingår i den preliminära skatten för inkomst under nästföljande år, utgöras efter den tidigare bestämda grunden, varemot den allmänna kommunalskatt, som ingår i slutlig skatt på grund av det därnäst följande årets taxering, skall utgöras efter den utdebitering, som bestämts i samband med utgifts- och inkomststatens fastställande.

70 §.

Kommunens styrelse åligger att, sedan kommunens utgifts- och inkomststat fastställts och beslut om utdebitering till församling och skoldistrikt delgivits styrelsen, ofördröjligen underrätta länsstyrelsen och vederbörande lokala skattemyndighet om det belopp för skattekrona och skatteöre, som bestämts till utdebitering för nästkommande år. Samtidigt skall kommunens styrelse underrätta länsstyrelsen om det sammanlagda belopp, som för nämnda år beslutats till utdebitering på grundval av det löpande årets taxering till kommunal inkomstskatt.

I kommun, där utgifts- och inkomststaten jämlikt 13 § femte stycket fastställts efter oktober månads utgång, skall så snart utdebiteringen för den preliminära skatten fastställts särskild underrättelse härom lämnas till den lokala skattemyndigheten.

71 §.

Om debitering och uppbörd av allmän kommunalskatt stadgas i uppbördsförordningen.

72 §.

Kommun äger av statsverket uppbära allmän kommunalskatt med belopp, motsvarande vad som skulle ut-

Kommun äger av statsverket uppbära allmän kommunalskatt med belopp, motsvarande vad som skulle ut-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

gå på grundval av det antal skatte-kronor och skatteören, som vid taxering för visst år påföras de till kommunen skattskyldiga, efter det belopp för skattekrona och skatteöre, som bestämts till utdebitering för nästföregående år. Har jämlikt 13 § femte stycket annan utdebiteringsgrund slutligen fastställts än som beslutats vid *ordinarie* fullmäktigsammanträde i oktober månad, skall till grund för utbetalningen läggas den utdebitering, som bestämts i samband med utgifts- och inkomststatens fastställande. Har dödsbo enligt 75 § kommunalskattelagen medgivits befrielse från att erlægga allmän kommunalskatt, skall belopp, som kommunen eljest ägde uppbära av statsverket, nedsättas i motsvarande mån.

Kommunen äger av statsverket såsom förskott uppbära det belopp, som på grundval av taxeringsnämnds beslut visst år rörande taxering till kommunal inkomstskatt beslutats till utdebitering för nästkommande år. Vad sålunda beslutats till utdebitering ingår i kommunens fordran hos statsverket vid ingången av året näst efter det, då beslutet fattades. Förskottet avräknas mot den allmänna kommunalskatt, som kommunen äger uppbära av statsverket på grundval av taxeringen under året efter det, då förskottet enligt bestämmelserna i nästföljande stycke utanordnas.

Belopp, som vid ingången av ett år utgör kommunens fordran hos statsverket enligt första och andra styckena, skall länsstyrelsen under samma år utanordna till kommunen med en sjättedel å åttonde dagen i var och en av månaderna januari, mars, maj, juli, september och november. Är kommunens fordran icke uträknad vid utbetalningstillfället i januari månad, skall vid detta tillfälle utbetalas samma belopp som utbetalades i november månad nästföregående år; dock må länsstyrelsen, då särskilda skäl föranleda därtill, förordna att utbetalning skall ske med annat belopp. Därest det i januari månad utbetalade beloppet icke motsvarar en sjättedel av kommunens fordran, skall härav betingad jämkning ske av det belopp, som utbetalas i mars månad.

73 §.

Länsstyrelsen skall senast den 15 februari till kommunen överlämna för nästföregående år upprättad redovisning över kommunen tillkommande och till kommunen utanordnad allmän kommunalskatt.

Närmare föreskrifter angående dylik redovisning meddelas av Konungen.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

6 kap. Om underställning och besvär.

74 §.

Fullmäktiges beslut om nya eller förhöjda avgifter å den allmänna rörelsen för begagnande av de platser, som anvisats åt densamma, eller de inrättningar, som äro gjorda till dess betjänande, skola för att vinna bindande kraft underställas Konungens prövning och fastställelse.

Fastställelse av beslut om nya eller förhöjda hamnavgifter eller grundpenningar eller sluss-, kanal- eller andra farledsavgifter må dock meddelas av myndighet som Konungen därtill förordnar. Konungen må jämväl föreskriva, att i rörelse, för vilken avgifter som nu sagts blivit fastställda, avgifterna samt övriga intäkter må användas allenast för rörelsens direkta behov, där ej myndighet som Konungen därtill förordnar medgiver, att medlen användas för annat ändamål.

Om vissa andra beslut, som skola underställas Konungens prövning, sägs i 49, 56 och 60 §§.

Beslut, som skall underställas Konungens prövning, skall insändas till länsstyrelsen, vilken det åligger att överlämna handlingarna, jämte eget yttrande, till Konungen.

75 §.

Fullmäktiges beslut om allmän plan för hushållningen med stads donationsjord skall för att erhålla gällande kraft godkännas av länsstyrelsen.

Om vissa andra beslut, som skola underställas länsstyrelsens prövning, sägs i 43 §, 46 § 3 mom., 52 och 61 §§ samt 76 § 3 mom.

Underställt beslut skall antingen oförändrat fastställas eller ogillas. Vägras fastställelse, skall skäl därför uppgivas.

Över vägrad fastställelse må kommunen föra klagan hos Konungen.

76 §.

1 mom. Över beslut av fullmäktige äger, där ej annat är särskilt föreskrivet, medlem av kommunen anföra besvär hos länsstyrelsen. Sådan klagan må grundas endast därå, att beslutet

icke tillkommit i laga ordning,

står i strid mot allmän lag eller författning eller annorledes överskrider deras befogenhet, som fattat beslutet, eller

kränker klagandens enskilda rätt eller eljest vilar på orättvis grund.

Besvären skola hava inkommit till länsstyrelsen inom tre veckor från den dag, då verkställd justering av det över beslutet förda protokollet tillkännagivits å kommunens anslagstavla. Besvären skola vara åtföljda av överklagade beslutet jämte bevis om dagen för justeringens tillkännagivande.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

2 mom. I fråga om besvär över beslut av kommunens styrelse eller annan kommunal nämnd skola bestämmelserna i 1 mom. äga motsvarande tillämpning, där ej annat sägs i 3 mom. eller är särskilt stadgat. Mot beslut av rent förberedande eller verkställande art må talan dock ej föras.

3 mom. Kommun må utse särskild nämnd med uppgift att upptaga och avgöra besvär över kommunens styrelses eller annan kommunal nämnds beslut om tillsättande av eller förordnande å kommunal tjänstebefattning eller entledigande från sådan befattning eller om disciplinär åtgärd mot befattningshavare, där klagan över beslutet eljest skolat föras enligt 2 mom.

Reglemente för sådan besvärsnämnd antages av fullmäktige. Beslut om antagande av reglemente skall underställas länsstyrelsens prövning. Där ej annat föreskrives i reglementet, skall vad i 45 § sägs äga tillämpning å besvärsnämnd.

Finnes besvärsnämnd, äger den som ej nöjes åt beslut, varom i första stycket sägs, anföra besvär hos nämnden inom tid, som stadgas i 1 mom.

Beträffande klagan över besvärsnämnds beslut skall vad i 1 mom. är stadgat äga motsvarande tillämpning, och må till stöd för dylik klagan, i den mån anledning därtill finnes, åberopas jämväl, att det hos besvärsnämnden överklagade beslutet är oriktigt på någon sådan grund, som sägs i 1 mom.

77 §.

Hava besvär anförts hos länsstyrelsen, äger länsstyrelsen, om skäl därtill äro, förbjuda överklagade beslutets verkställighet.

Grundas besvären därpå, att klagandens enskilda rätt blivit kränkt genom beslutet, och bliva besvären godkända, gäller rättelsen till förmån för den som klagat, men står beslutet i övrigt fast, utan så är, att det finnes strida mot allmän lag eller författning eller eljest vila på orättvis grund, då länsstyrelsen må förordna om upphävande av beslutet i dess helhet.

78 §.

I länsstyrelsens utslag må, där icke för vissa frågor annorlunda är särskilt stadgat, ändring sökas hos Konungen senast inom tre veckor från den dag, då klaganden erhöll del av beslutet; dock äger menighet som klagat åtnjuta två veckor längre besvärstid än nu sagts.

7 kap. Om municipalsamhälle.

79 §.

Har Konungen förordnat, att för område på landet, som ej utgör egen kommun, skall lända till efterrättelse ordningsstadgan för rikets städer eller vad om stad är föreskrivet i byggnadslagen och byggnadsstadgan, i

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

brandlagen och brandstadgan eller i hälsovårdsstadgan, må Konungen, där särskilda skäl därtill äro, besluta att området skall utgöra ett municipalsamhälle, vilket äger att oberoende av kommunen i övrigt självt vårda de angelägenheter, som föranledas av sådana bestämmelsers tillämpning inom samhället.

Ej må den omständigheten, att del av municipalsamhälle är undantagen från tillämpningen av vissa bland de föreskrifter, som gälla den övriga delen, föranleda därtill, att sistnämnda del anses såsom särskilt municipalsamhälle.

80 §.

För municipalsamhälle skall i avseende å dess särskilda angelägenheter vad i denna lag är stadgat om landskommun äga motsvarande tillämpning, med iakttagande dock av följande:

a) i stället för kommunalfullmäktige och kommunalnämnd träda inom municipalsamhälle municipalfullmäktige och municipalnämnd;

b) indelning i valkretsar för val av municipalfullmäktige må icke i något fall företagas;

c) beträffande rätt för municipalsamhälle att utan Konungens medgivande upptaga lån gäller i stället för stadgandena i 58 § första stycket:

att municipalsamhälle äger upptaga lån motsvarande sammanlagt den summa, som vid ingången av löpande år utgör municipalsamhällets fordran hos statsverket enligt bestämmelserna i 72 §, dock högst ett belopp motsvarande en utdebitering av en krona för varje å samhället belöpande skattekrona enligt den under nästföregående år fastställda taxeringen;

att, där synnerliga skäl äro, Konungen må på ansökan av municipalsamhälle för ett eller flera, högst fem, år fastställa annan grund för beräkning av samhällets underställningsfria lånerätt; samt

att lån, som municipalsamhälle utan Konungens särskilda tillstånd upptager, skall vara ställt att återbetalas inom två år, municipalsamhälle obehaget att vid förvärv av intecknad egendom övertaga betalningsansvar även för sådan i egendomen intecknad gäld, som är ställd att betalas inom längre tid.

81 §.

Genom stadgandena i 79 och 80 §§ sker ej inskränkning i de rättigheter och skyldigheter, som medlem av municipalsamhälle har i sin egenskap av medlem av den kommun samhället tillhör.

82 §.

Finnas i visst fall särskilda omständigheter påkalla undantag från de i 79 och 80 §§ givna stadgandena, äger Konungen förordna efter ty skäligt prövas.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

2) Förslag
till
L a g
om införande av kommunallagen.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Kommunallagen skall, med iakttagande av vad nedan stadgas, träda i kraft den 1 januari 1955.

Genom kommunallagen upphävas, med de begränsningar nedan stadgas, lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet och lagen samma dag (nr 252) om kommunalstyrelse i stad tillika med alla de särskilda stadganden, vilka innefatta ändring av eller tillägg till vad de sålunda upphävda lagarna innehålla, så ock vad i övrigt finnes i lag eller författning stridande mot den nya lagens bestämmelser.

Sedan kommunallagen trätt i kraft, skola lagarna den 12 juni 1936 (nr 282) angående användning i vissa fall av kommun eller annan samfällighet tillhörig egendom och den 6 december 1946 (nr 727) om kommunal fondbildning ej vidare äga tillämpning å landskommun, köping, municipalsamhälle eller annan stad än Stockholm.

2 §.

I kommun eller municipalsamhälle, där fullmäktige icke finnas vid ingången av år 1954, skola under sagda år val av fullmäktige äga rum i den ordning, som är stadgad i fråga om allmänt kommunalval.

3 §.

I samtliga kommuner och municipalsamhällen skola de fullmäktige, som utses vid de allmänna valen av fullmäktige år 1954, i december samma år förrätta val av fullmäktiges ordförande och vice ordförande, ledamöter och suppleanter i kommunens styrelse samt ordförande och vice ordförande i styrelsen i enlighet med bestämmelserna i den nya lagen. I stad, där stadskollegium skall finnas från ingången av år

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

1955, skola i enahanda ordning väljas ledamöter och suppleanter jämte ordförande och vice ordförande i drätselkammaren.

4 §.

De nya bestämmelserna om valbarhet skola äga tillämpning vid val för tid, som infaller efter den 31 december 1954, men föranleda ej rubbning i beståndet av sådana val, som företagits i enlighet med äldre föreskrifter.

Vad kommunallagen innehåller om antalet revisorer och revisorssuppleanter skall lända till efterrättelse vid val av revisorer jämte suppleanter för år 1955.

3 §.

5 §.

Förordnande, som avses i 29 § 1 mom. andra stycket eller 82 § kommunallagen, må meddelas jämväl före lagens ikraftträdande. Likaledes må dessförinnan antagas och fastställas reglemente, som sägs i 43 §, 49 § eller 76 § 3 mom. samma lag.

4 §.

6 §.

Med avseende å nedannämnda slag av fonder, som finnas vid kommunallagens ikraftträdande, skall gälla:

1) Sådan fond enligt 2 § e) lagen den 12 juni 1936 om kommunal fondbildning eller 2 § d) lagen den 6 december 1946 om kommunal fondbildning, till vilken medel avsatts för anskaffande av anläggningstillgång, skall anses såsom särskild investeringsfond. Annan fond enligt nämnda lagrum må tagas i anspråk för avsett ändamål, men nya medel må icke tillföras fonden.

2) Fond, som bildats med Konungens medgivande enligt 3 § i någon av nämnda lagar, så ock försäkringsfond, vartill medel avsatts enligt någon av samma lagar, skall anses såsom fond, vars bildande medgivits enligt 56 § a) kommunallagen.

3) Förnyelsefond enligt 2 § c) i 1936 års lag eller 6 § femte stycket i 1946 års lag ävensom försäljningsmedelsfond må tagas i anspråk för avsedda ändamål. Kommun äger ock rätt att överföra medel i dylik fond till allmän eller särskild investeringsfond. Låneöverskottsfond må ej tagas i anspråk utan Konungens medgivande.

4) Fond av annat slag än i 55—57 §§ kommunallagen eller ovan under 1)—3) sägs, som bildats före den 1 januari 1955, må ej tagas i anspråk utan Konungens medgivande; kommun dock obetaget att före den 1 januari 1958 besluta om fondmedlens avsättande till allmän eller särskild investeringsfond.

5 §.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

7 §.

6 §.

Blir kommunalborgmästartjänst ledig, må ordinarie innehavare av tjänsten icke utses.

8 §.

7 §.

I fråga om offentliggörande, underställning och godkännande av beslut, som fattats före den 1 januari 1955, samt om anförande av besvär över sådant beslut skola förut gällande föreskrifter tillämpas, där ej fråga är om fastställelse, som sägs i 5 §.

9 §.

8 §.

Vad lagen om kommunalstyrelse på landet innehåller om behandling av ärende, som endast angår i mantal satt jord, må tillämpas till och med den 31 december 1959 eller den senare dag Konungen bestämmer. Det åligger fullmäktiges ordförande att, på framställning av den som är röstberättigad å kommunalstämma vid behandling av sådant ärende, utsätta och kungöra stämma första gången, sedan den nya lagen trätt i kraft, och där föra ordet, till dess ordförande valts.

10 §.

9 §.

Bestämmelserna i lagen om kommunalstyrelse på landet om rätt för kommun att uppgöra kommunalstadgar till främjande av sedlighet samt ordning och säkerhet inom kommunen ävensom om underställning av sådana stadgar skola äga tillämpning, till dess annorlunda varder förordnat.

11 §.

10 §.

Personliga tjänstbarheter, vilka inom stad utgjorts efter förut antagna grunder, må fortfarande, till dess annorlunda förordnas, utgöras efter samma grunder.

12 §.

11 §.

Där köping vid kommunallagens ikraftträdande utgör kommun gemensamt med angränsande område, skall därvid förbliva, intill dess annorlunda förordnas. Sådan köping utgör municipalsamhälle, som äger att beroende av kommunen i övrigt självt vårda alla angelägenheter, som förledas av tillämpningen av därstädes gällande särskilda föreskrifter.

13 §.

12 §.

Förekommer i lag eller författning hänvisning till eller avses däri eljest föreskrift, som ersatts genom bestämmelse i den nya lagen, skall den bestämmelsen i stället tillämpas.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)***3) F ö r s l a g**

till

L a g**angående ändring i lagen den 13 juni 1919 (nr 293) om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning.**

Härigenom förordnas, att 14, 18 och 38 §§ lagen den 13 juni 1919 om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

14 §.

Fullmäktige i kommun, vars område genom indelningsändring ökas eller minskas, skola företräda såväl den äldre som den ökade eller minskade kommunen.

Vidkommande sådan kommun äge Konungen, om förhållandena därtill föranleda, förordna, att samtliga fullmäktiges uppdrag skola upphöra, då den nya indelningen träder i kraft, samt nytt val till fullmäktige verkställas för tiden till utgången av det år, då allmänna val av fullmäktige nästa gång skola äga rum. Konungens befallningshavande bestämmer, med tillämpning av vad om valdag och fullmäktiges antal är särskilt stadgat, vilken dag valet skall äga rum och huru många fullmäktige skola utses.

18 §.

I nybildad kommun skall val av fullmäktige förrättas så fort ske kan under året innan indelningsändringen träder i kraft. Om valet icke skall äga rum under år, då allmänna val av fullmäktige förrättas, skall det ej avse längre tid än till utgången av det år, då sådana allmänna val nästa gång skola äga rum.

Det åligger Konungens befallningshavande att snarast möjligt under året innan indelningsändringen träder i kraft och sist före den 1 oktober, med tillämpning av vad om valdag och fullmäktiges antal är särskilt stadgat, bestämma vilken dag val av fullmäktige skall äga rum och huru många fullmäktige skola utses ävensom förordna person att kungöra första sammanträdet med fullmäktige och där föra ordet, till dess ordförande valts.

Är nybildad kommun stad, skall Konungens befallningshavande inom samma tid förordna person att tjänstgöra såsom kommunalborgmästare, intill dess sådan varder i vederbörlig ordning förordnad, samt utse ledamöter och suppleanter i den valnämnd, som enligt lagen om val till riksdagen skall finnas för vissa städer, för tiden till dess dylika bliva av stadsfullmäktige valda.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

I nybildad kommun må under året innan indelningsändringen träder i kraft kommunens styrelse och övriga nämnder väljas oberoende av eljest gällande bestämmelser om tid för dylikt val.

I fråga om beräkningstiden av tjänstgöringstid för fullmäktige samt ledamöter och suppleanter i kommunens styrelse och övriga nämnder i nybildad kommun skall så anses, som om tjänstgöringstiden börjat först med ingången av nästföljande året.

Fullmäktige skola omedelbart efter valet övertaga handhavandet av de dem tillkommande uppgifter; och skola jämväl kommunalborgmästare, valnämnd i stad samt kommunens styrelse och övriga nämnder, som utses före den nya kommunindelningens ikraftträdande, genast träda i utövning av sina befattningar med befogenhet att vidtaga sådana åtgärder, som erfordras i anledning av indelningsändringen.

38 §.

Vid ändring i församlingsindelning äge stadgandet i 13 § motsvarande tillämpning i fråga om utövandet av församlings beslutanderätt.

Är i församling, vars område genom indelningsändring ökas eller minskas, beslutanderätten överlåten åt kyrkofullmäktige, skola dessa företräda såväl den äldre som den ökade eller minskade församlingen.

Vidkommande sådan församling äge Konungen, om förhållandena därtill föranleda, förordna, att samtliga fullmäktiges uppdrag skola upphöra, då den nya indelningen träder i kraft, samt nytt val till fullmäktige för tiden därefter verkställas i den ordning, som är stadgad för det fall att val sker första gången.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1955.

4) Förslag

till

L a g

angående ändring i kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253).

Härigenom förordnas, att 5 och 8 §§, 11 § 2 mom., 20 § 1 och 2 mom., 22 § 1 mom. och 61 § kommunala vallagen den 6 juni 1930 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

5 §.

Kommunalval förrättas — — — nämnda lag.

Har länsstyrelsen meddelat förordnande, som avses i 3 § 2 mom., skall val av municipalfullmäktige förrättas inför valnämnden i vart och ett av

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

de valdistrikt vid val till riksdagens andra kammare, vilka helt eller delvis ingå i municipalsamhället. Eljest skall i municipalsamhälle, som ej helt sammanfaller med ett eller flera valdistrikt vid val till andra kammaren, val av municipalfullmäktige förrättas inför valnämnden i det distrikt vid val till andra kammaren, varav municipalsamhället utgör del, eller, där samhället ingår i flera sådana distrikt, inför valnämnden i det distrikt, som länsstyrelsen bestämmer.

Där valdistrikt — — — skall förrättas.

8 §.

I röstlängden skola enligt mantalslängden för året upptagas alla inom valdistriktet mantalsskrivna personer, vilka uppnått eller under kalenderåret uppnå en ålder av tjuguet år, med angivande för var och en, huruvida han äger eller saknar rösträtt vid val av kommunal- eller stadsfullmäktige och landstingsmän.

Envar sådan person, om vilken upplysning ej vinnes, att han den 10 juni brister i något av vad lag stadgar såsom villkor för rösträtt vid val, som i första stycket sägs, antecknas i längden såsom röstberättigad; dock att i fråga om den, som först under kalenderåret uppnått eller uppnår en ålder av tjuguet år, anmärkes, att rösträtt ej tillkommer honom förr än efter utgången av löpande kalenderår.

Där en vid val, som i första stycket sägs, röstberättigad person saknar rösträtt å kyrkostämma och vid val av kyrkofullmäktige på den grund, att han icke är medlem av svenska kyrkan eller att han tillhör icke territoriell församling, skall om förhållandet göras anteckning i längden.

Närmare föreskrifter — — — av Konungen.

11 §.

2 mom. Annat än allmänt kommunalval skall äga rum å sön- eller helgdag, som sist tjugonde dagen förut bestämmes av länsstyrelsen.

Beträffande församling — — — är stadgat.

Sådant val — — — äger rum.

Om valdag — — — underrätta generalpoststyrelsen.

20 §.

1 mom. När val av *landstingsmän*, *kommunalfullmäktige* eller *stadsfullmäktige* skall äga rum, utfärdar länsstyrelsen därom sist nittonde dagen före valdagen kungörelse, som anslås på kommunernas anslags-tavlor och införes i ortstidningar.

I kungörelsen — — — svenskt konsulat.

2 mom. Om val av *municipalfullmäktige* skall i den beträffande fullmäktigsammanträde föreskrivna ordningen kungörelse sist nittonde dagen

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

före valdagen utfärdas av valnämndens ordförande. I kungörelsen skola upptagas de uppgifter, som angivas i 1 mom.

22 §.

1 mom. Val skall — — — gudstjänsten pågå.

Vallokal och valtider för varje valdistrikt bestämmas i stad av magistraten och på landet av valnämnden. Om beslut beträffande vallokal och valtider vid val av landstingsmän, kommunalfullmäktige eller stadsfullmäktige skall underrättelse meddelas länsstyrelsen före juli månads utgång det år, då valet skall äga rum.

61 §.

I fråga om val av municipalfullmäktige skall vad i 59 och 60 §§ är stadgat om kommun äga motsvarande tillämpning å municipalsamhället.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1955.

5) Förslag

till

L a g

angående ändrad lydelse av 33 § lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen.

Härigenom förordnas, att 33 § lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

33 §.

För varje valdistrikt å landet skall finnas en valnämnd av fem inom distriktet boende personer, vilka utses för fyra år. Ordförande i denna nämnd jämte suppleant för honom förordnas av Konungens befallningshavande före utgången av året näst efter det, då allmänna val av kommunalfullmäktige ägde rum. De fyra ledamöterna jämte lika antal suppleanter väljas under nyssnämnda år å tid, då val till befattningar inom kommunen eljest anställas. Utses ny valnämnd under annat år än nu sagts, skall valet avse allenast den tid, som återstår av löpande fyraårsperiod. Det åligger kommunalfullmäktiges ordförande att ofördröjligen om valet underrätta valnämndens ordförande samt utan lösen låta tillställa en var av de valda ledamöterna och suppleanterna i valnämnden ett utdrag av protokollet, i

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

vad dem rör. Om de personers namn och bostad, som blivit till ordförande och suppleant för honom utsedda, låter Konungens befallningshavande i länskungörelserna årligen meddela underrättelse.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1955. Valnämnd, som tillsatts dessförinnan, skall kvarbliva i sitt uppdrag, till dess valnämnd utsetts enligt de nya bestämmelserna.

B) att motionerna

- a) I: 501,
- b) I: 504 och II: 620,
- c) I: 505 och II: 619,
- d) I: 506 och II: 621,
- e) I: 507 och II: 624,
- f) I: 508 och II: 623 samt
- g) II: 618,

i den mån de icke blivit besvarade genom vad utskottet ovan under A) hemställt, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 19 november 1953.

På konstitutionsutskottets vägnar:

J. W. PETTERSSON.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Karl August Johanson, Gustav Emil Andersson, Englund, Herlitz, Lindén, Hällgren, Fritiof Karlsson*, Hansson*, Sandberg och Fritjof Thun; samt

från andra kammaren: herrar Pettersson i Norregård, Fast, Norén, Spångberg, Jonsson i Haverö, Olsson i Mora, Nordkvist i Kalmar, fru Svedberg, herrar Nilsson i Göingegården* och Hammar.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer:

1) av herrar *Englund* och *Hammar*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka det i motionerna I: 505 av herr *Weiland* m. fl. och II: 619 av herrar *Hammar* och *Hagård* väckta förslaget, att riksdagen för sin del ville besluta sådan ändring av 5 § i propositionens förslag till kommunallag, att kommun med 2 000 invånare eller därunder utser 25 fullmäktige, kommun med 2 001—5 000 invånare utser 35, kommun med 5 001—15 000 invånare utser 40, kommun med 15 001—35 000 invånare utser 45, kommun med 35 001—50 000 invånare utser 50 och kommun med över 50 000 invånare utser 60 fullmäktige.

2) av herrar *Karl August Johanson*, *Englund*, *Herlitz*, *Lindén*, *Hansson*, *Thun* och *Hammar*, som på de i kommittébetänkandet och propositionen angivna skäl (återgivna i utskottets utl. s. 23, 27—28) ansett, att val av kommunens styrelse och av fullmäktiges ordförande borde förrättas i december månad det år, då fullmäktigval ägt rum, och för den skull ansett, att utskottet bort i avseende på 8, 11 och 33 §§ förslaget till kommunallag och 3 § förslaget till lag om införande av kommunallagen tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag oförändrat.

3) av herrar *Herlitz*, *Nilsson* i Göingegården och *Hammar*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 507 av herr *Sunne* m. fl. och II: 624 av fru *Sjöstrand* m. fl. (utskottets utl. s. 35) för sin del måtte antaga 32 § förslaget till kommunallag i följande lydelse: »I avseende å valbarhet till ledamot eller suppleant i kommunens styrelse, verkan av valbarhetens upphörande och rätt till avsägelse skall vad i 7 § är stadgat om fullmäktig äga motsvarande tillämpning; dock må utom personer, som avses i andra stycket av nämnda paragraf, ej heller den, som tillhör personalen vid något till styrelsens verksamhetsområde hörande verk, utses till ledamot eller suppleant i styrelse.»

4)

a) av herr *Sandberg*, som anfört och yrkat följande: »I 76 § tredje mom. förslaget till kommunallag föreslås rätt för kommun att utse besvärnämnd med uppgift att upptaga och avgöra besvär över kommunens styrelses eller annan nämnds beslut om tillsättande av eller förordnande å kommunal tjänstebefattning eller entledigande från sådan befattning eller om disciplinär åtgärd mot befattningshavare.

Att den ifrågasatta besvärsrätten betraktas som en kommunal angelägenhet, ej statlig, synes principiellt riktigt. Det kan dock icke anses tillfredsställande, att tillkomsten av en nämnd med här avsedda betydelse skall vara beroende av fullmäktiges beslut. Om fullmäktiges majoritet så önskar, tillsettes en nämnd, i annat fall ej.

Det torde också kunna sättas i fråga, om en besvärsnämnd, tillsatt på föreslaget sätt, kan anses representera större kompetens och objektivitet än den styrelse eller nämnd, som förrättat valet och därvid velat tillgodose ett berättigat intresse att för den aktuella uppgiften erhålla den lämpligaste arbetskraften.

I anslutning till ovanstående anser jag, att 76 § tredje mom. förslaget till kommunallag bör utgå samt att, som en konsekvens härav, i paragrafens andra mom. uteslutas orden 'sägs i 3 mom. eller'.»

b) av herr *Hammar*, som ansett, att utskottet i anledning av motionen II: 618 av herr *Nihlfors* bort tillstyrka sådan ändring i 76 § 3 mom. förslaget till kommunallag, att de anställdas organisationer garanterades visst inflytande vid val av sådan särskild besvärsnämnd, som där avses.

5) av herr *Herlitz*, som ansett, att i utskottets motivering s. 60 bort dels erinras om att den enhetlighet, som ernåtts beträffande besvärstidens beräkning och längd, dessvärre endast gäller vid överklagande av de i kommunallagen reglerade organens beslut, dels framhållas, att reglerna om delgivande av sistberörda beslut ur rättssäkerhetssynpunkt icke äro helt tillfredsställande.

6) av herr *Herlitz* mot utskottets motivering å s. 63—64 i frågan om särskilt besvärsinstitut i ärenden angående tjänstetillsättningar m. m.

7) av herrar *Spångberg* och *Hammar*, som ansett, att utskottet i anledning av motionerna I: 506 av herrar *Spetz* och *Ohlsson*, *Ebbe*, samt II: 621 av herr *Ekdahl* m. fl. bort föreslå riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande införande i kommunallagen av sådana bestämmelser, att vid val av stads-, kommunal- och municipalfullmäktige även suppleanter måtte utses för att inträda såväl vid ledamots avgång som vid hinder för honom att bevista sammanträde.

Särskilda yttranden:

1) av herr *Hällgren*, som anfört: »De skäl som åberopats verkar inte övertygande om att det är principiellt oriktigt införa suppleanter för fullmäktige. Beslut om införande av suppleantinstitution måste emellertid föregås av utarbetade regler såväl i fråga om valet som inkallandet av suppleanter. Då sådana förslag icke förelegat till bedömande, har jag, ehuru jag icke i allt delar utskottets mening, av praktiska skäl icke velat motsätta mig Kungl. Maj:ts förslag utan avstått från att delta i voleringen.»

2) av herr *Herlitz*, som anfört: »Det i propositionen föreslagna stadgandet i 81 § förslaget till kommunallag är, i vad det angår 'skyldigheter som med-

lem av municipalsamhälle har, i sin egenskap av medlem av den kommun samhället tillhör', så till vida nytt, som det till skillnad från LKL 89 § hänför sig allenast till skyldigheter som vederbörande har *i sin egenskap av medlem* av primärkommun. Ett så avfattat stadgande är emellertid meningslöst. Några *skyldigheter* äro mig veterligen ej enligt nu gällande rätt — annorlunda var det tidigare — knutna till detta medlemskap. Vem som är *skattskyldig bestämmes* — detta bör särskilt framhållas — numera uteslutande av kommunalskattelagen alldeles oberoende av medlemskapet (56—61 §§). Stadgandet får sålunda ej tillämpning på den skyldighet som man främst torde haft i tankarna; det utsäger intet om municipalsamhällsmedlems skyldighet att bidra även till primärkommunens kostnader.»

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
Inledning	2
Allmänna synpunkter	3
Kommunalstämmans och allmänna rådstugans avskaffande	8
Fråga om att införa suppleanter för fullmäktige	11
Överlåtande av beslutanderätt från fullmäktige till nämnd	16
Kommunernas centrala förvaltning och dess ledning	18
Valbarhet till kommunala förtroendeuppdrag samt avsägelsegrunder	31
Kallelser och tillkännagivanden	36
Jäv vid kommunala sammanträden	39
Kommunal arkivvård	43
Det kommunala förmögenhetsskyddet	45
Fondbildning	48
Medelsförvaltning och revision	52
Allmänna besvärregler	55
Särskilt besvärsinstitut i ärenden angående tjänstetillsättningar m. m.	60
Övriga frågor	64
Författningsförslag	69
Reservationer	106
Särskilda yttranden	107